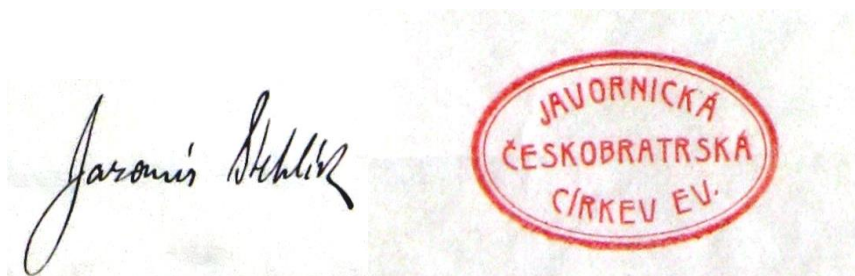

Javornický farář
Jaromír STEHLÍK
a jeho doba

sborník dokumentů z archivu farního sboru ČCE v Javorníku nad Veličkou

V Javorníku 2019

Mějte v paměti ty, kteří vás vedli a kázali vám slovo Boží.
Myslete na to, jak dovršili svůj život, a následujte je ve víře!

(List Židům 13:7)

SLOVO ÚVODEM

Archiv javornické fary obsahuje mnoho zajímavých listin, dopisů, zápisů a jiných dokumentů, zejména z doby bratrů farářů Jaromíra Stehlika a Karla Molnára. Bylo by škoda, kdyby zůstaly jen v archivních krabicích, a proto jsem se rozhodnul ty nejzajímavější zveřejnit. V tomto sborníku Vám nabízím jen jedno období, a to dobu působení faráře Jaromíra Stehlika od jeho příchodu v r. 1901 až do úmrtí r. 1942.

První část sborníku obsahuje články z novin, které v archivu máme a které dávají ucelený pohled na mimořádnou osobnost faráře Stehlika. Při jeho velkém a širokém vzdělání mohl získat místo kazatele v jeho rodné Praze nebo v jiném velkém a prestižním městě. On ale věnoval své vzdělání, energii a pevnou víru malé vesničce, do té doby neznámé, kdesi v zapadlém a chudém kraji, „kde končí chleba a začíná kamení“. Prožíval s Javorníkem chudobu, katastrofy přírodní i lidské, přinášel sem osvětlu a také Javorník uváděl ve známost v církvi i ve společnosti. Také díky jemu se mohlo v církevním almanachu r. 1924 napsat, že Javorník je „nejsvětější sbor českobratrské církve, v němž se zachovala nejneporušenější tradice českobratrská od dob reformačních“.

Ve druhé části sborníku jsou pak přepisy a fotokopie různých dopisů a listin nebo jejich části. Dávají možnost nahlédnout do života faráře Stehlika a jeho myšlení. Přibližují nám oněch 40 let, které Javorníku věnoval a zanechal zde zřetelnou stopu, na kterou pak mohli navazovat další kazatelé, jeho pokračovatelé. Za to mu náleží náš velký obdiv a vděčnost.

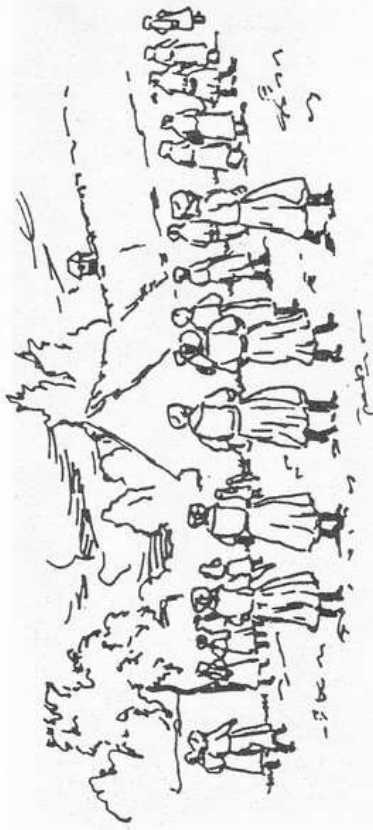
Luděk Mikáč, prosinec 2019

Za pomoc na přípravě tohoto sborníku děkuji sestře Miroslavě Geržové a bratru faráři Petru Kulíkovi.

SLOVÁCKO 1905

*Ze vzpomínek a fotografií Karla Dvořáka
z počátku 20. století
sestavit a komentuje
Václav Frolec*

VYDAVATELSTVÍ REGIO
VE SPOLUPRÁCI S MORAVSKOU UMĚLECKOU AGENTUROU BRNO
BRNO 1991

Javorničanky

V JAVORNICKÉM KOSTELE

Při obědě mi Bystřina radil, abych si vyšel do nedalekého Javorníka na odpolední bohoslužby v tamní evangelické modlitebně.

„Zde beztak nic nebude. Hned po požeňání začne muzika, a ta bude v sále obecní hospody. Při dnešním vedru nebyl by vám pobyt tam nijak příjemný. Za půl hodiny bude k zaknutí. V Javorníku vás to bude jistě zajímat.“

Nelitoval jsem. Cesta byla příjemná, Javorník sám je vlnitá osada utopená v zeleni hojného stromoví. Na cestách mezi ním se vinoucích míhla se občas jako bílý přízrak ženská postava. Tíše jsem vklouzl polootevřenými dveřmi do kostela, a když jsem se v pološeru kostelního prostoru rozhlédl, stál jsem skutečně ohromen nečekaným obrazem, který se naskytl mým zrakům. Jako obraz nějakého středověkého vlámského mistra, jako něco neskutečného, tak mocně to na mne zapůsobilo. Lavice byly hustě obsazeny ženami. Nebylo z nich více vidět než horní část poprsí, bílý vyšívaný obojek a v roztodivně hrotitou podobu upravená bílá šatka, vcelku však výjev tak starobyle cizozemského rázu, že se tajil dech.

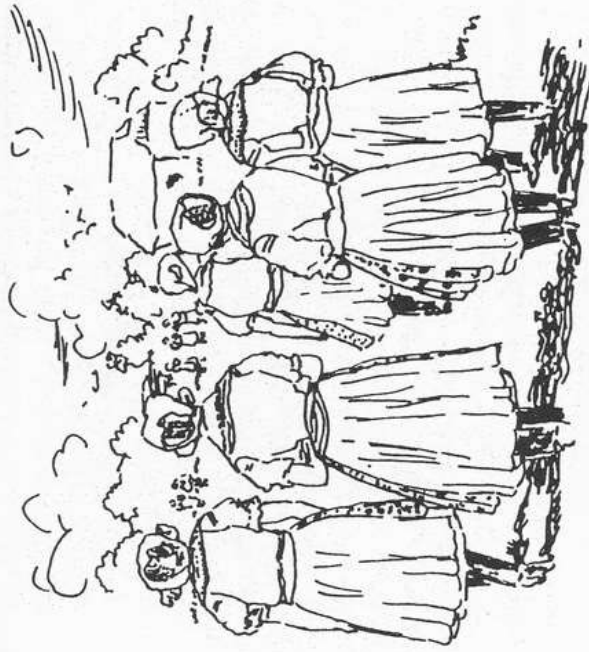
V javornickém kostele

Z vysoko položených oken zalévalo slunce některé partie svítivým jasem, kdežto jiné části zůstávaly zahaleny v polostínu. Účín čistě rembrantovský.

Jak harmonicky zněl do ztichlého prostoru hlas kazatele, ctihodného faráře Jaromíra Stehlíka, nehlukně klidný, zesilující jen ve chvílích, kdy citoval Písmo svaté nebo prosebně se obracel k Nejvyššímu. Dojem zvyšoval ještě obsah promluvy. Citáty z Písma, evangelický pathos, temné apokalyptické obrazy, mnohdy jsem sám sotva obsah chápal. Divil jsem se, že je možno tak mluvit k prostým venkovanům. To jsem ale zapomněl, že mám před sebou bratrstvo evangelické, kterému je bible denní duševní potravou.

Pozoroval jsem tu také pěkný zvyk. Žádná žena nepřijde do kostela bez voničky, kytky květů z domácí zahrady. Nechtíc porušit posvátnost místa, kynou si Javorničanky květy na pozdrav a dávají si navzájem přivonět. A nemohla-li některá z nich z jakýchkoli příčin si kytičku opatřit, poskytnou jí sousedky v lavici ze svého, aby nezůstala bez voničky.

Tato první návštěva javornické modlitebny byla jedním z nejsilnějších zážitků mého života. Stejně krásný a nezvyklý pohled se mi naskytl, když jsem hleděl na ženy jdoucí z kostela. Bílé šatky na hlavách, bílé rukávce, jakoby se hejno bílých holubů rozlétlo prostranstvím.

KOSTNICKÉ JISKRY

TÝDENÍK ČESKOSLOVENSKÝCH EVANGELÍKŮ

S redakční radou řídí Lubomír Balcar, odpovědný redaktor. — Vychází týdně ve čtvrtek. — Redakce a administrace v Praze II., Jungmannova 15, telefon číslo 277-87. — Předplatné: pro ČSR. pololetně Kč 19.—, celoročně Kč 38.—, pro cizinu Kč 50.—. Jednotlivá čísla 80 haléřů.

Farář Jaromír Stehlík.

Vzpomínky k jeho sedmdesátinám.

Skoro se bojím spočítat, kolik let uplynulo od té doby, co mezi nás do Vídně na fakultu v Türkenstrasse přišel po studiu v Halle nad Sálou nový kolega, kterého před tím nikdo z nás neznal. Do našeho »Kruhu českých evangelických bohoslovců« vnesl nový podnět: cvičil mladší studenty v hebrejštině, jejíž lepší znalost si přinesl z Německa od Kautzsche a Gunkla. Některé to brzy omrzelo, ale jiní se důkladněji zaučili do tajů orientálního jazyka.

Nevím, zdali byl Jaromír Stehlík jako student vlastním původcem myšlenky vydávati sborník »Jednota«, ale jsem jist, že byl jedním z iniciátorů a spolupracovníků. Naproti ostatním bohoslovcům z venkova a z gymnasií na menších městech měl tu výhodu, že byl z Prahy a znal studentstvo vysokoškolské také z jiných fakult. Poslední desetiletí 19. století bylo obdobím živého kvasu v akademické mládeži. Pokrokové hnutí studentské pod přímým i nepřímým podnětem mladého tehdy profesora Masaryka, »Omladina«, živá činnost, hledání, bloudění, boření a tvoření evangelické universitní mládeže kolem »Jeronyma«, v tomto ovzduší se zrodila myšlenka vy-

dávati evangelickou revui. Jménem »Jednota« se ideově přiznávala k duchu kolínského Duška, i když nebyla přímo dědičkou a pokračovatelkou jeho »Jednoty«.

Vzpomínám na dvě jména aspoň ve spojení s tímto na tehdejší dobu odvážným pokusem mladých; byl to medik J. z Kraiců, uváděný jako redaktor, a theolog František Urbánek, starší, zkušenější, vyzkoušený, studiem zralejší a nemocí zocelený, pozdější vikář u Klimenta za Košuta, pak nástupce Karafiátův na Hrubé Lhotě, nakonec a dokonce kazatel Svobodné reformované církve, nynější »Česko-bratrské Jednoty«. K nim se družil Jaromír Stehlík.

Každý z nich vyoral svou brázdou a zanechal svou stopu, arci každý na jiném poli a jiným směrem.

Od Stehlíka jsme všichni čekali řekl bych theologické vědecké vůdcovství neb aspoň vedení. Měl dobré školení i ve filosofii, široké vedení, soustavnost a píli. Zaučoval nás do vědecké kritické metody svobodného, pokrokového protestantismu a seznamoval mladší s výsledky moderní tehdy theologické vědy.

Masarykův žák v slovácké vesnici.

Dne 24. ledna t. r. dožil se 70 let Jaromír Stehlík, českobratrský evangelický farář v Javorníku na Moravě. Rodák pražský, po absolvování studia filosofie přešel na evangelické bohosloví a studoval v Halle, Edinburghu a ve Vídni. Zůstal po celý život oddaným činitelem T. G. Masaryka, který u něho probudil v době studií filosofických zájem o náboženství. Na studiích zvláště v Edinburghu získal světový rozhled a od těch dob trvale čítal i knihy a časopisy anglické. S tímto hlubokým vzděláním a upřímným zájmem o všechn život kulturní přišel 33letý v roce 1901 na odlehlou moravskou vesnici Javorník na Slovácku, kdež setrval až do dneška v práci církevní. Vzdálen kulturního prostředí, tím více si vážil všeho, co ho spojovalo se světem kulturním: byl velmi bedlivým čtenářem Herbenova »Času«, od prvního čísla prvního ročníku až do zastavení, po řadu let odebral ještě současně jeden denní list cizojazyčný a v posledním desetiletí i pozorným posluchačem rozhlasu; ze skromného svého příjmu věnoval vždy značný obnos na knihy i časopisy.

Javorník jest rázovitá vesnice evangelická, kde se zachovala českobratrská tradice nejneporušeněji od dob reformačních. Svědčí o tom i značné množství starých knih náboženských z doby předbělohorské, jež se v rodinách zachovaly; knihy tyto neleží v rodinách jako mrtvá památka, ale jsou dosud v živém používání. Místní výstava, uspořádaná farářem Stehlíkem při tolerančním jubileu v r. 1931, ukázala, jaké bohatství je ve vesnici uloženo. — V tomto českobratrském prostředí rozvinul farář Stehlík velikou činnost: koná věrně povinnosti kazatelské a úřadu pastýřského, zasahuje blahodárně kulturní svou výší a mravní opravdovostí do života svého prostředí. Pečoval o své stáde v době katastrof hospodářských za epidemie tyfové v r. 1902, po veliké povodni v r. 1905; srostl se svým sborem zvláště za světové války, kdy byl těžitelem vzdálených mužů mnohými dopisy a rádcem doma pozůstalých.

Farář Stehlík seznal brzy po svém příchodu do Javorníka krásy kraje i hluboké hodnoty v lidu, ale i kazy, rušící mravně i fysicky lid, zvláště alkoholis-

mus a pustil se do boje s touto zhoubnou nemocí krásného Slovácka. Vedl několik desetiletí soustavný boj ve svém sboru proti alkoholismu, vychováváje zvláště mládež k životu střízlivému; přispěl mnoho k ostřízlivění lidu sobě svěšeného. Pracoval v duchu Masarykově k pochopení významu boje proti alkoholismu v celé církve českobratrské, založiv sdružení »Abstinentní rodinu«.

Javorník jest znám návštěvníkům Slovácka svým krojem lidovým — jednoduchým a při tom slavnostním. Farář Stehlík přičiňoval se, aby kraj ve své rázovitosti zůstal zachován. Motivy javornických výšivek ozdobil stěny chrámu i stůl Páně pod kazatelnou. Nezapomenutelný jest pohled na shromáždění lidu

při bohoslužbách v javornickém chrámu, které i Svena Hedina uchvátilo, jak měli čtenáři Lidových Novin před časem příležitost o tom čísti. Mnohý, kdo šel pohlednouti na shromáždění v javornickém chrámu, měl při tom i možnost slyšeti kázání faráře Stehlíka. Návštěvníci filmu »Mizející svět« viděli javornický chrám a v něm i faráře Stehlíka.

Ve spise »Neznámý Masaryk« otiskl Jar. Klíma články ze sborníku »Jednota«, který vydával v r. 1893 Jaromír Stehlík s Frant. Urbánkem. Kdo přečte z tohoto sborníku na př. článek »Česká otázka«, psaný 25letým Jar. Stehlíkem, sezná, jaký měl tento student bohosloví široký rozhled a hloubku postřehu a podiví se, že tento muž setrval po celý život na odlehlé moravské vesnici. Život faráře Stehlíka jest dokladem, jak může vzdělaný člověk velikých schopností čestně splnití úkol svůj i v poměrech nejtěžších a na místě velmi odlehlém.

K a m i l N a g y :

Javornický farář.

V letním semestru 1894 objevil se na vídeňské fakultě nový posluchač. Přicházel ze Skotska. Byl Pražan, k církvi naší přestoupil, studoval filosofii a vlivem Masarykovým, jehož byl oddaným žákem, přešel k teologii. Jeho rozhled, vzdělání, vážný zájem o teologické a filosofické otázky a jeho erudice, kterou si přinesl z Prahy a Halle, mě silně k němu přitahovaly. Jej snad přitahovala úzkostlivá nejistota mladého teologa zmateného záplavou nových problémů. Stali jsme se přáteli. Z profesorů vídeňské fakulty byl nám českým teologům nejbližším profesorem Böhl. Vynucoval si naši úctu svou šlechtností, osobní zbožností a statečností, se kterou hájil svou osamocenou pozici a naše práva na fakultě zasažené už tehdy útočným šovinismem německým. Historicko-kritická škola slavila tehdy svá vítězství a na vídeňské fakultě měla svou frontu posilovanou několika posledními veterány racionalismu. Mladý teolog přicházející ze zvětlé klidné církve české, do které nedoléhala ani ozvěna velikých bojů, byl

nenadále vržen do víru znepokojujících až rozvratných problémů a zápasil s nimi bez rady a pomoci. Böhl ji nedával. Obrátil se k myšlenkovému proudu své doby zády. Nebylo problémů a nesmělo jich být. Odmítal je briskně a kousavě. Teologické myšlení nesmělo překročit hranice sedmnáctého století. První, kdo podal tápajícímu ruku, byl nový přítel, rozhodný žák historicko-kritické školy, poučený poznáním skotského presbyterianismu a síly jeho živého křesťanství a pro vždy se naučivší jednomo: za všemi problémy, s kterými se má a musí dnešní člověk a teolog vyrovnávat, hledat a z jejich řešení vyvážit pozitivní hodnoty, aby, stržen pouhou negací, nedopustil se nejosudnější chyby, že by se mu ztratilo unum necessarium. To tedy byla pomoc. Já si ji při jeho sedmdesátinách, po tolika letech vděčně připomínám. Tomu, co už tehdy měl, zůstal věren po celý život další. Teolog, který nikdy nezavíral oči před žádnou otázkou a vždy si ji poctivě řešil, odchovanou dnes proskribovanou a za sterilní prohlášenou liberální teologií, stal se nejvěrnějším pastýřem svého sboru a ostrážitým strážcem »Božích řádů a kázně«.

Když Jaromír Stehlík odcházel před čtyřiceti lety do Javorníka, znamenalo to rozloučení se světem, ve kterém dosud žil, s rušným světem kulturního života, z něhož duch bohatý tolikerými zájmy čerpal stále nový vznět k vyššímu rozletu. Javorník byl osamělým ostrovem. Ležel pět hodin od dráhy. V blízkosti nebylo nikoho, s kým by si byl rozuměl. Cesty do světa byly vzácností nejen pro obůze a nákladnost, ale i pro přisnou svědomitost, která jej připoutávala k jeho povinnostem. Dojemná bývala vždy vděčnost za každý styk s přáteli a světem, ze kterého se dobrovolně a obětavě vyřadil. »Aj — my opustili jsme všecko a šli za tebou.«

Nezakrnl v této své osamocenosti. Sledoval každé hnutí v teologii, filosofii, nepřestával se zajímat o literaturu, umění a udával i znalostí z oborů vědních nám vzdálených. Na javornické faře objevoval host nejnovější publikace, časopisy, týdeníky, revue české, německé a anglické. Nebylo otázky a události nějak významné, aby nebyl orientován a aby si o ni nebyl udělal svou přesnou formulku. Nekorigován výměnou názorů a myšlenek upadal někdy v jed-

nostrannost a osamělost zvyšovala jeho vrozenou nevíšimavost k okolí.

Kdyby mi bylo uloženo vyhledat vzor venkovského faráře, nerozpakoval bych se ani vteřinu ukázat na faráře javornického. Miluje svůj sbor otcovskou láskou. Karafiát si odešel ze Lhoty po dvaceti letech do Prahy. Javornického faráře po čtyřiceti z Javorníka nevytlákáte. Nepůjďte. Má svůj sbor rád a bojí se o něj. Stál ho mnoho práce, starostí a bolesti. »Kdo kde cítí slabost, abych ji necítil já? Kde je kdo vydán svodu, aby mě to nepálilo?« Vidali-li často Javorničané svého faráře s hlavou skloněnou procházet dědinou, neviděli-li, neslyšeli-li, neodpovídal-li ani na pozdrav, byl jistě zabrán do nějaké starosti o ně. Neboť cokoliv podniká, je přesně promyšleno a když promyšleno, důkladně a důsledně prováděno. Obdivuhodná drobná práce. Jako v teorii, tak znovu v praxi rozřídí si hned na počátku pozitivní hodnoty od negativních. Pozitivní pěstuje, negativní hubí. K pozitivním hodnotám, které v starém tolerančním sboru nalézám, patří hluboký fond zbožnosti, skrytý a vysýchající pod tradičními zvyky a řády, z nichž pomalu vyprchává

duch, který je tvořil. Ozívuje tohoto ducha a smysl všech starobylých a úctyhodných forem. Neruší nic z toho, co nalézám, neodstraňuje, jakož tak mnozí obyčej mají, spíše obnovuje a probouzí úctu k starému, vztěmu a minulosti posvěcenému. Důsledně ve všem až do toho kroje. Jistě by byl vymizel, nebýt faráře Stehlíka, tento bílý krásný kroj, zdobený černým a zlatěžlutým výšiváním, tak nápadně svou diskretností odlišný od barvitě, někdy až křiklavě pestrosti ostatních krojů moravského Slovácka. Nemyslíte se, když na tomto kroji, který nosí jen Javorník, jediná vesnice čistě evangelická, spatřujete pravou protestantskou distingovanost. Protestantismus je vždy distingovaný. Štítí se banálnosti a křiklavosti. Ti, kteří mluví vyzývavě efekty, mluvívají o šedivosti, suchopárnosti, studenosti protestantismu. Nermuňte se nad tímto úšklebkem primitivního vkusu. Vnitřní urozenost je nevtíravá. A chcete-li snad jednou vyzkoušet tuto teorii svým vlastním dojmem, zajděte si na pouť k svatému Antonínku a na Velehrad a pak na služby Boží do Javorníka, do prostého, tolerančního kostela. Chtěl bych vás vidět — jen vidět — až byste vychá-

zeli. Mluvit asi nebudete, protože jsou dojmy, na které nestačí slova.

Javorník, jako celé Slovácko, byl ohrožen alkoholismem. Vznětlivý temperament lidu kypří půdu tohoto zla, že na ní s ním bují desatero špatností jiných. Boj javornického faráře proti němu byl těžký, ale nebyl neúspěšný. Už to je polovičním vítězstvím, začne-li se toto dábelsství, které oblužuje člověka zdáním síly a dodává mu chludbné smělosti, štítit světla. Tato fáze studu a vědomí ponižující zotročilosti je vždy dobrým slibem plného vítězství v pokolení budoucím. Ale i rozhodné hnutí abstinentské, které vyvolal, mělo své dobré výsledky.

Pavel Váša nazval v posledních dnech Javorník uvědomělou národopisnou rezervací. Javorník je také uvědomělou rezervací našeho čistého českobratrství, bratrských řádů, bratrské tradice. Zásluhou jeho faráře. Nebylo to vždy plně a vědecky uznáváno a chápáno v Javorníku samém. Dnes je jinak. Javornický farář je zahrnut vědeckostí lidu, kterému dal všecku svou lásku a všecky své síly. A k němu se přidává i církev a děkuje mu za práci, kterou nám zachránil oasu živého sboru.

K. Vilím:

Slavnost v Javorníku.

Památný toleranční chrám Páně v Javorníku byl dne 24. ledna t. r. večer svědkem klivé slavnosti. Sbor javornický si připomínal slavnostním způsobem sedmdesátiny svého dlouholetého »pána farára«.

Znáte Javorník? Vklíněn mezi kopce a lesy na pomezí slovenském, jest střediskem malého a chudého sboru. Je celý evangelický. Jediná snad toho druhu obec na Moravě. A byl celý evangelický vždy i v dobách nejtěžší persekuce. To znamená evangelickou tradici pěti set let. Požehnaná tradice! Zaznívá vám z žalmů a duchovních písní, jež Javorničané posud zpívají ze starých kancionálů ve svých domácnostech, vidíte jí na rázovitém kroji, jehož si váží a který mezi nimi šíří všechny rozdíly majetkové, shlíží na vás se stěn tolerančního kostelíka, zdobených jemným ornamentem slováckým, mluví o ní staré dubové lavice, seřaděné kolem stolu Páně naproti kazatelně a zdůrazňující rodinné sborové společenství, a zírá z očí lidu prostého a tvrdého, jako jsou tvrdé okolní hory a lesy a práce v nich, ale lidu vřelého srdce. Ten přilnul ke svému »pánu farárovi«, který s ním snášel dobré i zlé. Řekl mně kdysi br. farář Stehlík: »Je-li v létě náš sedlák živ o křížalách, nemá ani jeho farář nárok na víc.« On, člověk filosoficky vyškolený, Čech rodem i citem, zapadl do sboru chudého, vzdáleného ještě před

několika lety čtyři hodiny cesty od nejbližší železniční stanice, a vyhrabával a čistil zatsuté poklady tolerančních hodnot s trpělivostí, láskou a sebezapřením, jež sotva má příkladu. Jaký tedy div, že splynul s Javorníkem nerozlučně a že ho jeho lid má rád. Ten lid nemohl pominouti mlčením tak důležitý mezník v životě svého duchovního vůdce. Je nyní shromážděn v kostele, všichni ve svých bílých, decentně vyšíváných krojích. Pohádka bílé krojové krásy. Vlevo od kazatelny a proti kazatelně sedí ženy, vpravo muži a chlapi, a mezi lavicemi, vlevo stojí děvčata, svěží, růžolící, z nichž každá by mohla býti modelem pro šitélec Úprkův. Odkudsi zazněl zvonek, ohlašující počátek bohoslužeb, a chrámem se nese zpěv žalmu 71. Za jeho zvuků vstupuje do chrámu staříček br. farář Stehlík, drobné postavy, stářím k zemi nachýlený, následován br. seniorem Jadrníčkem a hosty. Pomalu si razí cestu zdžonem kvetoucího mládí — děvčata uctivě ustupují — vstupuje na kazatelnu a zahajuje večerní pobožnost výzvou k modlitbě. Vše pokleká, ano pokleká.

»Ne nám, Hospodine, ne nám, ale jménu svému dej čest pro milosrdenství své a pravdu svou« a »Dobrořeč duše naše Hospodinu, a všechny vnitřnosti mé jménu svatému Jeho«, to jsou úvodní slova vroucí modlitby, a slova ta jsou jádrem celé večerní slavnosti.

Postava kazatelova se jaksi narovnalá, tvář vřáská se vyjasnila, a s kazatelny ozývá se hlas mladistvé svěžesti, jasně a důrazně, svědčící, že duch nezestárnul.

Jubilant založil své kázání — trval na tom, že on bude kázati — na slovech ap. Pavla k Ef. 3, 8: »Mně, ač jsem méně než nepatrnější ze všech svatých, byla dána milost zvěstovati pohanům evangelium o nevstížitelném bohatství Kristově.« Úvodem sděloval, že chtěl vzpomínati svých narozenin jen v rodině. Ale vždyť je jeho sbor jeho širší rodinou. Neuvykl Javorníku hned. Kdysi brzo po svém příchodu do Javorníka poslal z prázdninové cesty kurátorovi sboru z Domažlic pohlednici a cítě se v Čechách doma, napsal na ni slova naší dnešní státní hymny »Kde domov můj«. Ale obratem obdržel pohlednici javornickou se slovy: »Zde je Váš domov.« A Javorník stal se domovem jemu i jeho choti. Jak je tomu dávno! Kdž přišel do Javorníka, našel úmrtní matriku, ve které mezi posledními zapsáno bylo jméno jeho předchůdce v úřadě, páteho faráře javornického sboru, Molnára. V matrice zbývaly jen dva prázdné listy, a protože byla chatrná, založil matriku novou. Po 37 let zanášel do ní jména zemřelých, a nyní zbývají v ní zase jen dva prázdné listy. 820 údů svého sboru doprovodil na jejich poslední cestě, dvakrát tolik, kolik čítá dnešní shromáždění, a nyní, když se dívá dolů s kazatelny, vidí jejich tváře. 1170krát posloužil svátosti křtu svatého, 788 konfirmandů prošlo konfirmačním jeho cvičením a roku loňského konfirmoval vnučky svých prvňáků konfirmandek. A kolikrát mu byla dána milost, státi na kazatelně a zváti posluchače ke Kristu. Proto chce děkovati Bohu a prosí sbor, aby mu pomohl vyjádřiti vděčnost. Dobrořeč duše má Hospodinu.

Ta milost Boží byla tím větší, protože
»mně, ač jsem méně než nejnepatrnější ze všech
svatých, byla dána ta milost zvěstovati evan-
gelium o nevstížitelném bohatství Kristově.«
Kdo je ten nejmenší? To jsem já. Protože jsem
nic. Pavel apoštol je pln pokory. Jistě pamá-
taval na to, jak pronásledoval křesťany, a
i když mu to Bůh odpustil a učinil ho nádo-
bou vyvolenou, on sám si to odpustiti nemohl.
Sám o sobě málo smýšlel, ale myslil hodně
o svých bratřích, apoštolech, ba i o ostatních
svatých, t. j. oddělených, mezi nimiž, jak víme,
byli mnozí velmi nedostateční. I kazatel vy-
soco smýšlil o svém sboru: »Milý můj sbore,
máš mnoho chyb, ale přece věřím, že jsi lid
Boží, svatý, vyvolený, protože dochováš to
dědictví otčů, znalost evangelia o nevstížitel-
ném bohatství Kristově. Nevím, kdo komu po-
sloužil více, zda já tobě, čili ty mně. Ty jsi
mně posloužil. Neboť to mne drží při životě,
že se musím obírat Písmem svatým. A i když
jsem ti vytýkal chyby a nedostatky, přece jsem
cítil, že ty stojíš výše. Proto děkuji Bohu za
všecko. Děkuji církvi naší za vše, co jsem od
ní přijal. Ukazujeme na její chyby, na hříchy,
a ač někdy poskvrňuje svoje roucho, přece je
ta naše Českobratrská evangelická církev nej-
krásnější mezi ženami, je celá slavná uvnitř,
protože se v ní zvěstuje evangelium o nevy-
stížitelném bohatství Kristově a hanba těm,
kteří jí pohrdají.

Také Pavel smýšlil o církvi vysoko, i když
o sobě smýšlil málo. Sláva jeho je v jeho službě,
v potupení, je v tom, že směl zvěstovati evan-
gelium o nevstížitelném bohatství Kristově.
Ano, to je ta naše sláva nás kazatelů, a já se
divím té velké milosti Boží, která mne tak divně
vedla a světila mně zvěstování evangelia, že
jsem mohl kázat a učit, jako kázal a učil
apoštol Pavel.

Na konci svého života musím se jen tázati,
zda z toho mého kázání také něco pošlo. Pro

mne pošlo z toho mnoho. Jen aby také i jiní
z toho mého zvěstování něco byli měli. Ale já
doutám, že ano. Ne proto, že jsem kázal já
— často se bojím, že jsem mnoho zkázil —
ale proto, že věřím, že Slovo, které jsem zvěs-
toval, se nevrátí prázdné, že je jako zrno, které
vzejde třeba po velmi dlouhém čase. Proto dě-
kuji všem také za poslouchání Slova Božího.
To je má odměna a moje radost. Bůh žehnej
vám i budoucím.

Po kázání zapěl pěvecký sbor 4 verše
z písně: »Můj Ježíš mé jest žití« a pak násle-
dovala blahopřání.

První ujal se slova místní starosta br. Sťa-
hel, typ rázovitěho Slováků. Bylo znáti, že pro-
šel školou svého duchovního vůdce. Ve volné
dejší řeči, vyšperkané prostými sice, ale pěk-
nými řečnickými obraty a myšlenkami, děkoval
br. farář Stehlikovi za jeho mnohostrannou
práci, napomínal zejména mládež, aby se
držela toho, čemu je učena svým duchovním
učitelem, a odevzdal jubilatovi na konec
diplom čestného občanství javornického. Pak
přednášel své děkovné proslovy br. kurátor
Majtán za staršovstvo, br. Lalza za úspěšnou
mládež, zástupci dorostu a tři děvčátka za ne-
dělní školu. Květinové dary plnily pomalu stůl
Páně. Poté došla na proslovy hostů, br. dia-
kona Rumiška, který se narodil v Javorníku a
vyrostl ve Velké a br. faráře Blechy ze sou-
sedního sboru hrubo-vrbeckého. Stáli tu proti
sobě zástupci dvou generací: Br. farář Stehlik
s čínarodou minulostí, plný pokory a vděč-
nosti k Pánu Bohu na jedné straně a zástupci
generace mladé na druhé straně. Ten první
dojatý a vyjadřující vděčnost svému bývalému
učiteli, ten druhý imponující sečelostí, sebe-
vědomý, srovnávací, analyzující a kritizující
a uznávající mnohé klady jubilantovy. Za se-
niorát promluvil br. seniorátní kurátor Vilim,
přál jubilatovi, aby slunce Boží lásky ozářilo
zbývající leta jeho života, a ujistil ho úctou a
láskou celého seniorátu. Slavnostní večer za-

končil br. senior Jadrniček. Odevzdal br. far.
Stehlikovi blahopřání připsal synodní rady,
mluvil o jeho zápasích a ocenil mnohými slovy
jeho dlouholetou, věrnou a oddanou práci.

Po požehnání, jež udělil br. senior, roz-
cházel se shromáždění do svých příbytků.
I my jsme brzo opouštěli, ač zdržování, po-
hostinnou faru javornickou a ujížděli černou
a blátivou nocí k Hradišti. Chudák »paní fa-
rárová«, ta je asi unavená, jsme vzpomínali.
Včera měli den mládeže a obsluhovali 120 hostů
a dnes byla s hosty zase práce. Jestli pak si
teď odpočine? Ba ne, slyším. V noci dnes pů-
jde ošetřovali umírajícího dědečka, jehož sta-
říčká žena již umdlévá a klesá pod tíhou sta-
rosti a práce. Tak vím, proč br. farář Stehlik
nazval v kázání svou choť svým andělem.
A ještě jedna myšlenka se mně neodbytně
vtrhává: Kázal by do všech duší nábožensky zho-
stejnělých a vlázných zazněl ten dnešní výkřik
našeho jubilanta: Ta naše Českobratrská evan-
gelická církev je nejkrásnější mezi ženami, je
celá slavná uvnitř, protože se v ní zvěstuje
evangelium o nevstížitelném bohatství Kris-
tově a hanba těm, kteří jí pohrdají.

srucene zvani.

»Javorník ve zpěvu a v hudbě« — je the-
ma přednášky, kterou prosloví u příležitosti
70. narozenin faráře J. Stehlika prof. Ja-
romír Urbanc na besedě klimentského
sdružení mládeže. Přednáška se zpěvními
ukázkami koná se v neděli 6. února o 1/29.
hod. več. v místnostech sdružení v Praze II.,
Klimentská 18. Hosté vítáni.

Čtenářská knihovna v Klimentově V. 1931.

Dr. Ad. Lukl:

V jihovýchodním cípu Moravy.

Jaromír Stehlík, Pražan, pokrokář, filosof, masarykovec, redaktor bouřlivácké »Jednoty« (modré) — a on si sedne ne do Prahy, ne do velkoměsta ani do města, ale do hor, co nejdále Prahy, mezi prostý, milý, tradičně evangelický lid na hranici Slovenska do Javorníka. Jako by to bylo obdobné s jiným Pražákem, masarykovcem, sčertlým a zručným doktorem, jenž se zase usadil v Čadce na Slovensku.

Ale vyzná vám upřímně po svém způsobu br. farář Stehlík, že se to nestalo zúmyslně, plánovitě a z přesvědčení. Jako by z mladické rozvery vyjede si na zkušební kázání do uprázdněného tehdá Javorníka (cesta je placena) vidět kraj a lid. Všecko se mu líbí, jímá ho prostota místa, kostela, lidu a krása horských strání a vrchů, ale zůstatí nemíní, kdepak!

Ale tu přistupuje k němu vážný prostý bratr kurátor Petrucha »v rouše bílém« (pamatujete se na něho, na řečníka v bílé haleně při anglo-české konferenci u Klimenta?) a rozhodně se jej táže: »Tak, pane vikáři, bude-li naším duchovním správcem?« — »Otřásko mnou to; co jsem také měl říci, když přišel s tím »bude-li to vůle Boží«, řekl jsem »Ano«, a za několik dnů došla zpráva, že jsem zvolen, a tak jsem potom volbu přijal a od té doby jsem zde«.

Ano — jest a už zůstane tam do konce působení farářského v péči o rázovitý sbor a při výchově víc než jedné generace sboru. Však jich mnoho doprovodil na tichý, keří, stromky a květinami zarostlý hřbitůvek, na jehož náhrobcích čtete i jména bývalých známých duchovních.

Však život nebyl vždy lehký, a příjmy zůstaly po celý čas jen tak k živobytí vyměřené a také fara přes všechnu útulnost, čistotu a pohostinnost není zrovna žádným palácem. Však výchova a vyučování mládeže a boje proti alkoholismu v širém okolí a celá péče duchovní nebyla také jen snadná a pastorece ve sněhu nad kolena, na hory a paseky, nedá se ani srovnat s procházkou po ulicích městských.

A horlivost a obětavou námahu duchovního správce nemálo platila rodina i zdravím (není tak lehké z Javorníka do města pro doktora!) i samovýchovou a studováním doma na místě toho pohodlnějšího při ubytování ve městě. Br. farář vám poutavě vzpomene, jak

po veškeré své práci a pastoreci ještě dělal doma středoškolského profesora!

Ale jest tu vyoraná a zkyprěná hlubší a delší brázda, oseta a připravena ze setí vydat úrodu a jádro pšenice ve sboru.

Změnilo se mnoho v Javorníce. Střechy již nejsou šindelové a doškové, ale namnoze se zdaleka červenaají křidlicí a výstavností nedělají dojem chudoby. Ale jedno zůstává. Kostelík toleranční — jako by starodávný českobratrský, I ten je opravený, prostý, ale moc pěkně a s láskou znovuzřízený a zdobený ozdobami rázovitých malovaných výšivek. (Tak pěkný a tak srostlý s krajem a lidem, že je to i folkloristicky zajímavý kout Moravy, cíl návštěvníků, takže když chtěli Brňáci něco charakteristického a krásného ukázat proslulému švédskému cestovateli Sven Hedínovi, přivezli jej do Javorníka, kdež host tento i promluvil k shromáždění.)

A co je hlavní: Přijedete zrovna jako by náhodou v neděli ze Slovenska. Dopolední služby Boží zažijete v Novém Městě nad Váhom, kde jste bouří a deštěm zdrženi, až přijedete přes Starou Turou, Senici a Myjavu odpoledne do Javorníka. Zrovna je po velikém lijáku. Vchází br. farář do kostela a ten je plný žen a děvčat, mužů a chlapců. Všecko v krojích — t. j. v jejich vlastním oděvu nedělním. A s kazatelnou jako starý otec promlouvá br. farář k lidu, který vychoval a vede. Po ukončení služeb Božích nejprve vyjdou děvčata v průvodu a pak ženy, chlapci a nakonec mužové starší. Neubráníte se mocnému dojmu ze všeho, co vidíte a slyšíte, a pak příznivěji se vám to tu jeví návštěvou, účastí i pozorností než jste to viděli jinde. A pozve-li vás br. farář na faru a ukáže archiv a matriky potoleranční (viděl jsem rukopis předka z Nosislavi Jakuba Lukla, faráře v Javorníku) a prsty třesoucími se horlivostí, oddaností a laskavostí, staví před vás památný starý cínový kalich, přinesený před tolerančním patentem předky z Recu, pak jste si obzvláště vědom, z jakého že jste kořene a zažíváte, co je to jednota Bratří.

Nuže — ne psát o Javorníku a okolí a oceňovat a líčit veškerou práci celého života. To se tak v mysl vetře, když si uvědomujete, že tomu zasloužilému muži na výspě jihovýchodní našeho Siona, kde dobrý boj bojuje, jest právě 70 let, že mu chcete upřímně ruku stisknouti a přátí požehnané krásné stáří v kruhu rodiny a ve vděčné vzpomínce sboru i celé naší církve českobratrské!

—0—

Javornická fara

Vladimír Ůlehla

Vichřice lámala stromy. Lidé ve Velké se chytali plotů. Ovšem jen kdo musel ven. Kdo mohl, zakutal se do chaloupky, k peci nebo na pec, kolem malé petrolejové nebo olejové lampičky. Co tu zabloudilo světla okénky pevně zatlučenými na ulici, nedovedlo posvítit na cestu v rozbouřeném večeru dušičkovém.

Stará tetička nechtěla za boha pustit v té psotě sedmnáctiletého hocha přes pole. Přijel před chvílí otevřenou poštou ze Strážnice, celé čtyři hodiny trvala ta dvacetikilometrová pouta a už chce zas dál pěšky do Javorníka. A ještě pro jaké neuvěřitelné ledacol Prý, aby sbíral brněnskému lékaři Fleischerovi jakési malinké broučky, kteří žijí jen na lanýžích. A potřebuje prý dospět do Javorníka ještě ten večer, aby zastihl doma muže, kteří se v noci před nedělí vypraví na lanýže se cvičenými psy do lesů na moravsko-slovenském pomezí, až pod Javorninu.

Zaklínání tetčino nepomůže. V rostoucím hukotu východního větru je mladý hoch brzo sám na cestě a po jakési chvíli, uondán a zadýchán, klesá na pohovku v teplém pokojíku javornické fary. Čeledník říká té místnosti pan farář Stehlík, muž středních let, vyslovující ostrou češtinou slova dobře volená. Pak se pouští do angličtiny a hoch se má co tužit, aby stačil angličtinou svou, které se počal teprve nedávno učit od otce. Mladá, trochu churačejší paní farářka přináší s nevtíravou pozorností čaj s bábovkou a již jdou k harmoniu, kde je rozevřen Debussy. Když přinese služka Kačka zvěst, že pro tu fujavici muži dnes na lanýže nepůjdou, končí se u harmonia toho večera místo děje. Pan farář by rád věděl, zda naše písni jsou podobny moderním melodům z Peleaze a Melissandy jen náhodou. Otázka se řeší na místě zpěvem Kaččiným a hochů nedá, aby si aspon dne písni narychlo nezapsal. Načez se hovor přesune na politické události, podněcován realistickým časem, který tu leží po všech židlich. Přemíra chlapcových dojmů dozní v tichu pohostinského pokoje zdravým spánkem.

Druhý den ráno se trouší lidé kolem oken ke službám božím. Přišli presbyteri a pan farář jim hocha představí. Odvádějí ho do kostela a usadí mezi zpěváky na kůře u varhan, tváří ke východu. Sami doplní pod kůrem skupinu starých mužů v obraz, na kterém jako by ještě nedoschl Uprkův štětec: vlasy zastřížené na rendlík, okulary nad tlustými kancionály, třesoucí se ruce listují v pergamenu vázaném do vepřovice celé rozhlodané červotoči; to se literáci chystají ke zpěvu. Také chlapi vsunuli starý kancionál, aby mohl zpívat s muži vstupní žalm. Kniha nese letopočet z šestnáctého století. Jeho zájem se dělí mezi harmonisaci, která zní tak podobně vstupním akordům Novákovým ze Slovácké suity, a mezi jasný bezozdobný pro-

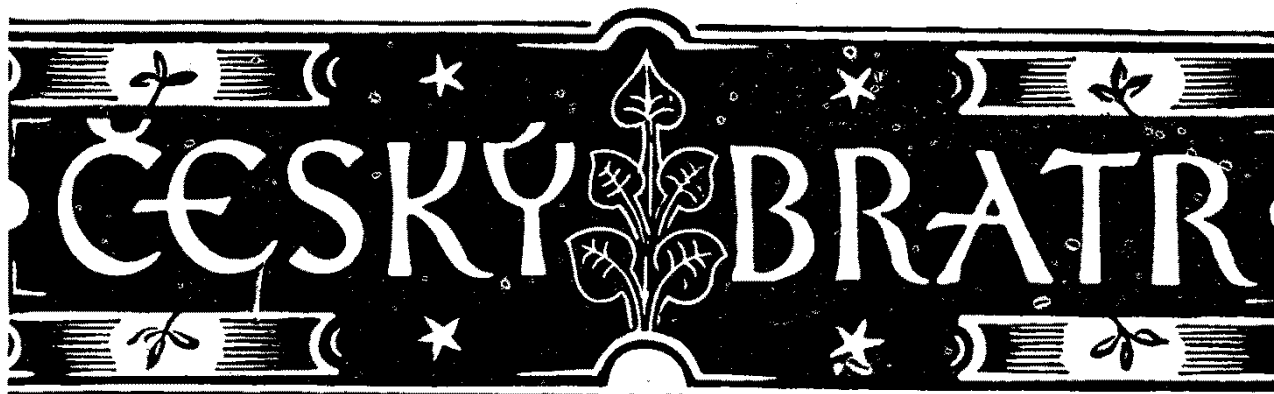
stor. Kolem prostinkého stolu páně proudí do věkovitých lavic dubových vážné postavy mužů, jako křesané, jeden jako druhý v dlouhé bílé haleně, černý širák v ruce.

Dveřmi pod vstupním kůrem je vidět před kostel až k faře. Tam se to bělá: ženy čekají na pana faráře. Dozní zpěv mužů a najednou se běl rozlévá do chrámového prostoru; bílý kryt šatek a šátků zavlní se nad lavicemi, delikátní linka výšitek srovná se nad hlavami skloněnými na loket ve vstupní modlitbě, slunko zazáří řadou prostých nebarvených oken, varhany zaduní... a všechen kriticismus hochů, všechna nevíra sedmnácti let rozplyne se v náhlém přívalu nečekaných slz, že sotva vníná černou postavu česko-bratrského kněze, jak kráčí sám s bibli pod paží, středem bílé krásy ke stolu Páně. Teprve závěrná slova jeho jasně modlitby: ... »a posilni nás, abychom jako on dovedli věřit, žít, milovat a umírat« ... vynulí si nobou pozornost. Ale nedokáží ani další slova farářova na téma z písmá, jeho rozbor plný moderních úvah a vztahů k životu současnému zamezit plně, aby chlapec netékal. Hned si uvědomuje, že na tomto místě slouží se českým jazykem služby boží nepřetržitě od dob reformačních, do toho by chtěl vědět, co tu asi zažíval Vítězslav Novák, naslouchaje česko-bratrské písni Augustově ze staropražského kancionálu: »Poslyš dcerko žalostivá,« než ji přetavil na skladbu V kostele pro svou Slováckou suitu; pak si vzpomene na malíře Jiránka, jak tu asi lnul k harmonii plstěné běli s výšikovou černí a žlutí. Vše však překonává kouzlo pospolitosti obce, pohroužené ve společný obřad a scelené krojem v jednotu krásy a šlechtictví. Není tu chudých ani bohatých, všichni jsou si rovni v pyšné zdržlivosti české šlechty, jejíž duch se oznaší nad shromážděním.

Není divu, že se hoch přičlenil k té malé podhorské církvi a spjal s ní svůj osud. Vyslechl časem slova farářova při své smrti, křtu svého chlapce, smrti svého otce, a připojil to jako prosté články do osudu vesnice.

I může pisatel těchto řádků, v něž dozrál mladý chlapec, vydati dnes svědectví, že to byl farář Stehlík, nástupce faráře Molnára (kdo by nezapomněl Filipovských schůzek mezi Čechy a Slováky v minulém století, kdo by také zapomněl na suchovskou republiku), jenž dával plných čtyřicet let sílu vzácnému zbytku českých bratrů, aby setrvali při mravech svých otců. Byl to záhřívající, jenž našel pro sebe životní úkol, chránit obec od zhouby předválečného alkoholismu kořalkového. Byl to rodilý Pražan, jenž budoucímu pokolení jako oko v hlavě dochoval životnost jednoho z nejstarších a nejvzácnějších krojů v republice. A byl to student anglický a světově orientovaný západník, jenž obklopen knihami a cizojazyčnými deníky pěstoval ve své obci sílu a pravost staletého dialektu i v působu života hornáckého.

Harmonie, s níž dovedl sloučit tyto spěty, odměnila jej při očerejší sedmdesátce poznáním, že se za ta léta změnil snad on, ale že strom života lidového jeho zsluhou a prací jen rozbužel. Cenné plody kulturní si Javorničané osvojili, odpadkům se vyhnuli, a život nežijí jen sobě, nýbrž pro vzor národu. To je práce faráře Stehlika. Jak šťastný to život!

ČASOPIS ČESKOBATRSKÉ CÍRKVE EVANGELICKÉ

Vychází v měsíčních lhůtách ve 12 číslech (mimo srpen). — Redakce a administrace v Praze II., Jungmannova 15 (Husův Dům). Roční předplatné v ČSR 15 Kč, v cizině 20 Kč. Vydává synodní rada českobratrské evang. církve. Redakční rada: L. Balcar, Dr. A. Boháč, K. P. Lanštlák, Dr. J. B. Souček, Dr. J. B. Šimek, B. Valeš. Odpovědný redaktor B. Valeš. Číslo účtu pošt. spořít.: 35.645. Dohlédací pošt. úřad Praha 25.

Farář Jaromír Stehlík z Javorníka.

K nejsvráznějším duchovním naší církve náleží javornický farář Jaromír Stehlík, který se dožil 24. ledna t. r. 70 let. Narodil se v Praze, kde vystudoval na malostranském gymnasiu. Až do stáří vzpomíná na znamenité profesory tohoto gymnasia, kteří dovedli všípití žákům zálibu k vědám. Co vyznačuje faráře Stehlíka, jest jeho věrný vztah ke vzdělání, ke vši opravdové kultuře. A právě jemu bylo určeno, aby většinu života ztrávil v odlehle vsi, vzdálené kulturních středisk; při tom nepodleh svému prostředí, ale udržel si svou výši po celý život.

Po skončení studií gymnasijských studoval J. Stehlík na pražské universitě slovanšskou filologii a filosofii. Vzorný čistý český jazyk, přesnost jazyková mu zůstala trvale. Ale nejvíce na Jar. Stehlíka působil prof. T. G. Masaryk, uváděje v dějinách filosofie i do dějin křesťanství a veda

v praktické filosofii k práci pro lepší lidstvo. Masarykovu vlivu Jar. Stehlík se plně otevřel a jeho žákem a oddaným ctitelem zůstal podnes: vědomě pracoval v duchu svého velikého učitele, jak by pracoval T. G. M. na jeho místě. Vlivem Masarykovým přešel Jar. Stehlík na bohosloví a studoval v Halle, v Edinburghu a ve Vídni. V Halle cenil zvláště přesného Kautzsche — záliba v Starém zákoně mu trvale zůstala. Ale i hluboký Martin Kaehler znamenitě působil k duchovnímu prohloubení. V Edinburghu přišel ve styk se světem anglosaským, měl příležitost pozorovati duchovní život Skotska. Knihovna jeho pozůstává do značné míry ze spisů anglických.

Po takto bedlivé přípravě přišel r. 1895 k výpomoci far. Hroznému do Lysé, 27letý, dosud neordinovaný. U tohoto výrazného zástupce směru Boehlova započal činnost svou kandidát Stehlík, bohoslovec moderní směru Masarykova a Harnackova. Hlubokou úctu k faráři Hroznému pro jeho rozhodnost a určitost vždy si zachoval. Do života církevního a praxe sborové byl J. Stehlík více uveden jako vikář seniora E. Molnára v Nebuželích v letech 1896—1901. Tamtéž ordinován 29letý.

Teprve 33letý na jaře r. 1901 přichází Jar. Stehlík na místo samostatného působení, do Javorníka na Moravě jako nástupce far. K. Molnára, přiváděje si z Nebužel vnučku seniora E. Molnára jako společníci života do veliké osamělosti v Javorníku. Přišel do vsi, vzdálené tenkrát 3 hod. cesty od dráhy, 4 hodiny cesty od okresního města. Poznává prostředí, v němž má pracovat, oceňuje církevnost sboru, pravidelnou návštěvu chrámu v neděli dopoledne i odpoledne, domácí pobožnosti, velikou zálibu ve zpěvu církevním. Ale vidí i značné kazy, které hubí tělesně i mravně Javorník: obzvláště alkoholismus. Seznává, že tu jest choroba, již jest potřeba především léčit. Prostuduje domácí i cizojazyčnou literaturu o alkoholu, stane se v duchu svého učitele T. G. M. abstinentem, zahájí mnohaletý boj proti této morové ráně krásného Slovácka, proti alkoholismu. Nezískává tímto bojem nijak oblíbenosti ve sboru, ale přispěje jako svědomitý lékař značně k desinfekci sboru od této nákazy. Jeho spis o alkoholismu jest dokonalou příručkou vědomostí o této otázce. S far. Jar. Urbánkem zakládá „Abstinentní rodinu“, která upozorňuje celou církev naši na důležitost této otázky. — Leč tímto zdaleka nevyčerpává se činnost far. Stehlíka. Má schopnost zapracovat se do kteréhokoliv oboru vědního; získává si studiem značných znalostí lékařských, a vědomostí těchto nezištně používá k dobru sboru, zvláště v době těžké epidemie tyfové v r. 1902.

Sbor potřebuje hospodářského posílení;

far. Stehlík vychovává sbor k obětavosti, zajišťuje sbor koupí pozemků i lesa; získává sboru přátele doma i za hranicemi, zvláště v době hospodářských pohrom tyfu a povodně; píše bezpočtu věcných přesných zpráv o sboru přátelům a spolkům domácím i cizím. Sám při skromném opatření svém nelituje nákladu na knihy a časopisy, aby sebe udržel ve styku se světem kulturním a aby mohl i sboru býti tím, čím býti chce. Choť jeho koná po řadu let práce při polním hospodářství, aby umožnila rodině slušné živobytí a mohla poskytnouti i občerstvení mnohým hostům, kteří navštěvují javornickou faru vždy četněji, jak to bylo v tradici této fary již od dřívějšíka.

Zvláště za světové války srůstá farář Stehlík se svým sborem, píše nesčetné dopisy mužům na bojiště, jest rádcem v mnohých těžkých okolnostech pozůstalým doma. Vzpomíná pobožností smuteční i na bojišti v dále zesnulých na místě pohřbu. Se svým synem prodělává v této době soukromě nižší třídy gymnasia, když bylo tak nesnadno vydržovati hocha ve vzdáleném městě. — Ale při vši jiné práci jest far. Stehlík především kazatelem: vykladačem nořícím se v hloubky Písma; uvádí Písmo v život sboru a vede boj Hospodinův proti mocnostem temnoty. S vysluhováním svátostí spojuje i kázeň církevní. Koná nejen dopolední, ale i nešporní bohoslužby s kázáním pravidelně (i o druhém dnu svátečním); v adventě ještě 2krát v týdnu roráty, jak ve sboru zavedeno od dřívějšíka. R. 1909 vystavěl sborový dům pro práci mezi mládeží a v nedělní škole. Jeho práce ve sdružení mládeže jest po dlouhá desetiletí universitní extensí ze všech oborů věd, vždy ovšem na základu duchovním. Při bohoslužbách nalézá vždy větší zalíbení v domácích, starobratrských písních i jejich nápěvech. Koná při bohoslužbách modlitby bedlivě připravené, předkládá Nejvyššímu radosti i obtíže a těžkosti sboru i jeho jednotlivců.

S jakou bedlivostí koná pohřební pobožnosti, zachycuje postavy odcházejících

úřdu sboru pro pamět budoucích, vybíraje případné texty z celého Pisma!

Javorník stává výletním místem pro návštěvníky Slovácka; býti přítomen bohoslužbám v Javorníku stává se tak zajímavou chvílí jako pouť na Antoníčku aneb na Velehradě. Návštěvníci mají příležitost zachytiti krásu mizejícího světa krojů slováckých, ale při tom i vyslechnouti faráře Stehlíka. A mnohý výletník z Brna aneb Prahy, který doma nikdy neslyšel česko-bratrského kazatele, slyšel kázati faráře Stehlíka v Javorníku. Far. Stehlík má hluboký smysl pro čistotu uměleckého výrazu hudebního i malířského, zvláště pro krásu prostých vznešených krojů javornických. Motivy javornických výšivek ozdobil vnitřek chrámu, takže stěny chrámové, i stůl Páně, pokrytý javornickým vyšíváním, tvoří s kroji bohoslužebného shromáždění, zvláště žen, nezapomenutelnou harmonii.

Vedle kázání věnoval farář Stehlík velikou péči vyučování náboženství. Jeho znalost dětské duše i vzdělání katechetické jest hluboké. Po svém příchodu do sboru zavedl katechismus heidelberský, nyní vy-

učuje dle myšlenkově výrazného katechismu Medkova.

V prvním desetiletí činnosti far. Stehlíka v Javorníku to bylo, kdy mladý student fil. (nyní universitní profesor) zdůrazňoval pisateli těchto řádků: „far. Stehlík jest v zájmu veřejnosti povinen svému nadání a svým schopnostem, aby přišel do většího města, aby tu měl příležitost k působení na širší veřejnost.“

Far. Stehlík však nebyl tohoto mínění — nikdy toho nelitoval, že celý svůj život věnoval službě sboru v Javorníku. Byl by ovšem rád literárně působil; zatím co psal různé zprávy a žádosti k zabezpečení sboru a zatím co se unavoval sborovým účetnictvím, mohl jiný farář, zprostěný těchto povinností, pracovati literárně a získavati širší tribunu své činnosti. Jar. Stehlík byl nejvíce činným literárně v svém mládí, kdy byl vedle Frant. Urbánka a Dr. Kraicze hlavním redaktorem časopisu Jednota (r. 1892), s nímž nás nedávno seznámil Jaromír Klíma ve spisu „Neznámý Masaryk“, z něhož poznávají mnozí poněkud i neznámého Stehlíka.

38

K 70. narozeninám přejeme br. far. Jar. Stehlíkovi mnoho zdraví a síly, aby po ukončení díla svého v Javorníku — bylo by krásné, aby tam mohl dovršiti celá 4 desetiletí práce — mohl na odpočinku splniti své plány literární. Kéž by odhodlal se pak vypsati, jak v Javorníku pracoval, jako zachoval Jan Karafiát obraz své práce na Hrubé Lhotě. Bylo by škodou pro budoucnost církve, kdyby nezůstalo v paměti zachováno, jak věrně pracoval na nejdlehlější a přece přední baště Sionské theolog ze školy Harnackovy, Wellhausenovy a Masarykovy; theolog, jenž však i v posledním desetiletí své činnosti dovedl sledovati nové proudy v bohosloví, tak odlišné od těch, v nichž vyrostl a přec tak blízké zná-

mé mu škole Böhlové. I mizející svět ve sboru v Javorníku i činnost faráře Stehlíka zasloužila by si, aby byla zachována budoucnosti. Škoda, že nemůže napsati jubilejní vzpomínku br. far. Stehlíkovi jeho dlouholetý věrný představený, nezapomenutelný superintendent Ferd. Cisař, který dovedl ve všech svých zprávách konventních práci far. Stehlíka plně oceniti a ve všech obtížích a nesnázích práce sborové byl mu oporou. Škoda, že nemůže promluvit již o faráři Stehlíkovi někdejší vůdce moravského učitelstva Josef Ůlehla, upřímný přítel faráře Stehlíka, který také pronesl pohřební kázání nad jeho rakví v Lipově Boží požehnání milému jubilantovi přeje celý náš Sion. Št. Pavlíneec.

mi přátelé Velečtí vykládali, že takové krásné věci robí.

Přivítaly mě přívětivě a bez zdráhání ukazovaly své poklady, vysvětlovaly, jmenovaly i oblékaly bez ostychu, abych viděl, jak se co nosí a váže. Není to lehké a pro všechno jsou přísné, třebaže nepsané zákony, které Javorničanky úzkostlivě dodržují.

Tak žádná dívčice nevezme na hlavu pod šatku čepeček, jež nosí jenom vydaté — co se dostaly pod čepec. Děvcátům se pestří pod tuhým kormoutem naškrobené bílé šatky jen »pantle«, uměle stočené leliky vlasů, omotané květovanými stuhami; takové česání jim dá kolikrát více práce než moderní účes našich dam, proto se česou tak jen ve svátky, kdy váží na hlavy šatky, kdežto v ostatní dny prostě upravené vlasy kryjí tureckým šátkem.

Také jenom vydaté smí nosit přední fěrtoušky, bílé s uzounkými dvěma proužky žlutého vyšívání — »tenkáč« jim říkají — kdežto děvčice si přivazují také bílé kartounové fěrtoušky ale s drobnými tištěnými kvítky hnědými.

A jestliže některá z nich ztratila věneček svůj, už se musí nosit jako vydatá a nesmí sedat mezi děvčaty, musí pantle zakrýt čepečkem i fěrtouškem bílým se přikrýt. — Na to jsou zde přísahali jako ještě na neporušeném Uherském Slovensku, kde vydaté nosí »rožky«, podobné »obalenicím«, na které si ženy Javornické natáčejí vlasy, aby

jim na nich dobře čepeček seděl a šatka stála.

Nejdražší částí ženského kroje tu je šatka, ovšem uměle vyšívána na obou koncích dlouhého širokého pruhu bílého plátna, často obšitých i paličkovanými krajkami. Staré kusy, které nosily ještě babičky a zdědily vnučky, se poznají podle světle žlutého hedvábí bez mastného lesku a cení se nejvýše. Nové práce, také žlutě vyšívané nebo už i pestře černo-modro-červeně se poznají lehce, jsou mnohem levnější a ne tak pěkné.

Vyšívání konců šatky musí býti hodné ovšem s čepečkem i vyšíváním límce u rukávů i proužků na nich. Na rukávcích oblékají bílé flanelové kordulky se zeleným širokým lemováním a několika černými prýmkami na prsou bez šňůrkových ozdob nad nimi (ty nosivají jen ve Velké a Hrubé Vrbce). Staré damaškové kordulky nad prsy do špic sestřižené se už zřídka nosí. Bílý flanel převládá i na spoje zdobených »lajblech«, které svobodně navlékají v zimě přes rukávce a kordulky, protože kožišky jsou jen privilegium vydatých.

Jediným spodním šatem je úzký rubáč, jenž se upevňuje přes ramena tkaničkami; v pasu, kde přestávají rukávce, je vyšit červeným pruhem a má dole vyčnívati, poněvadž se nepovažuje za šat »ošklivý«, nýbrž znamenající čistotu a poctivost. Proto se naň ze zadu váže svrapbvaný, drobounce zvarhánkový fěrtuch bílý nebo žlutý o něco výše a z předu stejně vysoko přes

něj i fěrtoušek. Spodniček naškrobených neznají, proto jsou všechny tak štíhlé a nad vysokými holinkami ještě štíhlejší.

Jednoduchý kroj a tím krásnější. Ale třídí ho přece také: nejslavnostnější jest s bílým fěrtouškem a žlutým vyšíváním na šatce i rukávcích. Ten se nosí jen k večeri Páně nebo na Boží hody a svatby. Méně slavnostní je žlutý fěrtuch a pestré vyšívání na šatce. Všední je prostý tmavý šorc-sukně a šátek buď bílý květovaný nebo červený turecký.

Pozdě jsem od přívětivých lidí odcházel zpět do Velké. A ráno chtěl na Uhry, do Myjavy, zase přes Javorník, ale lilo jako z konve. Tož jsem udělal nad Uhrami kříž a zamířil zase do Javornické modlitebny, k níž už po návsi směřovaly mnohé postavy bílé, zachumlané v bílých plachtách pod ohromnými deštníky, jaké nosí na Černé Hoře. Ale před kostelem se každá zastavovala, rozkutávala, jedna druhé šatky upravovala a fěrtuchy — tentokrát všechny žluté — rovnala a vcházela.

Vešel jsem také na kůr, usedl v zadu. Za chvíli mi klepe kdosi na rameno a ukazuje, abych usedl do prostřed v první lavici. Rád jsem vyhověl a pak půldruhé hodiny se v rozehvění díval na obraz, který navždy nádherně zvěčnil Uprka na plátně »V Javornickém kostele«. Soused po levici mi nastrkoval zpěvník, chvíli jsem zpíval s ním Hallelujah a pak zase sklouzl zraky na

bílé pole dívek, žen i mužů pod sebou. Byli všichni krásně urovnaní v řádcích, ženy všechny v tuho naškrobených šátkách, jakoby ani v dešti nepřišly. A tváře jejich se zdály v té běli všechny krásné, všechny rysy jakoby zjemněly a červeně hrála odstíny až do nejbledší růže. — Pastor káže, mluví moudře, s rozvahou jako výborný řečník. — A v řadách žen najednou vidím, jak jedna horlivě opravuje cosi na malé kytice a opravuje ji. Pak k ní voní, hladí se proutky pod nosem — a podává sousedce. Ta stejně jí pod nosem třepe. — Divím se, rozhlížím dále a vidím, že skoro v každé lavici mají podobnou voničku a horlivě jí používají.

Ptal jsem se pak pana faráře, co že to je. Prý na buzení pozornosti, aby při kázání nedřímaly. Eva Rumiščená mi se smíchem vykládala, že v létě jim nosí chlapečci hezčí, s růžemi. A sami mužští si váží — kopřivy, aby neusnuli. Když na někoho jsou dřímoty, mlác sebe pod nos a hned je čerstvější! —

Po kázání zpívali. Jeden starý Javorničan také v bílém kroji hrál na varhany a já zpíval také. Dovedl jsem to hned, protože zpívají táhle a já mohl od souseda vždy chytit ton, než dozněl. Potom farář zase mluvil a modlil se sám Otčenáš; nedrmolil ho, ale přednášel tak vroucně, jako jsem ještě nikdy neslyšel. Tenkrát se mi teprve stalo jasno, jak hluboká je to modlitba.

Bohoslužba byla u konce. Dívky počaly vy-

cházet okolo stolu uprostřed, házejíce naň krejčary v ofěru, za nimi stejně ženy, pak chlapci a muži. — Zašel jsem pak do fary, složit poklonu pastoru Stehlíkovi, o jehož velké práci i mou- drosti mi přátelé také dříve pověděli.

Rozhovořili jsme se naráz široce. — Litoval, že má paní churavou, ale přece mne s prázdnou nepustil. A když slyšel, že znám kus Balkánu, hned využil příležitosti a pozval na večerní sbor javornického sdružení abstinentů, abych jim něco pověděl. Milerád jsem slíbil.

Potom zašel zase k Rumíškovým, už jako k starým známým. Zase jsem se probíral ve vý- šivkách, zpívali mi písničky, já zapisoval, psal listky a hovořil se všemi. I pojist jsem s nimi musel. Přicházely sousedky na besedu s dětmi, šohaji na šlaháčku, Eva, Bětka, Kačka jen vý- skaly. Veselo tam bylo, že se od milých lidí ani nechtělo.

Ale chtěl jsem vidět ještě ve Velké požehnání, aby mi tím jasněji vysvitl kontrast mezi přísnou stilovostí Javorníka a veleckou pestrostí, už hodně promíchanou. — K večeru dojel pro mne sám p. farář s párem malých ryzáčků. A v dešti za- vezl na svou faru. Ukazoval knihovnu, bohatou na anglickou literaturu i německou a ovšem i če- skou, vědeckou i zábavnou. Ale s největší hrdostí mne upozorňoval na řady abstinentních spisů. Stehlík je totiž zakladatelem abstinentního spolku v Javorníku a za deset let své houževnaté práce

proti největšímu nepříteli Slovenska, alkoholu, docílil skvělých výsledků, že už půl Javorníka jde za ním a umravněnost se blíží čistotě krojů jeho. Děvčata se scházejí s chlapci k družným zábavám ve »Sboru«, místo v hospodě a za humny, brzy se vdávají a rády nosí dále odznak abstinentů.

Ve »Sboru«, podobném velké škole, se sešlo plno národa, na pravo děvčice v lavicích, na levo hoši. V první řadě se na mne smála Eva, za ní Bětka. Jednání zahájil jeden šohaj, dal přečíst protokol poslední a pak zůstavil p. faráři uvítání hosta, jemuž na počest pak zazpívali všichni sborem: »Kto za pravdu horí . . .«

Pak jsem před velkou mapou mluvil o Bal- káně, o lidech jeho a hlavně o krojích, které jsem kde viděl po světě a prosil je moc, aby tu zůstali věrni svým starým, překrásným krojům, tak staro- dávným, jako ten kalich husitský »po predkoch«, na skřini před nimi stojící, který si Javorničané donesli hned po tolerančním patentu z Reče v Uhrách, kde byl od reformace uschován.

Nejlépe se mi mluvilo, když se ku konci hoši sami vyptávali, co komu napadlo: ten chtěl vědět něco o Sarajevu, jiný proč Černohorci právě Skadar chtějí, třetí, zdali tam jsou také abstinenti, či »světáci« (ti, co pijí), jen děvčata se upejpala.

Krásná vzpomínka na vše hřeje mne ještě teď, kdy Vám toto za čerstvé paměti píši a zů- stávám Váš

J. K. Pojezdný.

Jubilejní kniha českobratrské evangelické rodiny
K 150letému jubileu
TOLERANČNÍHO PATENTU
1781-1931

Stehlík Jaromír, farář v Javorníku, nar. v Praze 24. I. 1868; stud. v Praze, filos. 4 léta, v Halle, Edinburghu a ve Vídni. Ord. 21. II. 1897. Působil v Lysé n. L. 1895—1896, v Nebuželích 1896—1901 a jest farářem v Javorníku od r. 1901. Znáám jest co svědomitý pracovník na vinici Páně a co horlivý propagátor abstinentského hnutí. Ač sbor javornický je jeden z nejchudších, ač stížen velikými katastrofami živelnými povodní, tyfem a j., ač volán byl jinam, přece br. Stehlík vytrval při sboru, který si zamiloval a s nímž srostl v jednotu nerozdílnou. (Obr. 567.)

Z časopisu *Úprkům kraj*:

Javornický farář Jaromír Stehlík

In memoriam
Ing. St. Todt

Ma květnou neděli 6. dubna 1941 vykonal pan farář Jaromír Stehlík naposled bohoslužby v chrámě Božím evangelické církve českobratrské v Javorníku nad Veličkou. Již 24. dub-

na téhož roku po rovných čtyřiceti letech kněžského působení od své instalace téhož dne 24. dubna 1901, stěhoval se odtud do Veselí nad Moravou, aby tam v zakoupeném rodinném domku na Kozojídké ulici č. 1040 prožíval svůj odpočinek.

Odcházel z Javorníka velmi nerad, ale silně otřesené zdraví a potřeba úplného klidu nedovolovaly mu setrvání ve službě na faře. Loučil se těžce, vždyť zanechával v Javorníku vlastně celý svůj život, plody veškerého snažení duchovního, výchovatského a budovatského. Je pochopitelné, že se tam proto přece jen vrátil a to na javornický hřbitov k poslednímu odpočinutí — tam do kraje mezi lid, s nímž srostl v jedno a který se mu stal nejdrazším, že už na věky tam s ním zůstane od svého pohřbu v neděli 22. listopadu 1942.

Foto: J. Švec

Skupina z Vacenovic u Kyjova

Archiv: Úprkům kraj

Pan farář Stehlik narodil se v Praze 24. ledna 1868 a po studiích na Karlově universitě v Praze i na universitách zahraničních v Halle n. S., v Edinburghu a jinde započal svoji kněžskou dráhu na Po-

Farář Jaromír Stehlik

Foto: Ing. St. Todt

Archiv: Uprkúv kraj

labí v Čechách. Odtud přešel počátkem r. 1901 do Javorníka jako na jednu z nejhudobnějších farských stanic českobratrské církve a do obce se silnými vlivy rozkladnými po mravní i hospodářské stránce.

Co všechno se událo za těch 40 let od r. 1901 do 1941? Co všechno bylo vykonáno?

Všechno, co udělalo Javorník neblahé minulosti Javorníkem zářivé přítomnosti, místem, kam se nádhernou obrazovou knihou Ferdinanda Bučiny „Lidé z Javorníka“ obrátily takřka zraky celého světa. Jméno pana faráře Jaromíra Stehlika zůstane navždy nerozlučně spojeno s vývojem a vzrůstem Javorníka ve čtyřiceti letech na počátku tohoto století a se stavem v době, kdy cbrazy javornického lidu byly zachycovány pro tuto knihu. Je v ní i pro něj vzácný dokument.

Zůstala-li tato jinak v lůně zelených strání karpatských hor zapadlá osada zahradou slovácké krojové krásy a lidové kultury po celý rok kvetoucí téměř v nedotčené původní ryzosti, má na tom pan farář Stehlik lví a podstatný podíl zásluhy. Nabádal své farníky k zachování kroje jak v kostele s kazatelnou, tak i mimo ni v náboženské výchově mládeže od útlého dětství. Výsledky, kterých docílil, jsou nad jiné příkladné a přesvědčující, co lze vykonat na slovácké dědině důslednou výchovatelskou činností, která sleduje pevně svůj určitý cíl. Nazýval Javorník s oblibou svým Skansenem a věru nijak tím nenadřazoval běžnou skutečnost v jaké se Javorník jevil a i dále jeví v důsledku blahodárného jeho působení.

Javorník byl a je světem pro sebe, třebaže vlny všedního života, vše rozhodávající a vše splošňující do bezvýrazných městských forem a šedi doléhaly a doléhají stále i sem jako na celé Slovácko. Ubránit jej proti těmto silám nebylo prací lehkou, bylo třeba stále obrany — a Boží chrám javornický byl oním požehnaným místem, kde se jako na skále odrážely vlny všednosti a kde se zachovaly všechny věci, kroje, barvy, zvyky jako předpoklad a důstojný vnější rámec služeb božích a také na důkaz pevné víry zděděné od otců a matek. Ve skvostném prostředí vlastní javornické krásy, v jakém bývaly konány bohoslužby panem farářem Stehlikem, musely být v modlitbách a zpěvech javornického lidu Bohu tím milejší, vpravdě bohubíbe.

Jak se ale mohlo stát, že Javorník v r. 1901 si zvolil nového faráře až kdesi z daleka z Čech, z bohatého polabského kraje a Pražana rodem? Jak se mohli Javorničané odvážit volat na tak zapadlou a chudičkou hornáckou dědinu v zastrčeném koutě Slovácka faráře z tak vzdáleného a rozdílného prostředí? Co z takové různorodosti může vzejít dobrého?

Javorník věru tenkrát netušil, jaké boží milosti se mu dostalo v osobě nového faráře a jak dobře vořil.

Po prvých letech kněžského působení v Lysé nad Labem byl tenkrát Jaromír Stehlik vikářem v Nebuželicích u Mělníka. Když javornický sbor si jej

Sohaj ze Spytihněvi

Foto: V. Rohan.

Archiv: Uprkúv kraj

v listopadu 1900 vyvolil za faráře, mohl své místo nastoupit až na jaře příštího roku, kdy byl 24. dubna 1901 v Javorníku instalován. Přicházel sem v mladém věku 33 let, plný energie a lásky k dílu, které

bylo před ním. Provázela jej tam mladá choť pani Marta, rozená Heřmanová, s níž nedlouho před tím se oženil, aby měl pomocníci do budoucí práce.

Nenadáli se oba, na jak tvrdý horský úhor byli postaveni. Přišly brzy těžké zkoušky, kdy neštěstí doléhalo na Javorník krutými ranami a stínem útrap zasahovalo i faru. Hned v r. 1902 přišla tyfová epidemie a lidé umírali denně a takřka v zástupech. Pan farář chodil od nemocného k nemocnému, přinášel útěchu i pomoc a pohřbíval mrtvé denně, že ani kleriky nesvlékal. Jako zázrakem zůstal sám uchráněn nákazy i se svojí mladou chotí, která jej účinně podporovala v těžkém jeho úkolu a byla utěšitelkou nemocných i jeho, a ač fara byla místem, kde se rodinám nejvíc postiženým a chudobným rozdělávaly potraviny věnované hrabětem Magnisem.

Konečně podařilo se neštěstí od osady v podstatě odvrátit, a lidé začali zas volněji dýchat. To ale nebyl konec zkoušek.

Tyfus se dlouho vracel v ojedinělých případech, přišla povodeň po průtrži mračen nad Filipovskou dolinou, zničila mnohým majetek i úrodu na polích a zasáhla přímo i zahradu a dvůr fary, přiházely se časté požáry doškami krytých chalup — šlo neštěstí jedno za druhým brzy horním, brzy dolním koncem osady. Bylo třeba pomoci, rady, potěchy a různých zákroků na úředních a jiných místech — a bdělý pastýř svého stáde v osobě pana faráře Stehlíka byl vždy první na místě, kde bylo pomoci třeba. Byl vpravdě apoštolem svého lidu.

Proti vši zlobě a nepřízní poměrů Javorník pod vedením nového faráře zbavoval se své ubohosti a zaostalosti, vyrůstal a zveleboval se. Jeho pověst brzy se začala šířit světem a javornická fara se stala vyhledávaným a navštěvovaným místem, kde si zvláště národopisci, umělci i vědci podávali ruce,

Foto: K. Tomeček

Pro nový chléb

Archív: Uprkúv kraj

domáci i zahraniční. Bývali na faře hosté téměř každou neděli, mezi nimi na př. známí mistři štětce jako Joža Uprka, Jura Mandel, Jiránek, sochař Franta Uprka, ze zahraničí byl tu jednou i Sven Hedin,

Maléřečka z Dubňan

Foto: V. Rohan

Archív: Uprkúv kraj

světoznámý cestovatel, a missionář anglikánské církve Dilger z Číny. Byl jsem i sám několikrát účasten milého pohostinství na javornické faře a chvíle tu strávené patří k nejmilejším, které jsem kdy u přátel prožil.

Našel jsem tu také vysvětlení k otázce, k níž je s jistým údivem veden každý, kdo si uvědomí, že v osobě pana faráře Stehlíka přišel kdysi do Javorníka Čech v Praze rozený a ze začátku svého kněžského působení zvyklý na zámožné kraje polabské při zlatém pruhu země České. Vždyť: „Jak bylo možno, že po nějakém čase neutekl z tohoto zapadlého, ztraceného a hospodářsky ubohého koutu Slovácka, ale vydržel tu čtyřicet dlouhých let až téměř do smrti?“

Je to tak přirozené, ba samozřejmé! Při hluboce náboženském a vlasteneckém založení povahy pana faráře nemohlo být ani jinak. Což nebyl tu v místě, jehož minulost těsně souvisí s původní českobratrskou reformací, která právě v Čechách vznikla a odtud byla sem zanesena? Nebyl tu vlastně mezi pokolením lidí, kteří za dávných časů tuto reformaci od jeho krajanů z Čech přijali a ji pak odevzdávali dalším pokolením až podnes? Nebyl tu případně i mezi potomky svých krajanů z Čech, kteří se sem kdysi uchýlili za náboženského pronásledování?

Čech z Prahy setkal se tu se stopami daleké minulosti vlastního domova a proto zarostl do javornického prostředí jako do rodné půdy, Javorník se mu stal novým skutečným domovem, stal se obsa-

Malárečka M. Tučková z Kostic
Foto: K. Tomeček Archív: Uprkúv kraj

hem celého života, všeho konání i myšlení — a stal se i místem posledního jeho odpočinku, splynul s ním v životě i v smrti.

Za celých 40 let svého působení v Javorníku neměl pan farář Stehlík delší dovolené a nevzdálil se z Javorníka na více dní, než bylo třeba pro vyřízení věci u úřadů nebo na církevních slavnostech a shromážděních. Žil jen pro svůj sbor a Boží chrám. Abstinentským bojem podařilo se mu odvrátit od Javorníka zlo alkoholu, a pomalým vzrůstem zlepšila se i hospodářská úroveň obce. Bylo možno opravit faru i kostel a vybudovat výstavný sborový dům. A přes veškerý vnější nápor poměšřovací zkázy udržet téměř neporušenou lidovou kulturu javornickou, které se svět obdivuje jako vzácnému klenotu celého Slovácka.

Není divu, že se do krajnosti bránil myšlence na opuštění této drahé liché. Ustoupil, až když vracející se churavost podhlodala životní síly. Odchod z Javorníka byl bolestný, byl pohřebně truchlivý, a pan farář odcházeje nechal tam svoje zdraví i duši.

Zaslouženému odpočinku se bohužel dlouho netěšil. Potěchou volných chvil byla mu práce okolo květin na zahrádce a v té mu osud připravil i zrádnou nástrahu.

Na Hornácko se za života ještě naposledy podíval v neděli 27. září 1942, kdy také naposled oblékl kleriku k instalaci pana faráře Vrábela v Hrubé Vrbce. Netušil, že to bylo naposled a víc že kraje toho za života už nespátí.

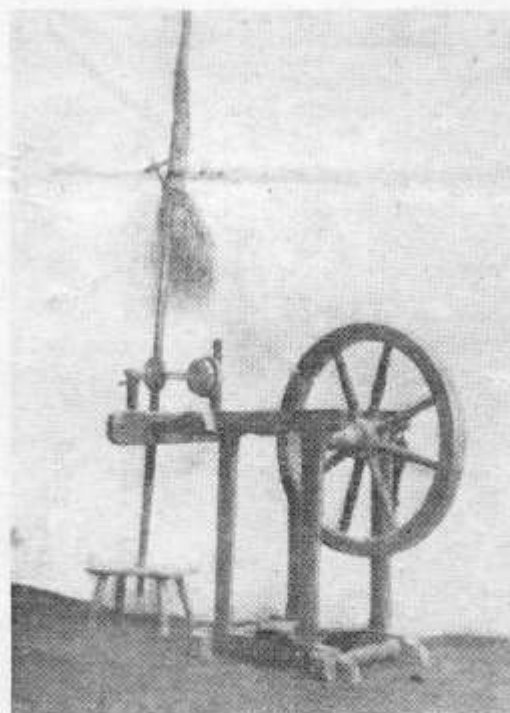
V prvé polovici října 1942 přesazoval v zahrádce květiny a námahou byly znovu vyvolány bolesti

z choroby domněle již překonané. Ulehí, bolesti se horšily, a přivolaný lékař doporučil převoz do zemské nemocnice v Uherském Hradišti.

Přijetím do nemocnice dne 19. října 1942 nastal poslední měsíc jeho života, plný nejhorších bolestí po operaci, kdy se už zdálo, že přece jen ještě vyvázne z drápů smrti. Náhlé komplikace po zhoršení jeho stavu přivedly ale dne 19. listopadu 1942 neodvratný konec. Umřel náhle a samotný, jeho pečlivá manželka pani Marta nemohla být v poslední chvíli u něj a shledala se už jen s chladnou jeho mrtvolou.

Odešel tiše, věčnost se nad ním zavřela jak vodní hlubina nad zapadajícím kamenem. Jak skromně uzavřeným a světu vzdáleným byl jeho život, takovou byla i poslední jeho cesta a pohřeb na javornický hřbitov v smutnou neděli 22. listopadu 1942. První sníh přizdobil tenkrát celý javornický kraj těžkým bílým přikrovem jako na znamení obecného smutku, neboť v Javorníku je bílá barva barvou smuteční.

V panu faráři Jaromíru Stehlíkovi odešel jeden z mála vzácných lidových pracovníků slováckých, o nichž se plným právem může říci, že se zasloužili o slováckou lidovou kulturu. Patří mezi ony, kteří mohou být dáváni za vzor svým následovníkům a jejichž památka zasluží, aby byla udržová-

„Vrť sa kolovrátku“
Foto: Rudolf Kynčl Archív: Uprkúv kraj

na stále v dobré paměti s úctou a vděkem za práci, kterou vykonali pro Slovácko a jeho lid.

Věčná mu buď paměť a lehké odpočinutí ve slovácké zemi.

2. ČÁST

NĚKOLIK POZNÁMEK

Většina následujících textů jsou přepisy rukou psaných dopisů a konceptů – tj. nanečisto psaných dopisů, zápisů, zpráv, někdy obtížně čitelných. A tak ta místa, která se mi rozluštit nepodařilo, jsem při přepisování označil několika otazníky:???...

Jinde byl text třeba čitelný, ale dlouhý, nebo obsahoval méně důležitá místa. A tam jsem některé pasáže vynechával a zkracoval. V takových případech řada teček označuje, že v tom místě byla část textu vypuštěna.

Od doby faráře Stehlíka prodělala čeština vývoj, měnila se pravidla pravopisu – např. předložky a spojky „s“ a „z“, psaní velkých písmen a čárek, někdy i měkké a tvrdé i-y atd. Všude jsem ponechal původní dobový pravopis.

Farář Stehlík byl velmi vzdělaný, ovládal několik cizích jazyků a tak se v textech objevují cizí slova, která se dnes používají jen málo nebo vůbec. U nich přidávám jejich význam v poznámkách dole pod čarou nebo za daným slovem v závorce se znaménkem, např.: neracionelní (= nerozumný)

Několik častých zkratk:

Spt. = superintendent , vedoucí kazatel církve, dnešním jazykem je to synodní senior

dp. = důstojný pán

vd. = veledůstojný

vdp. = veledůstojný pán

cth. = ctihodný

h.v. = helvétské vyznání – kalvínské (helvétské = švýcarské, latinsky Helvetia = Švýcarsko)

a.v. = augsburské vyznání (luterské)

a. a h.v. = augsburského a helvétského vyznání

t.m. = tohoto měsíce

t.r. = tohoto roku

peníze: K = koruna, h = halěr, kr. = krejcar, zl. = zlatý

Titul „dvojtihodný“ nebo „dvojctihodný“. Protože toleranční patent helvétské a augsburské vyznání jenom toleroval, nesměli protestantští kazatelé používat titul *kněz* či *farář*, smělo se používat jen označení *pastor*. Věřící ovšem využili toho, že formální oslovení katolického faráře je *důstojný pán* (také *ctihodný pán*) a začali pro své duchovní používat titul *dvojtihodný pán*, neboli ten, který zasluhuje dvojitou čest – za kázání a za vyučování, podle 1.listu Timoteovi 5,17: *Starším, kteří svou službu konají dobře, ať se dostane dvojnásobné odměny (v kralickém překladu: dvojitá cti), zvláště těm, kteří nesou břemeno kázání a vyučování.*) Rakouské nařízení z r. 1849 titulární nerovnost katolických a evangelických duchovních zrušilo, ale titul *dvojtihodný* se užíval ještě dlouho potom.

Na začátku byla volba...

Protokol
sepsaný dne 16. prosince r. 1900. v chrámě Páně
v Javorníku u přítomnosti podepsaného důst. pr.
předsedy a všech k hlasování oprávněných údů
evanj. ref. sboru Javornického v příloze nazna-
čených.
Z 222 k hlasování oprávněných údů sešlo se
149.
Předmět jednání:
Volba faráře v ev. ref. sboru Javornickém,

Protokol

sepsaný dne 16. prosince r. 1900 v chrámě Páně v Javorníku u přítomnosti podepsaného důst. předsedy a všech k hlasování oprávněných údů evanj. ref. sboru Javornického v příloze naznačených.

Z 222 k hlasování oprávněných údů sešlo se 149.

Předmět jednání:

Volba faráře v ev. ref. sboru Javornickém, která byla po třikráte a to 2./12. a 9./12 a 16./12 ohlášena a všichni k hlasování oprávnění byli řádně k volbě pozváni.

Předseda zahájil schůzi krátkým proslovem, v kterém naznačil důležitost nastávající volby a vyzval voliče, aby dle svého nejlepšího vědomí a svědomí svorně nastávajícího svého duchovního volili. Na to přikročeno k volbě volební komise, do které zvoleni byli: J. Rumíšek č. 27, P. Pavlinec č. 75, F. Rumíšek č.9 a P. Kománek č. 115. – Po přečtení paragrafů Církevního zřízení přikročeno k volbě lístky hlasovacími. Dle odevzdaných lístků obdržel dp. Jaromír Stehlík, vikář v Nebuželích v Čechách 143 hlasy, d.p. vikář J.Švanda 5 hlasů a d.p. farář Dobiáš jeden hlas, Zvolen tedy většinou hlasů d.p. Jar. Stehlík, ev.ref. vikář v Nebuželích za budoucího faráře ev. ref. sboru v Javorníku.

Poněvadž více k namítání nebylo – byl protokol přečten, schválen a podepsán.

V Javorníku dne 16. prosince r. 1900.

Gustav Jecinsky, t.č. administrátor a předseda

Jindřich Švanda, zapisovatel

+11 podpisů

Josef Švanda
Jaromír Stehlík
Jan Rumíšek
Pavlinec
Jan Švanda
Matěj Páral
Matěj Švanda
Karel Švanda
Jan Švanda
Tomáš Švanda
Josef Švanda

Ihned po volbě je vystavena listina, kterou je Jaromír Stehlík ustanoven na místo faráře do Javorníku:

Povolací listina

Na základě volebního protokolu ze dne 16. prosince 1900 dosvědčuje podepsané presbyterstvo, že dvojtíhodný pán Jaromír Stehlík, evanj. ref. vikář v Nebuželích byl zvolen za budoucího faráře evanjelicko-reformované církve v Javorníku, pročez jej s přivolením a potvrzením vysoké c.k.¹ evanjelické vrchní církevní rady ve Vídni a vysokých c.k. politických úřadů za duchovního správce zdejší církve tímto listem povoláváme.

A jakož my od něho očekáváme, že on nás podle předpisu Slova Božího ve Starém a Novém Zákoně obsaženého a ve vyznání víry naší evanjelicko-reformované církve obšírně vyloženého učením a životem svým vzdělávati, svátostmi od Krista Pána vydanými nám přísluhovati a podle řádu církevního jemu příslušící ministeriální povinnosti věrně a pilně vykonávati, zvláště pak kázání Slova Božího, dítek v náboženství cvičení jak v chrámě Páně tak ve škole na starosti míti a ve všem co pravý služebník evanjelia Ježíše Krista se dosvědčovatí bude – tak i my jemu z naší strany příslušící úctu a lásku připovídáme a přitom jako odměnu za jeho věrnou práci následující salarium odváděti se zavazujeme:

1. K přebývání jeho odevzdáváme jemu celý farní dům č. 111 v Javorníku se všemi k němu příslušujícími hospodářskými budovami k bezplatnému užívání.
2. Pak odevzdáváme jemu k bezplatnému užívání při farním příbytku nalézající se zahrady.
3. V hotovosti obdrží duchovní 415 zl.r.č.² (čtyři sta patnáct) saláru, v naturáliích 15 měřic (patnáct) pšenice; 10 (deset) měřic ječmene; 18 (osmnáct) metrů tvrdého dříví; též obdrží k bezplatnému užívání církevní pozemky totiž 9 (devět) mir louky a 9 (devět) mir pole. Polnosti budou zdarma obdělávány; seno a dříví zdarma dováženo a štípáno tak jako až doposud se dalo.

¹ c.k. = císařsko královské

² zl.r.č. – zlatých rakouského čísla

4. Štola³ bude se odvádět dle těchto tříd:

První třída bude platit od pohřbu s kázáním a od oddavek po 4 (čtyřech) zlatých r.č. – ode křtu 1 zl. 20 kr.⁴ – úvod dle uznání.

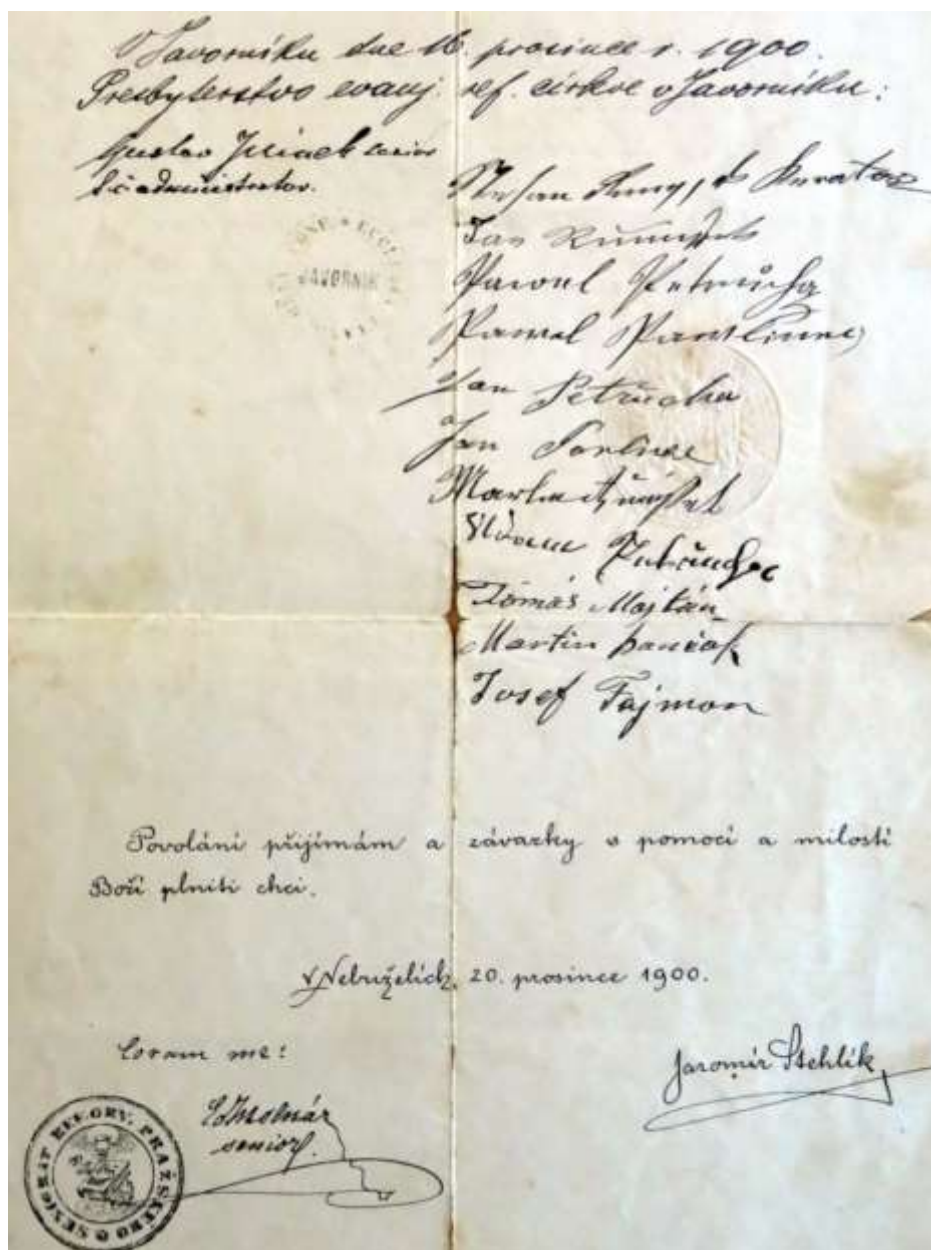
Druhá třída bude platiti od pohřbu s kázáním a od oddavek po 3 (třech) zlatých r.č. – ode křtu 1 (jeden) zlatý - úvod dle uznání.

Třetí třída bude platiti od pohřbu s kázáním a od oddavek po 2 (dvou) zlatých r.č. – ode křtu 50 kr. - úvod dle uznání.

Že tomu tak – potvrzuje tímto.

V Javorníku dne 16. prosince r. 1900.

Presbyterstvo evanj. ref. církve v Javorníku

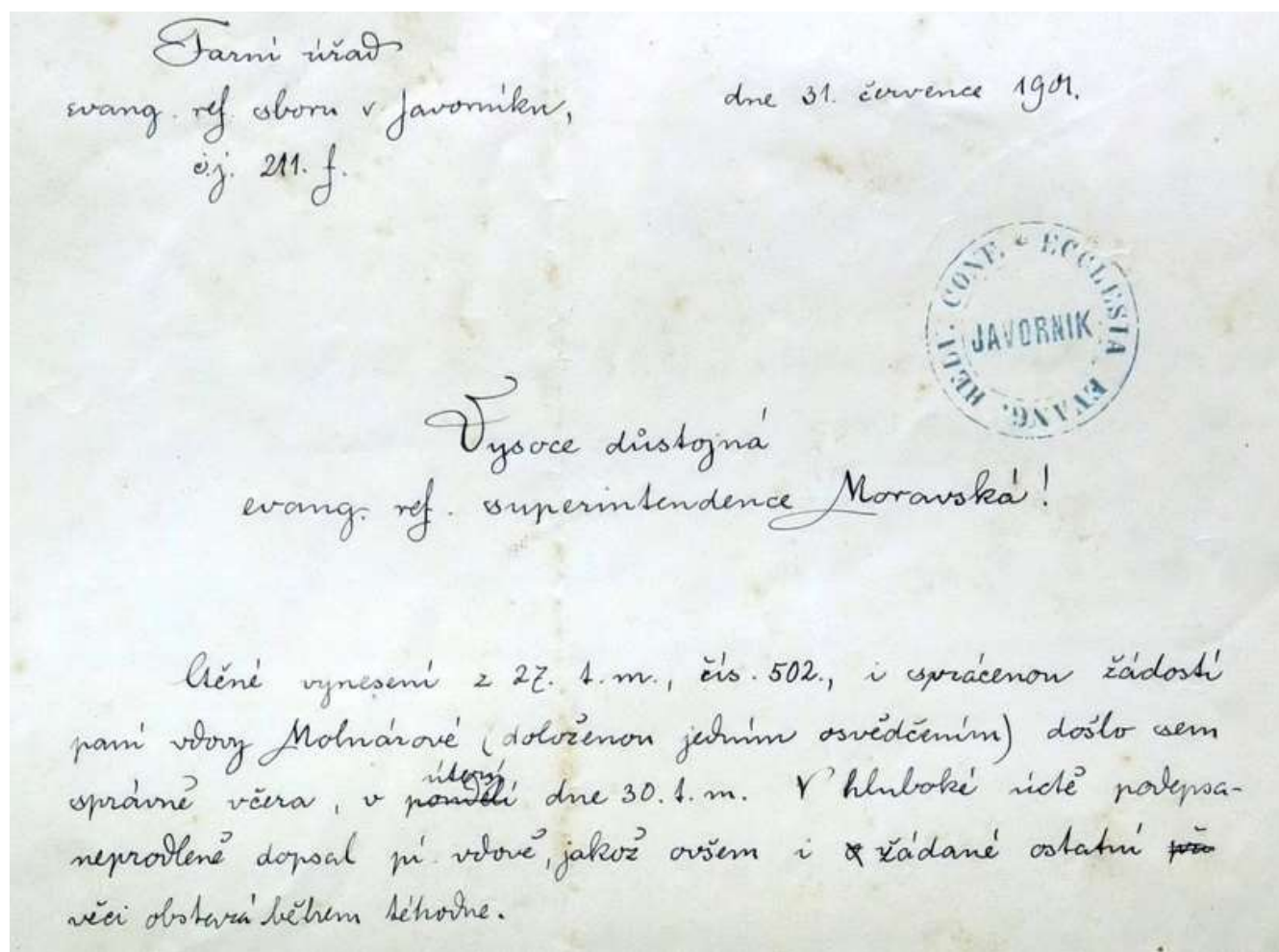

³ Štola – poplatek za liturgické úkony (křest, sňatek, pohřeb..)

⁴ Kr- = krejcarů

Jaromír Stehlík nastoupil r. 1901 a toto je jeho nejstarší dopis dochovaný v archivu, ze dne 31. července 1901.

Vysoce důstojná evangelická reformovaná superintendence Moravská!

Dopis dále pokračuje popisem situace v Javorníku

Kraj zdejší, jak chudou půdou tak neracionálním (= nerozumným) hospodářstvím nevýnosný, stížen jest letos velikou neúrodou, zvláště následkem sucha, kterým stížen byl právě Javorník nejvíce z celého okolí (déšť při bouřkách spadal pravidelně jen ve Velké, a pak zase až na Uherské straně). Kdo neskosil ječmen za zelena, klidí z polovice slámy – ovsiky; pšenice taktéž nemálo trpí ovsikou, ale podobně jako žito (rěž) vůbec bídne se urodila. Dobytek klesl o dobrých 30 % na ceně, a klesne ještě více, protože píce není a dobytek prodávati se musí; (např. roční jalovice jen za 24 zl.) Hlavní potravou Javorničanů je mléko a sušené ovoce; - a jablek a hrušek vůbec není a co bylo, opadává a opadne od sucha snad už všecko. Ani brambory nic neslibují.

Zpráva výroční seniorovi (psaná někdy koncem roku 1902)

V Javornickém sboru počítalo se asi 1430 duší, ale poslední sčítání lidu ukázalo, že se počítá asi o 150 duší více; dnes má Javornický sbor 1270 duší; asi 85 jest v diaspoře: – Javorník 970 duší, ve Velké 190, ve Vrbce 16. Na Suchově 52, asi 85 jest v diaspoře: Strážnické (32). Ostrožské (40) a Hradišťské (13).

Celkový úbytek vysvětluje se částečně odcizováním se údů ve Velké Vrbce, kdež dle čelední knihy bylo by našich údů 50-60, kdežto při sčítání lidu hlásilo se k nám toliko 16 duší, v čemž přece zahrnuti jsou osoby dočasně tam sloužící. Ostatní hlásí se patrně již k a.v.

Lze očekávatí další ubývání údů, protože se zde počínají lidé stěhovati do Ameriky a jejich příznivé zprávy vábí i jiné; děvčata jsou za službou, a mladí mužové k nejtěžším pracím v dolech a pod, kde konkurují s Čiňany.

Hospodářská basis (=základna) v Javorníku, kdež jest sbor soustředěn, jest vskutku přežalostná. Když rež s klasy po sedmi zrnech není nic neobyčejného, není divu, že se polní hospodářství nevyplácí a přirozený byl vzdech domkaře Inoucího k své hroudě, když faráři pravil: „Hja, ked bych nemał tých rolí, co bych si v světě peněz vyrobil.“ Proto skoro lépe lidem, chodícím „na tovarych“ nádeničit do Rakous, Uher a i do Hodonína. Lonského suchého roku urodilo se v Javorníku tak málo, že již v červnu nebyl v dobré třetině domů chléb, ba ani krejcar na nějakou kaši.

Dobytkářství pěstuje se tu více pod vlivem tradic z dob uzavřené celní hranice uherské, kdy se zdejší průmyslem Myjavským pašovalo. Javorničané jsou známi větším citem k dobytku, takže z okolí nejeden intelligentnější hospodář bere si odsud služebnou. Ale dobytářství se přece zde nedaří pro četné nemoci; pád dobrých 50 kusů hovězího dobytka v posledním roce nasvědčuje, že příčinou jest asi špatná píce, trpící zde zvláště nedostatkem vápna. (=vápníku)

Dělnictví obmezuje se zde takořka jen na zednictví a dřevařství. Zvláště k rubání loukotí na kola jsou zde vycvičení dělníci, čehož využili dva židé; za vysekání loukotě dostane dělník krejcar, nadělá jich denně 60 až i 100, ale každou hodinu dostane k bičování a pohánění svalů úmornou prací ochabujících osminku pálenky, což se mu srazí na mzdě. Proto s dvojím opácným pocitem hledíme vstříc nastávající budoucnosti, zda-li v ní se potvrdí zpráva, že velkostatek podrží si sám dřevo na loukotě a bude je strojem vysekávati.

Na panství počatý nový způsob hospodářství přinesl už újmu chudině velikou tím, že lesy jsou takořka zavřeny, tráva z nich se prodává toliko a sbírání suchého dřeva jest nad míru obmezeno.

Mnoho škody učinil letos trojí oheň, v němž shořelo 17 čísel a několik stodol. Mezitím co farář tuto zprávu píše, valí se tuto průtrž mračen, sousedé jsou zatopeni, zeď farské zahrady na dvou místech asi na 6 metrů se s rachotem sřítla.

Ale zvláště těžkou ránou dolehla na Javorník v říjnu 1901 epidemie tyfová. Farář s počátku pečoval o obmezení nákazy, jak osobním vlivem, tak přednáškami, ani i kazatelnu zanesl poučování. Zbytečné návštěvy zamezeny byly však teprve četnictvem, a večerní pohřební pobožnost místo domácí konala se v kostele teprve v červnu.

Do konce srpna přestálo tyfus přes 100 údů, tedy více jak 10%; a nákaza šíří se dále. Příšerným dojmem působí nyní Javorník již těmi šedými tabulkami s modrým výstražným nápisem na nebezpečných domech a stálou četnickou patrolou; což teprve potkáš-li některé vyzáblé, mrtvě blede, o holi se vlekoucí rekonvalescenty, nebo dokonce vejdeš-li z povinnosti do některého domu, kde třeba celá rodina nádenická leží v horečce a leda cizí druhá vdova s nemocným dítětem je opatruje, nebo vedle zase u hnoje na troše slámy vyhublý a do ruda rozpálený hoch – jindy tak statný. A to vše v době nejplnějších prací žňových... Od října 1901. Do června 1902 zemřelo 12 mladých silných lidí; sirotci

pozůstali se pak ještě rozmnožují – křtil jsem už dva pohrobky... V červenci a srpnu neměli jsme žádnou úmrtnost. Jakoby v té bídě ani tyfovým bacilům se nevedlo.

II.

Přes tento žalostný stav je obětavost značná a přísinnost presbyterů při vybírání saláru a sesypu i za vzor byla krajní. Svědomí už zrovna nemůže tu nemlčet – a přece žádost o pomoc po lonské neúrodě, přes přímluvu seniorského a superintendentního úřadu byla církevní radou pomínuta s hlubokým mlčením.

Co se týče obětavosti, sluší napřed vytknouti, že ku všelikým pracím pro sbor zřízeny jsou tak zvané „porádky“; každý dorůstající a dospělý úd jest povinnen po pořádku konati den zdarma práci. Tím způsobem lonského roku hospodářské stavení, povodní naprosto sesuté, skoro znovu postaveno, letos hřbitov nivelisován a zdí ohrazen.

Repartiční příjem činil r. 1901. 1044 K 82 a v tak bídném roce bylo nedoplatků jen 27 K ! K církevnímu fondu, obsahujícímu téměř jen příspěvky údů (dosud 3205 K) věnovali minulého roku údové 113 K., a letos 94 K 10 !! Sbírkou roku lonského činily 478 K 65, v čemž je zahrnuta podomní sbírka pro Valaš. Meziříčí 72 K 96 h. Mimo to na nový stůl Páně sešlo se za lonský a letošní rok 50 K.

Naproti tomu obdržel Javornický sbor od Moravské poboční Jednoty G. Adolfa roku 1901. 20 K, letos toliko 10 K. (v obojím případě z dávek po schůzi od našich ref. hodnostářů) a loni ze schůze Rakouské Jednoty v Goisern na přímluvu dp. Seniora 40 K na církevní fond. Tj. vše...

V nynější epidemii učinil vdp suptdt (= *veledůstojný pán superintendent*) apel v Husu, i sešlo se potom z Čech a Moravy cca 250 K., na čemž hlavní podíl mají Krabčice se 112 K. V téže době poslal hrabě Magnis pro nemocné soudek vína a 100 k, a hejtmanství hektolitr vína, koupeného zboží za 100 K a 100 K v penězích.

III.

Z podniků a zevnějších událostí v obcích mimo Javorník sluší uvést postavení zvonice na náměstí Veleckém. Podnik ten chystal se už delší řádku let údy a. a h.v. ve Velké, a letos byl uskutečněn. Ačkoli reformovaní jsou tam ve většině, přece prováděno bylo vše s hlavním vedením údů a.v. a tak přišlo ke konfliktu, když sbor Javornický slíbil podporu jen s podmínkou jednotného vystupování a také společným emblémem na věži, kdežto luterští stáli na tom, aby byl tam jen kříž, teprve na přímluvu a domluvu vdp superintendenta podařilo se vymoci si paritu, aby mimo kříž na střeše byl nad okny ještě kalich s biblí. Věž odevzdána byla svému účelu dp. konseniorem Pellarem a farářem javornickým dne 10. srpna.

IV.

Služby Boží konají se v neděle a svátky po celý rok dopoledne i odpoledne za dobrého účastenství; i odpoledne bývají alespoň sedadla obsazena. V adventě konají se služby Boží o 6. hodině ranní dvakrát za týden v dělné dni. Méně se vžívá nedělní škola, byť se koná při nešpoře jen jako křesťanské cvičení; daří se méně, protože v neděli děti pásávají.

Za to osvědčuje se večerní škola pro dospělou mládež a mladé hospodáře. Koná se od podzimku do jara večer od 6 do 8, ano i déle. Loni probrali jsme v ní podobenství Páně, cvičili nové písně, měli populární výklady z lékařství, převahu mělo loni poučování o ošetřování nemocných. Farářovi pomáhal, zvl. při zpěvu p. řídící Mašík, jenž měl několikrát národohospodářské výklady sám na starosti. Účastenství bývá 80 osob i víc. Letos dostavše i druhého učitele evang. ref. vyznání, p. Černého z Poličky, chceme na podzim, dá-li Bůh zříditi něco podobného ve Velké.

V letě místo toho míváme toliko cvičení ve zpěvu méně známých žalmů a písní s celým sborem přímo po nešpoře.

Svatá večeře Páně vysluhuje s 6-7krátě do roka, nikdy však dva dni po sobě. V kázni došlo asi v 6 případech k vyslovenému odloučení od stolu Páně, ale nemálo působí i napomínání z kazatelny, takže počet hodovníků očividně klesl. Jen aby zvláště ti, kteří sami od sebe neodvažují se k hodnému stolování, se s tím nespokojovali!

Svatý křest odepřen byl na ten čas jedné tvrdošijné ženštině, v jiných případech nemanželských narození (ty se množí!) vysluhuje se po bezprostředně předcházejícím úvodě matky obsahujícím kající modlitbu.

Náboženství vyučuje se v Javornické dvojtřídce dvakrátě týdně po dvou hodinách, ve Velké jednou týdně a na Suchově také jednou týdně. V nastávajícím školním roce vyučovat se bude i v Hrubé Vrbce, jednou za 14 dní.

Denní domácí pobožnosti jsou zde zvykem; nedělní po nešpoře jsou dosti četné..

Domácí výchova dítek trpí sháněním se rodičů po výživě; vždyť po prvním záblesku jara matka jde denně hodiny cesty někam, kde by trochu trávy sehnala. Společná světnice pro všechny, staré i malé, ano pro několik rodin dohromady, také nepůsobí dobře.

Mají-li se hlavní chyby mravní údů uvést, sluší na prvním místě alkoholismus, proti němuž jest málo prostředků po ruce, jichž se ovšem užívá, ale na paralysování svůdné moci radního Maxa Rosenblatta ovšem nestačí. Semitifilem (=příznivcem Židů) lze býti v Praze, jako Javornický farář byl, pokud znal jen některé inteligenty židovské zvláště mezi studentstvem a úřednictvem, ale na slovácké dědině to nelze – s výjimkou jen jednoho žida, c.k. okresního lékaře z Hodonína, který jest až příliš měkkého srdce. Oldonáši a uplácením pomocí slivovice a kořalky je demoralisován lid i správa obecní. Mimo to v popředí mravních nedostatků celkových jest nespolehlivost, faleš a slabá vůle, také přivezený hřích slováckých našich Hornáků.

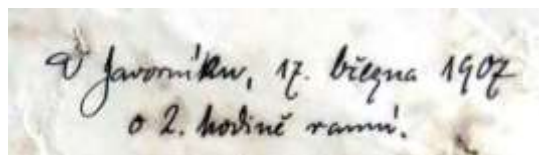
V.

Dne 9. a 10. června konána byla ve Velké a v Javorníku školní a církevní vizitace, která občerstvila a podepřela jak sbor tak faráře. Bůh posiluj a zachovej takové rádce přátele !

*Vzhled
kostela
před
rokem
1908*

Koncept dopisu - adresát není uveden, ale pravděpodobně je to nadřízený, tedy senior

V Javorníku, 17. března 1907

o 2. hodině ranní

Vysoce důstojný pane,

Při ponocování mezi přípravou k službám Božím podávám aspoň krátkou zprávu o požáru, který ztrávil naproti faře jedenácte čísel.

Ráčíte se snad pamatovat na „Kopánky“, ten žebrácký „Vyšehrad“ naproti faře a kostelu. Právě pro obavu ohně vystáli jsme už mnohý strach. Loňského roku, když v dědině které si pojištěné dochy v dědině hořely, a když se kdosi i před Kopánky chystal k stavbě střechy, přišla na tu chudinu panika, že si majetek – duchny, truhlu a snad i kus špeku – stěhovali. Panika byla bezdůvodná (až tak nakažlivá, že i my jsme dali se pojistit at.d), neboť dotyčný soused je poctivec od kosti a z pojištění neměl by nic, jako ti dnes vyhořelí. Panika však přece přirozená, nebo došky jdou na Kopánkách na cestičky asi jen metrové mezi domky, a na konci cestičky je vchod do chýše, takže při ohni by sotva kdo životem holým se zachránil, jak jsme říkali.

Dnes jsem přišel večer ve 3/4 na 9 z biblické hodiny abstinentů, kterou míváme v nevlídné obecní „kanceláři“, a sotva člen, který mi nesl notový pult s houslemi, odešel, zaznělo „hoří“!

Skoro všechn „majetek“ nejchudších pohořelých snesl se zavčas – i na faře máme trochu uzlů, nějaká ta truhla a jeden muškát; kostel se neotevřel, aby se oheň tam nezanesl; na půdu kostela je nebezpečné jít pro ztrouchnivělá prkna, hájil se jen hlídkou zvenčí.

Díky Bohu nestalo se neštěstí žádné. Živobyť (plodiny nebo seno) neshořelo, už protože tam – na Kopánkách – žádné snad ani nebylo. Dole vyhořelo stavení panského hajného, který tam ještě však nebydlil, jen bábu tam zatím měl. Naproti faře u nejbližšího stavení dochy zavčas strhali. Z ostatních 10 vyhořelých stavení byli v jednom hofěři, majitel je v Rakousích při nějakém statku.

Oheň vypukl u Majtánů nádeníků, kteří při chudobě své mají mnoho dětí, ale zdravých a pracovitých; jeden syn je v Americe... Vedle opuštěná mladá žena s dvěma dítkami – muž po hádce opilostí způsobené odjel do Ameriky, že by „neměl zač si zpravit domek ani kdyby vyhořeli“. Vedle baba Mynáříčka se dvěma nemanželskými vnoučaty, jejichž matka byla a je služebnou ve Vídni. Alkoholik Frolik, který se věšel, ale nyní mi dělá dobrotu. Pak Palasovi, jejichž Josef je v Americe, žena rodem Šáchová v Kloboucích. Kubečka, chudý tkadlec, dobrák, jehož postřelenou ženu jsem roku 1901 zachránil při životě a t.d. samá nuzná chudina. Ale chvála Bohu, že se nestalo žádné vedlejší neštěstí.

Nejhorší přijde. Nemyslím jen obtíže se stavením. Na stavby pomáhají „majstři“ (samoukové tesarší a zedničtí), kterých však hlavní podmínkou bývá šestkrát denně pálenka. Tak chodí i po té stránce pohroma za pohromou. Mladší generace chopila se spolku potravního, ale ani z toho nemohu mít dosud radost, podle toho jak začíná, protože je spojen se šenkem a z účastníků i někteří moji protialkoholoví přátelé asi obrátí, berouce užitek ze šenku. Ač je spolek (ne šenkovna ovšem) jen pro členy, ani svěcení neděle v chrámě, pro kterou je přece zde tolik smyslu ještě, súčastnění přátelé nevymohli, některý z nich přece na odloučení šenku a na svěcení neděle bude však i v budoucnu bít – aspoň od abstinentního rolníka Kománka a od pokladníka Pavlince to chci očekávat. Rosenblattt umírá už 14 dní v hrozných bolestech (jaterní nemoc následkem pití).

Sborový dům

V archivní složce s názvem „R-III-A/11 č.p. 131 Sborový dům“ je tento protokol ze 29. března 1907 o ujednání Martina Frolky s evangelickým sborem:

Martin Frolka, hrabčecí hajný, v presbyterské schůzi evang. ref. sboru v Javorníku, uvoluje se prodati svůj domek čís. 131 v Javorníku, tak jak stavení stojí a leží po požáru 23./3. 1907., spolu s příslušejícím dvorkem, v rozměrech jak bylo používáno, nebo jak se mohlo používat, a zahrádkou a spolu se stodolou za kostelem, která jest po požáru taktéž od dřívější pobořená, a z polovice náleží k jmenovanému číslu 131..... – zkrátka nemovitý majetek na čís. 131. za cenu 193 zlatých 50, čili 387 korun...

Presbyterstvo přistupuje na tuto nabídku. Prodávající Martin Frolka je taktéž srozuměn. Obě strany prohlašují toto ujednání za veskrze závazné a nezrušitelné, leč pod tou jedinou podmínkou, že by buď c.k. okresní soud nebo vysoká c. k. evang. Vrchní rada činila námitky...

Podpisy: Martin Frolka, Jaromír Stehlík, Jan Petrucha a Pavel Petrucha (kurátor a kostelník)

V archivu je také originál kupní smlouvy ze dne 27. června 1907, jak ji vyhotovil a potvrdil: Antonín Puszkaier, c.k.notář ve Strážnici. M. Frolka je zde uveden jako „prodávatel“ a evangelický sbor je „kupitel“.

Listina „Protokol řádné schůze presbyterské konané dne 3.května 1908 po dopoledních sl.B. (=službách Božích) ve faře.“ obsahuje také tento bod :

I. Farář referuje o návrhu p. architekta Em. K. Pelanta na sborový dům: v přízemí v levo sborovnička s lavicemi pro 30 osob, v pravo útulna pro malé děti s východem do zahrádky, v podkroví sborová síň a pokoj pro záložnu; vše myšleno v obecním sádku, užívaném místním p. naučitelem, naproti kostelu (na východní straně) č.p. 40/4. (= tam, kde je dnes parkoviště vedle kostela)

II. Pan naučitel Fr. Mašík podal presbyterům písemně své rozhodnutí, že jest ochoten postoupiti sádek sboru s tou podmínkou, že presbyterstvo nejdéle na 3 po sobě jdoucí roky povolí v sborovém domě umístiti jednu třídu zdejší obecné školy pro vyučování; o nějakou náhradu za postoupení sádku dohodne se p. naučitel s obecním výborem.

Presbyterstvo jednomyslně přijímá žádaný závazek.

IV. Staveniště původně zakoupené pro sborový dům (č.d. 131.) ohradí se zatím plotem. Přijato jednomyslně.

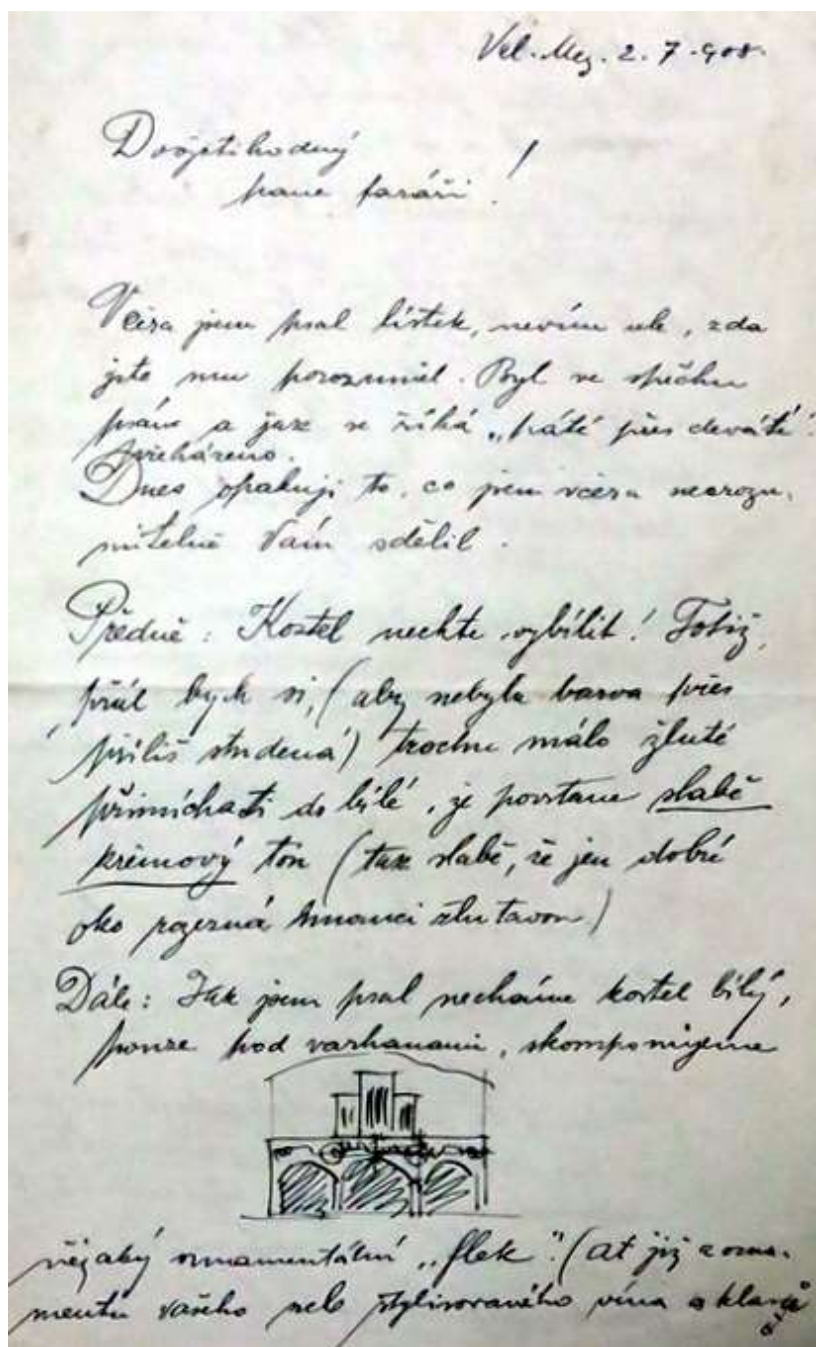
Zapisoval Jaromír Stehlík, farář

Proč nakonec dům v sádku postaven nebyl, to už není známo.

Stavba současného sborového domu začala r.1908. V protokolu ze schůze církevního zastupitelstva 17. května 1908 je zapsáno:

Sbor má na hotovosti pro sborový dům okolo 900 K, pak odprodajné staveniště č.d. 131., obec darovala se svých lesů dřiny na krov, a jisté množství kamene jest nalámáno. Proto presbyterstvo počne s přípravami ještě v tomto létě. Uspořádá se domácí slavnost položení základního kamene na paměť 60 letého panování císaře Františka Josefa I, jenž chce jublovati pod heslem „pro blaho dítěte“, kterémužto účelu má také sborový dům náš a zvláště útulna hověti. Při slavnosti vykoná se niklová a stříbrná jubilejní sbírka pro bohosloveckou domovinu ve Vídni.

V letech 1907- 1908 farář Stehlík připravuje výzdobu kostela a obrací se na architekta Emanuela PELANTA, žáka významného architekta Jana Kotěry, který v té době učí na střední průmyslové škole ve Valašském Meziříčí. Architekt Pelant 2.7.1908 píše do Javorníka:

Dvojtíhodný pane faráři!

Včera jsem psal lístek, nevím ale, zda jste mu porozuměl. Byl ve spěchu psán a jak se říká „páté přes deváté.“ Dnes opakuji to, co jsem včera nesrozumitelně Vám sdělil.

Předně: kostel nechte vybělit! Totiž, přál bych si (aby nebyla barva přes příliš studená) trochu málo žluté přimíchat do bílé, že povstane slabě krémový tón (tak slabě, že jen dobré oko rozezná nuanci žlutavou.)

Dále: Jak jsem psal, nechám kostel bílý, pouze pod varhanami skomponujeme nějaký ornamentální „flek“ (ať již z ornamentu vašeho neb stylizovaného vína a klas.

Může být po vybílění lešení sneseno. Na tuto malbu postačí jednoduché schody. Malbu navrhl bych o prázdninách.

Neračte zapomenouti mně zaslati třeba jen přibližné míry (na výkresu udáno)

Zhotovím skizzu malou k dobrozdání pánů presbyterů.

K této malbě hodily by se spíše kresby (na keramice) Vašeho kraje, pak-li by měla kresba míti ráz Javornický. Tuto bych si opatřil při

pobytu u Vás.

Zaslaná kresba (stylisace vína) pro kazatelnu, možné též změnit, pak-li Vám bude moc „moderní“. Ale z vína nejde nic víc udělat. Pak-li kresba o níž se zmiňuji vyhovovat nebude, počkám, až přijedu k Vám. Pro tuto věc bude zapotřebí opětně kreseb keramických než jednoduchých výšivek. Prosím o tomto bodu nějakou malou zprávu.

Malovat tu výplň na kazatelně, to sám nechci, dost možná, že Váš některý občan při malbě nedovedností (a třeba nešikovností) dá do malby něco roztomilého, co by člověk nemohl docílit.

Lavice jsem ze začátku chtěl nechat nebarvené. Jelikož však by bylo záhodno, aby stůl Páně a kazatelna (dubový stůl a barva kazatelny) vynikly z ostatního okolí, musíme lavice natřítí šedozeleně.

Prosím, ale hodně slabě, barvou průsvitnou, aby bylo vidět léta dřeva. Natěrač může poslat vzory dřev a já si vyberu. Jen slabošedozeleně!

Taktéž natřeme tou samou barvou okna dvěře. Podotkl jsem, že nátěr může také počkati, jelikož lavice se natíráti budou až po kladení podlahy. Taktéž i okna mají čas s natřením!

Jak se s podlahou rozhodnete, nevím Vám poradit. To si podle peněz, jež chcete vydati, rozmyslete. Velké kameny jsou dosti drahé! Budete-li volit dlaždičky, tož bych Vás žádal o vzory, abych Vám poradil. Ne každá továrna dělá slušné vzory.

Mohlo by se i konečně vydlážditi nějaký slušný ornament pod kazatelnu a stolem Páně.

Dalo by se něco hezkého poříditi. Odporučoval bych Vám šamotku Rakovnickou. Dost možná, že by i zhotovila (myslím, že jistě) dlaždičky, které bych skomponoval z Vašich ornamentů, zase jen jako „fleky“ kol stolu Páně, míchané s úplně hladkými plochami. (Na výkresu snad částečně bude viděti.) Dlaždičky byly hezké a trvanlivé. Taktéž v tomto návrhu prosím o laskavou odpověď!

Dnes posílám detail okna. Tento bude-li schválen, zašlete mně již do Prahy. (adresu jsem již udal). Dojdu ke sklenáři a ten Vám udá ceny zasklení i železných ráků. Po schválení rozpočtu budete moci objednávku učiniti sám.

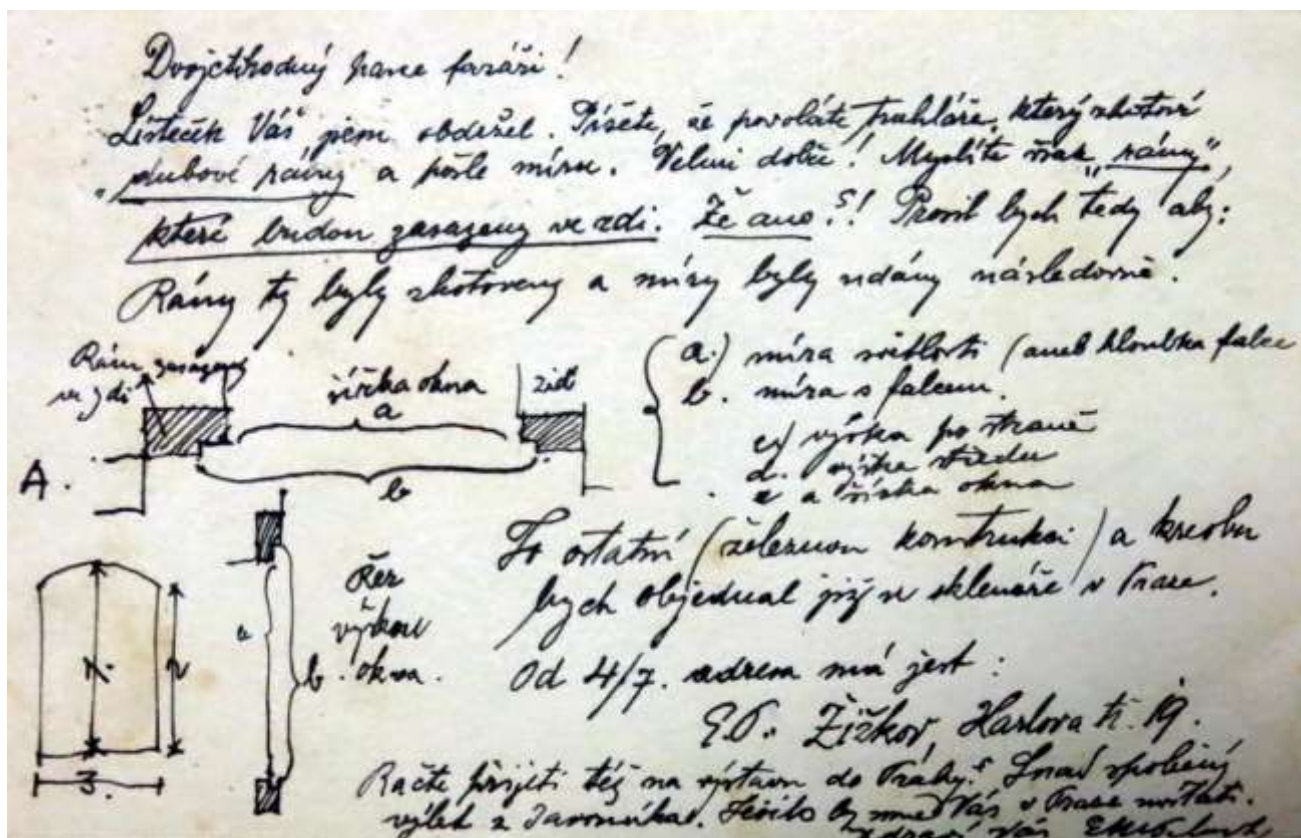
Barvy skel si sám vyberu a všechno domluví s řemeslníkem. Taktéž i o prázdninách dohlédnu na práci.

Doufám, že tj. vše, co jsem Vám chtěl dvojtihodný pane faráři psáti.

Odpustiti musíte mé škrábanici. Mám co dělati ve škole (vysvědčení, katalogy, konference atd.) a ještě k tomu mne bolí v kříži. Ještě abych tak ulehl, když mám míti prázdno.

Očekávám Vaše zprávy na všechny tři poslední zásilky, zdravím Vás.

Váš Em. Pelant

Oba spolu řeší i další výzdobu - stůl Páně, vyšívány ubrus na něm, kazatelnu:

Val.Mez. 8.12.1907

Veledůstojný pane faráři !

Děkuji za zaslání výkresy jakož i psaní a korespondenční lístky.

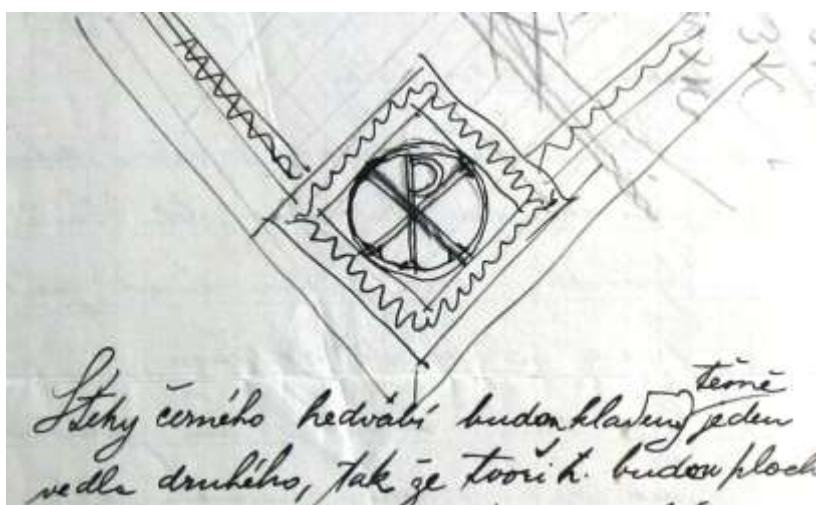
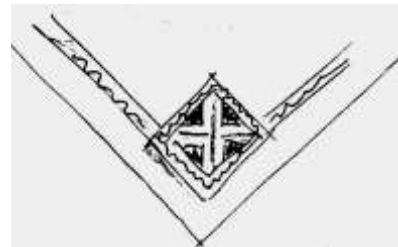
Chci vzít do práce rozdělení detailů výšivek na přikrývce stolu Páně. Vyšíváčky, které mohou ihned začít, budou potřebovat více času.

Vzor druhý, který se Vám zamlouvá má však v rohu znamení kříže.

→

Vy však veledůstojný pane faráři píšete „jen žádný kříž“. Byl-li přehlédnut ornament v rohu, změním tento asi následovně:

Roh zůstane vylustěn jak jest. Uprostřed žlutá látka. V této žluté látce vkreslen bude (černým hedvábem, aby ze žlutého silně vyráželo) znamení:

Stehy černého hedvábí budou kladeny těsně jeden vedle druhého, tak že tvoří budou plochu. Práci pro vyšíváčky jednoduchá a ne těžká.

Druhá má práce bude vydetailovati stůl Páně. Míry jak z půdorysu poznat, jsou dobré. Mimo stolu zbývá po každé straně až k lavicím 160 cm. Tedy místa dost. Stůl myslím ze dřeva přírodního: (nenatíraného) dub a černou hrušku.

O kazatelně a dalším později až dodám tyto dva výkresy.

Budete-li si přát antependium na kazatelnu. Prosím o odpověď ohledně ornamentu, jak již při pokrývce stolu Páně poznačeno.

Díval jsem se na rozličná zařízení (moderních) kostelů evangelických, však byly i kříže.

Psal jsem Vám již v prvním psaní, zdali stupeň (schod) při stolu, který obnáší výšku 15 cm, nebude na něm stojícímu knězi nízký. (Stůl by byl 90 cm vysoký.) Stojícímu na podlaze chrámové jest 105 cm vysoký. Měl bych snad stůl počítati pro stojícího kněze na schůdku nebo pro kolemjdoucí?

Dále prosil bych Vás veledůstojný pane faráři o zaslání fotografie pohledu na lavice a pohledu na emporu.

Lavice rozumí se samo sebou na „fládrovat“ myslel bych barvy něco temnější. Světla přinesou farnici dosti na svých bílých šatech. O nátěru později!

Co se snad malby nástěnné týče, bylo by záhodno prostudovati (snad vydané nějaké dílo ornamentu krajiny Vaší) dříve nějaký ten ornament. Ostatně by i postačily výšivky, které mám. Byla by to hlavně dekorace pnoucích se pásů a snad něco na oblouku empory. (O tom též později až dostanu fotografie.

Budete-li si přátí též něco „zděného“. Kresbou posloužím staviteli, stavět však nesmím.

Co se týče kazatelny, ráčil jste se vysloviti, že mohu něco nechati sundati a novou konstrukci nahraditi. Kazatelnu představuji si ze dřeva měkkého (trochu se hodící ke stolu) a z části malovanou. O tom jak jsem již psal - později, až přijedu z Prahy.

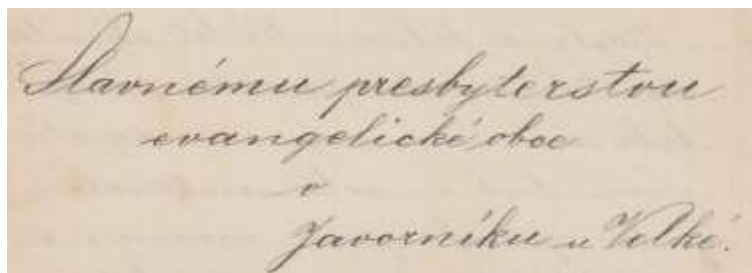
Taktéž jste se zmínil na korespondenčním lístku o nějakém koberci pod stůl. Odporučil bych Vám nějaký co nejvřejeji. Jest to důstojná ozdoba okolí. Návrh bych nakreslil a po případě nechal zde u p. Schlattauera utkáti.

Prosím o laskavou brzkou odpověď, bych mohl se „vrhnouti“ do práce.

S veškerou úctou k Vám veledůstojný pane faráři

s hlubokým pozdravem Em. Pelant

Stůl Páně vyrobil stolařský mistr Daněk ze Strážnice

Slavnému presbyterstvu evangelické obce v Javorníku u Velké.

Níže psaný stvrzuje tímto vyjádřením, že vchází na podmínky, za nichž mu presbyterstvo v Javorníku zadává zbudování stolu Páně pro tamnější evangelický chrám.

Stůl bude zbudován přesně dle plánu navrženého panem profesorem Pelantem a sice veskrz ze dřeva dubového s ebenovými vložkami.

Stůl bude mořen amoniakem a napuštěn voskem.

Dřevo na tuto práci bude vybírané a naprosto suché.

Hvězdovitý útvar vrchní a spodní desky bude dodržen.

Kdyby se během tří let objevila na stole nějaká porucha, jež by byla zaviněna mým nedopatřením buď ve volbě materiálu nebo způsobu práce, zavazuji se provést každou opravu bezplatně.

Níže podepsaný pokládá sobě za čest, že slavné presbyterstvo jej pověřilo touto vzácnou prací, a ujišťuje p.t. (= *plným titulem*) pány, že bude jeho snahou, úkolu tomuto k plnému uspokojení dostáti.

V dokonalé úctě

znamená

vždy k službám ochotný

Josef Daněk

stolařský mistr.

Strážnice, dne 22. února 1908.

Dopis Josefa Klvaňi, ředitele gymnázia v Kyjově: (přírodovědec, etnograf, pedagog, fotograf a cestovatel, silně spjatý s oblastí jižní Moravy. Kyjovské gymnázium dnes nese jeho jméno.)

Dvojctihodné farní radě h.v. v Javorníku !

Dle zprávy c.k. centrální komise zamýšlíte u Vás Váš chrám Páně důkladně restaurovati.

Proto, že brzy již stavební doba nastane, žádám zdvořile, abyste mně laskavě, než se do restaurace pustíte, sem všechny plány restaurační k nahlédnutí a podání dobrozdání obeslali, aby později restaurace bez otálení mohla býti podniknuta.

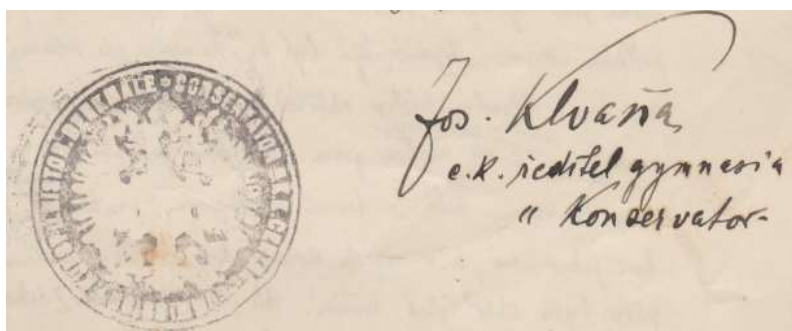
Také prosím o podání obšírnější zprávy, jak si restauraci představujete, při čemž poznamenávám, že kostel Váš, jako zajímavou, třeba jednoduchou stavbu toleranční, nutno co nejvíce jako památku zachovati při restauraci v jejím původním jednoduchém tvaru.

V Kyjově dne 20. února 1909

Jos. Klvaňa
c.k. ředitel gymnasia
a Konservator

Srdečný pozdrav Vám i panu nadučiteli.

Odpověď faráře Stehlíka:

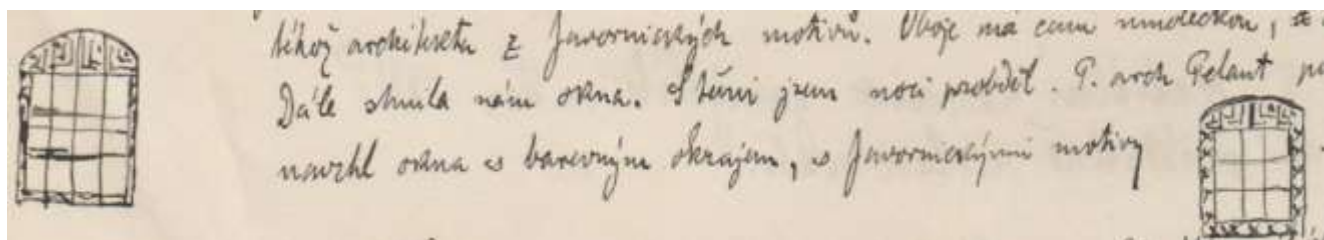
Na vážený dopis z 20/1 t.r., dovoluji si odpověděti, že při zprávě c.k. komise jde buďto o mystifikaci (a pak ji způsobil jistě Emil Kratochvíl-Edgar – (=architekt) nebo o omyl s Hrubou Vrbkou. Tam míní přestavovati toleranční modlitebnu na kostel v „románském“ slohu.

O naší Javornické modlitebne nelze ani říci prostě, že jest toleranční. Ta vyhořela v 1851., a byla důkladně potom přestavěna. Poněvadž trámy na strop byly uřezány krátce, vstavěly se na polosloupech oblouky a postaveny pavlače na čtyřhranných sloupech s obloukem, čímž vnitřek dostal ráz jakéhosi baroku. Strop měl se tehdy po vyhoření dáti klenutý. Tím spíše upravena byla okna, a pořízen v průčelí vchod. Z tolerančního rázu prvních našich staveb zůstalo jen seřazení lavic.

A naše „důkladná restaurace“?

1.) Podlaha na půdě pořízena byla nová.

2.) Pořídili jsme si dle návrhu arch. E. Pelanta z Valaš. Meziříčí nový stůl Páně, na něj pak pokrývku dle téhož architekta z Javornických motivů. Oboje má cenu uměleckou, a jest v každém ohledu vhodné. Dále shnila nám okna. S těmi jsem noci probděl. Pan arch. Pelant po osobním shlédnutí modlitebny při shromáždění navrhl okna s barevným okrajem, s Javornickými motivy.

Jestliže udání u centrální komise jest od Elgara, nastíním zvlášť toto: tento spisovatel přišel k nám v létě asi na 14 dní na faru, a já jsem telegraficky vyžádal si plán oken od sklenáře, aby to posoudil. Báť jsem se – důvěrně řečeno; nechci urazit p. Pelanta – aby se nedostalo nám do modlitebny nic nepřiležitěho, „hračkářského“. A Edgar návrh oken velmi schvaloval.

Nyní když jsou hotová mám také zato, že moje obavy byly zbytečné. Modlitebna zůstane bílá, jen pruhy kolem v oknech jsou jediným barevným místem.

Na jaře chceme dáti modlitebnu vybílití (se slaboučkým tónem do smetanova; bílá s šmolčkou tahá oči na tak veliké ploše uvnitř stavení, kde slunce modř nevypije jako zvenčí). Pod okna mínil jsem dáti po způsobu bratrském krátké biblické nápisy (blahoslavenství z „kázání na hoře“ – černou štíhlou, obyčejnou literou, na zdi). Kdybyste od toho zrazoval, poslechnu.

Neboť byť ráčíte zasahovati jako konservator, přece bych místo varovného prstu popadl celou ruku Vaši, a prosil bych Vás, abyste nám pomohl v ostatku úpravy. Se shnilými dveřmi si dovedu poradit – toť se rozumí, že nedopustím, aby se pořídily nějaké „módní“ tesařské. Ale nevíme si rady s podlahou a s kazatelnou.

Kostel je vydlážděn potočními kameny; už v zájmu čistoty jest povoliti sboru, žádajícímu podlahu novou. Nejpriležitější byl by zase kámen, ale křesaný; ale kamene takového, tím méně větších rozměrů, tu nemáme! Zastupitelstvo chtělo chamotky (=šamotky), ale vzpíral jsem se, hlavně čtvercům.

Nyní Vás jistě nastrčím a budu se za Vás krýt! Z chamotek jsem povoloval jen při tvaru z rakovnické továrny: jak jde cesta mezi lavicemi šedé s temně modravým pruhem po každé straně; při skládání toho tvaru by to nebylo tak jednotvárné; a v rozích kolem stolu Páně se vzorkem Javornického motivu v bílém a žlutém. Ale přece bych chtěl jiné. Ale jen jaké! Z čeho udělat podlahu !! Zde rada drahá.

Také s kazatelnou nevím si rady. Potřebí nové, nynější kopírovat nemělo by smyslu; není nic charakteristického, je nepěkná, zvlášť schodiště, pomalována malířem pokojů (mramorově - ! - , a s kytkami). Dal jsem si už udělat návrh. Ale nevím si rady.

Jak račte viděti, nejde tady o žádnou restauraci tvarovou, tím méně „důkladnou restauraci stavby“, aniž mohu proto poslati plánů. Ale za každou radu z Vaší zkušenosti byl bych vděčen.

Pan nadučitel Mašík byl rád za pozdrav.

Osměluji se očekávat odpověď od někdejšího přítele Javorníka, jímž, prosí, račte zůstatí!

S veškerou úctou Vám

O 20 let později dochází k další spolupráci. Dne 11. května 1928 píše farář Stehlik E. Pelantovi:

Velmi vážený pane architekté,

mám na Vás dvě prosby, a bez dlouhých úvodních slov vpadám s nimi hned, a tím spíše bez rozpaků proto, že jedna se týká Vašeho krásného díla, které jste provedl ozdobou našeho chrámu, která tak často ^{je} provázena chvalou návštěvníků ze všelikých konců světa, a spojována náležitě s Vaším jménem.

*skutečná velikost
Stehlikova písma*

Vkusnou ^{vaši} ozdobu jsme provedli tehdy před lety jen obyčejnými barvami malířů pokojových. Chceme však pro trvalost při novém bílení kostela, jak pás na pavlačích a sloupech (kde tvoří jejich hlavice), tak kazatelnu dáti provést v olejových barvách. Pro

Velmi vážený pane architekté,

Mám na Vás dvě prosby, a bez dlouhých úvodních slov vpadám s nimi hned, a tím spíše bez rozpaků proto, že jedna se týká Vašeho krásného díla, které jste provedl ozdobou našeho chrámu, která tak často jest provázena chvalou návštěvníků ze všelikých konců světa, a spojována náležitě s Vaším jménem.

Vkusnou Vaši ozdobu jsme provedli tehdy před lety jen obyčejnými barvami malířů pokojových. Chceme však pro trvalost při novém bílení kostela jak pás na pavlačích a sloupech (kde tvoří jejich hlavice), tak kazatelnu dáti provést v olejových barvách. Pro pás jste nám tehdy udal jen slovy barvu zlatožlutou. Stálo mne to tehdy mnoho mutací. Abych však dílo Vaše neporušil, dovoluji si Vám předložit čtyři vzorky malířovy, vzadu očíslované. Já myslím, že vhodný pro ten pás (pro „formičku na půl růže“) jest číslo II.; i k Vaším oknům (a pro ty jste sám v Praze vybíral skla) zdá se mi to číslo II, z 4 vzorků poměrně nejvhodnější. Ale Vaše oko, je Vaše oko. Vhodný vzorek, který vyberete, laskavě mi vraťte.

A nyní prosbu druhou. Upravujeme hřbitov zahradnický, zvonice byla už na něm opravena, jen přijde letos ještě místo zděné horní cibule – či jak se tomu říká – měděná krytka. A do té zvonice jest z hřbitova volný vchod do spodní části, tvořící jakoby nějakou kapli otevřenou (tj. bez dveří), jak ukazuje náčrt v příloze, čís. I. a II. V pozadí této „kaple“, tedy naproti otevřenému vchodu, jest výklenek 20 cm hluboký, 134 cm široký, 180 cm vysoký po stranách, nebo 205 cm uprostřed (počítáno až k zemi (viz čís. III. v příloze). A do tohoto výklenku bychom rádi dali pamětní zápis, nebo desku k 28.X. t.r. se záznamem padlých ve válce. Je to místo památné, stávalo zde „zbor“ Jednoty Bratrské (kostel, zvonice, škola a bratrský dům). Proto jest nápis na III. straně navržený symbolický. Místo jest tedy vhodné. Ale jde nyní o provedení.

Po válce myslil jsem jen na olejový nápis (výklenek byl proto při opravě také jemně vymítnut); ale mám teď na to už asi 700 Kč. Proto myslil jsem při Vašem jméně na desku dřevěnou, s vyřezávaným písmem a vyřezanou ozdobou; to jsem vlastně myslil, když jsem měl 4 nebo 5 set. Když mám nyní na 700, myslím na kámen. Zeď kolem výklenku tvoří pás po stranách 40 cm široký, nahoře (nad obloukem výklenku) 20 cm široký.

Jde mi nyní o Vaše posouzení, a srdečně prosím Vás o návrh. Na ten pás kolem výklenku (kdyby do něho přišla kamenná deska), mínil jsem dáti nějakou popínavou rostlinu (ampelopsis Veitchii (= lidově psí víno), ale nejen že je přece v té místnosti jen světlo od severovýchodu, a v pozadí proto trochu šero, ale se zalíváním byly by starosti.

Prosím tedy 1) o radu: materiál desky jaký? Dřevo? Kámen? Jaký? atd 2.) o návrh skromné a skrovné výzdoby desky, resp. i okolí (toho pásu např.) Před vchod do této „kaple“ usadili jsme dva cypřiše Lawsonovy.

Ze symbolů nejmilejší jest kalich na bibli. Vzhledem k nápisům vhodny by byly snad i: s jedné strany stylisované trní, s druhé palma (na desce)? Dá se využít i něčeho z prvků Javornických ozdob?

Ve válce sliboval jste mi, že své choti ukážete Javorník, ale nedočkali jsme se. Nyní máme dráhu, od 15. t.m. bude dokonce za Velkou i zastávka Javorník. Zveme upřímně.

Spolehaje, že mi neodřeknete, ale poskytnete mi se starou ochotou a laskavostí svou radu, návrhy a pomoc
Zůstávám v upřímné hluboké úctě Váš oddaný

Jaromír Stehlík

příloha s rozměry; i pohlednice přiložena.

Návrh nápisu na III. straně tohoto archu.

původní návrh Stehlíkův →

O tři dny později následuje upřesňující dopis

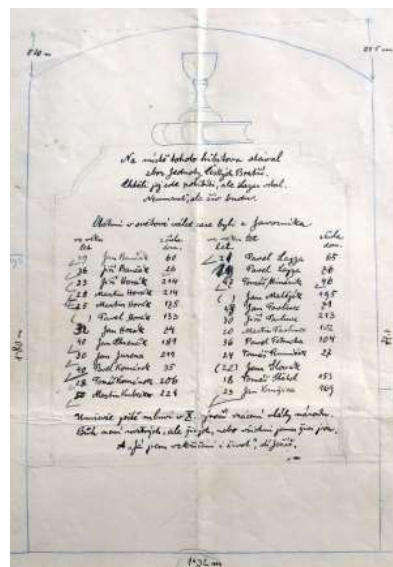
Musím vzápětí po svém dopise z 12. t.m. měniti už návrh nápisu na památník. Předně ono jest padlých o 2 více, tedy celkem 24. Tím se prodlouží však ještě více sloupec jmen. Aby se mohla rozdělit jména na dva sloupce, potřebí zkrátit řádky. Toho myslím by se dalo dosáti tím, že by po levé straně jmen se nadepsalo „ve věku let“ (kdy padli) a po pravé by se nadepsalo „z čísla domu“, jak na následující straně tohoto archu naznačeno. Letopočty v původním návrhu nápisu (narození a smrti) byly by beztak únavné a pracné, nepřehledné. Vadou je, že nevíme o 3, kdy padli.

Jak onu úpravu textu, tak tyto opravy naznačuji na následující straně tohoto archu. Rozumí se samo sebou, že to není žádný předpis na rozčlenění, ani přání. Vím, že navrhnete, co nás nikoho by ani nenapadlo. Ovšem ještě bezpečněji vím, že navrhnete, jak Vás znám, co bude přímo mluvit, jak vždy jsme obdivovali, nač jste sáhl, a byť to byla drobnost. Vím, že způsobíte zase velkou radost.

V upřímné úctě
Váš oddaný
Jaromír Stehlík, f.

Materiál, rozměry, vše ve
Vašich rukou, dle Vašeho
náhledu!

← foto současného stavu

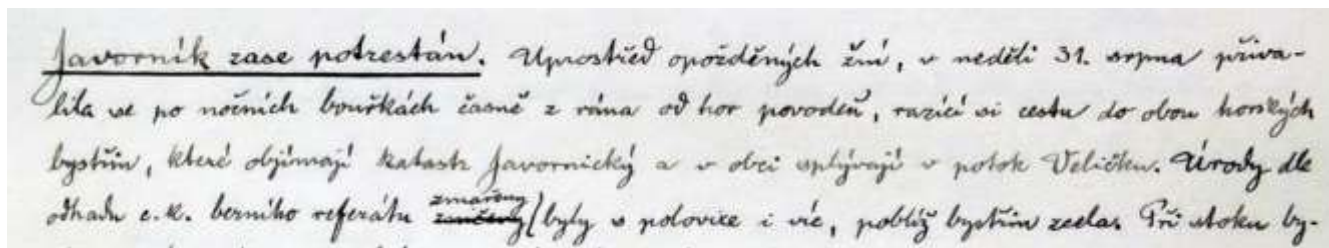
Při opravě zvonice k oslavám výročí Javorníku v roce 2000 byla deska restaurována a přenesena do výklenku na venkovní straně zvonice.

Důstojný pane konseniore!

Neodepřete zajisté dolejší zprávě místa v říjnové Jednotě, začez Vám uctivě děkujeme.

Váš v Pánu upřímně oddaný

Jaromír Stehlík

Javorník zase potrestán. Uprostřed opožděných žní, v neděli 31. srpna přivalila se po nočních bouřkách časně z rána od hor povodeň, razící si cestu do obou horských bystřin, které objímají katastr Javornický a v obci splývají v potok Veličku. Úrody dle odhadu c.k. berního referátu zmařeny byly s polovice i víc, poblíž bystřin zcela. Při stoku bystřin v Javorníku nákladná kamenná a betonová regulace zemská zničena a rozmetána. Mosty potrhány. Kamenné zdivo dvou stavení se sřítilo. Velká část obydlí, většinou z nepálených cihel (tzv. vepřovic), zatopena vysoko, místy až po vrch dveří. Šatstvo, mouka, zrno a jiné živobytí v nich, pak obilí v stodolách zaneseny smrdutým bahnem, nebo i odplaveny prolomenými vraty a dveřmi. Četné senníky a kopy sena vodou pobrány, a s dřevem palebním i stavebním, s vyvrácenými stromy a s nářadím hospodářským tvořily vysoké přehrady. Dvaadvacet domů hledá nové stavební místo. Škod u údů Javornických napočteno za 56.000, nepočítaje školy obecní a potřebnou nyní stavbu nových domů. Státní daně byly ihned odpuštěny, místodržitelství a zemský výbor poskytly tam, kde byla nejhorší bída, první pomoc. Sbor, který záhy na jaře do vd. superintendenční visitace (13. května) opravil si obětavě církevní budovy tak, že z toho byla radost doma i mezi letošními hojnými návštěvami (z nich zvláště vzácnou a nezapomenutelnou byla 31. července návštěva J.Exc. (= Jeho Excelence) ministra dr. Trnky) postaven před novou, těžkou stavební úlohu: přes 40 metrů dlouhá kamenná zeď, hájící od potoka kostel a faru, povodní byla podemleta a odnesena i se základy a s kusem zahrady, odkudž nyní nové řečité potoka těžko jest převést, ač ohrožuje budovy a některé domky. Tak stížen jest sbor, jako jsou postižení všickni údové. Vdp. Superintendent dr. Císař poslal ihned list, doložený příspěvkem 10K pro církevní pokladnu, a dp. senior Jelínek s cth. presbyterstvem v Stríteži uspořádali domovní sbírku. Než při velkém počtu letošních sbírek v našich sborích, dále při mnohých živelných pohromách, kterými zvláště ještě i na Valašsku naše sbory byly navštíveny, a konečně vzhledem k tomu, jak často a stále Javorník jest stíhán, nemůže presbyterstvo evangelické veřejnosti znovu obtěžovat. Tyfus, krupobití, pád dobytka atd., jedno po druhém, to už také nejsou navštívení sesílaná ku probouzení lásky k trpícím souvěrcům, lásky která by předně víry bratrské mohla vymíňovat svou pomocí, nýbrž jsou a mají býti kázní. Zvážněť ovšem potřebujeme všichni (Lukáš 13, 1.-5.). Hrůza při dravé povodni byla nevypsitelná. Jedna žena přímo oněměla, a jen pomalu se jí řeč vrací. V Javorníku samém nepřišel o život nikdo, ale jen proto, že povodeň s hrůzou a zmatkem nadešla ve dne a v neděli, kdy byli všichni doma; za Javorníkem ve Vápeneckých mlýnech utonula 24letá nevěsta.

V soukromém dopise popisuje povodeň takto:

Měli jsme mí v neděli slavnost bible kralické. Ale kázalo se ráno jen pod širým nebem – z knihy přírody. Kázal sám Pán Bůh z ní, dostavití se musili všichni, i kteří do kostela nechodí, a všichni odnesli si vážnost z toho kázání o pomíjitelnosti. Přivalilat' se po nočních bouřkách povodeň oběma potoky, Jamným i Hrubým, které v Javorníku splývají ve Veličku. A tak zachvácen byl Javorník celý.

I „Dolina“ za Javorníkem, která byla povodní r 1895 celkem ušetřena. Tentokrát i tam 7 seníků odneseno, podobně kopy, náradí; jedna žena zachvácená tam v svém příbytku vodou až po prsa, oněměla. Za regulačními stavbami potoka, které byly potrhány, byli ze všech stran obklíčeni vodou; povylézali na střechy, kde se strachovali o nemocné, o děti, o matky, o nichž nevěděli. Kus dál do střední dědiny zřítíla se štítní zeď jednoho stavení, a polovice mostu silničního. U školy zeď nádvorní. Druhý most zatarasen na cestě vyrvanými stromy; kamenný dům u potoka spadl. Asi 40 až 50 m dlouhá zeď kamenná hájící zahradu s kostelem a s farou a jejím dvorem, odplavala jako pěna. Potok má nyní řečiště v zahradě, kde si vykořenil překážející mu stromy. Že nepoškodil na faře ani hospodářských budov, stalo se tím, že se tu nahrnul stav z neseného dřeva. Takové stavy ze stromů, z dřeva, z kop senných a mandelů obilních zachránilo vůbec mnoho domů. V nich zatopeno ovšem všecko, v truhlách obilí i sváteční šaty. V stodolách úrody zaplaveny a zaneseny bahnem, někde i odplaveny. Místy stálo v staveních vody i přes metr, jinde tekla voda okny. A to vše přišlo tak náhle. Jen ještě kdosi řekl na farním dvoře, že nemusíme dobytek vyvádět, a v tom už jsme stáli půl metru ve vodě.

Nejvíce k pláči je to s tím obilím. Smrdutým bahnem zaneseno všechno všude, jak stodoly a senníky, tak cesty, pole, příbytky. Šťěstí, že nebyla noc, že pro nesmírně opožděné žně nebyla ještě pole ponejvíce zorána, a především, že aspoň z lidí nikdo nepřišel o život. Jen drůbeže dosti zhynulo.

Dál v horách zhynul i nějaký život lidský a dobytek.

Do kostela jsme šli až na nešpor. Kázání bylo, proč nám to řízení Boží bylo potřebné (Ž 119, 75 zb) – Blíž tobě Bože můj.

*zbořená zeď
farní
zahrady*

Ev.ref.farní úřad v Čáslavi.

Dne 29.března 1913.

Důstojný farní úřade!

V našich sborech se udrželo mnoho krásných a rázovitých, původních nápěvů, jichž se doposud užívá při službách Božích

Jest žádoucno, aby se tyto nápěvy zachovaly a k všecírkevnímu užívání přístupny učinily.

Vznáším prosbu k Vaší Důstojnosti, abyste za přispění pana varhaníka sboru Vašeho nápěvy tyto dal sebrati alespoň v jednohlasném znění, a současně označil, které písně se podle nich u Vás zpívají.

Konají se přípravy k sestavení nového, časovějšího chrámového kancionálu. Byl bych vděčen, kdybyste k této práci ráčil podati své pomocné ruky a neobtěžoval si sem sděliti 20 neb 25 žalmů a písní, které se u Vás nejčastěji a nejkrásněji zpívají. Kdyby byl u některé nápěv zvláštní, místní i ten raďte přiložiti.

Za ochotu srdečné díky!

S bratrským pozdravem

Dr.Kozák.

Odpověď napsaná na zadní straně dopisu:

Jestliže se v našich sborech udrželo mnoho krásných a rázovitých, původních nápěvů, jsou jich v Javorníku nepřeborné doly. Ale kdo je dovede zachránit? V létě se někdy podíval sem skladatel Novák, schválně si zašel ke dveřím kostelním poslechnout náš zpěv, velice vychválil, ale to bylo vše. Jiný znalec z Olomouce se sem už několikrát chystal, ale nedošlo k tomu. Naše abstinenty jsem naučil anglické metodě sol-fa-notation, a s ní něco zapsali, ale na umění nám málo času vybývá. Varhaníka

máme selského samouka. Však i jednohlasou jím vynotovanou melodií hraje tak, že zpěvákům vyhoví výtečně (nepřehlušuje jich, nýbrž doprovází), i mezi písní mění polohu, tak jak se to děje při zpěvu, do takových krajností jde jeho umění. Nyní ochotně Vám vypisuje některé melodie. Ovšem podle svého. Ale nevím, postihne-li to, co je rázovité, a co chcete. Také jest „odborníkem“ v „kostelní notě“, která se zase liší od „domajší“. Zkrátka některý ústav, nebo mecenáš musil by sem přijít studovat! Také pohřební písně (mimo Myjavský funebrál i psané písně), mají starožitný ráz, kterému našinec ani hned tak neporozumí (staré tóniny), a který se musí slyšet.

Za příklad uvádím zdejší velkopáteční Otče všemohoucí od Lukáše Pražského. Ta jest vůbec i textem tak vynikající, Gebhartovu O Haupt voll Wunder a všechny podobné „salvy“ vysoko převyšující. Ale musí býti k ní zde zachovaná nota. Pravdu měla ta osoba, která slyševši ji zde jednou na Velký Pátek (náhodou a na štěstí bez průvodu), řekla, že jí bylo, jakoby byla na Golgatě.

Postavme vedle ní velikonoční „Vesel se této chvíle“ a máme dvě písně s leitmotivy jaké jen moderní hudba dovede; začátek této velikonoční zase písně, není-li fanfárou? A zase ten text!

Zpracování a snůška všeho nejlepšího, co ve velikonočních českých písních od té nejstarší je obsaženo; jest vyvrcholením jich. Ale nesmí se také nic měnit, jeť to klassický dokument. Proč Kašpar opravuje (2. sloka) „Vyvolené vykoupil z věčného trápení“, když tak výstižně a krásně mají bratří „Vyvolené vykoupil z temného vězení“! Nebo jeho gramatický novotvar v 5. sloze „stvoření mdlé jsa“ (!) (pro rým plésá), místo libého pelu starožitného „Všecko stvoření pléše... kteréž v zimě mdléše“.

Tak se pitvoří i ráz dobový, když místo silných slov nejstarší české písně velikonoční charakteristických pro její starožitnost „Bůh náš všemohoucí vstal z mrtvých žádoucí“ dává mdlé „Pán náš všemohoucí“. Takových neodpustitelných věcí jest u Kašpara mnoho. Někdy porušuje jimi i nápěv (např.

Kašpar „v němž to | se cvi- | čí po vše | chen....

Stryc „v němž se | cvi | čí | po ve -ške | ren....

Nač ta změna !!! Nač změna v ž.65 v sloze 6.? Když jen přijmeš toho dvěho, pokoje a síly (Kašpar) – místo: pokoje a zdraví (bratří) vám: chválí. Co je obsažnější?

Novodobé korektury (=opravy) jsou ovšem i v jiných zpěvnících, jak např. v Otče všemohoucí místo jadrné kontradikce psychickou poslušnost hříšného člověka citově vystihující:

„maje mstítí, chtěls se smilovati“ – mdlá, dogmaticky zesláblá slova: mohla mstítí, volils odpustiti (jaké rozpačité rozhodování Pána Boha!)

Chci tím říci: jako k nápěvu potřebí nutného vzdělání hudebního, tak potřebí revise našich pokladů s duchem básnickým. Proto záslužného podniku se ujímáte, který by nám vynesl skvosty. Jsou v kancionálech neaestetická místa, a proto stranou s takovými písněmi. Však za to máme klassických bratrských dosti v náhradu a některé jsou v nich prací celých staletí. Některé se nezpívají proto, že mají v chorálníku těžké a nevhodné nápěvy; tu by pak mohly vypomoci sbory, jakým jest Javorník. Rokycanova Ach, ach, ouvej na mé hoře, má u Kašpara ten nevhodný nápěv (z jiné písně, táboritské); jak jinak zní se starým zde dochovaným! Ten zpěvník Váš, byť stručný (s perlami) mohl by býti pravou historickou anthologií (=výběrem) spolu, a vyhovoval by při tom i potřebám dobovým (denním, svátečně výročním) i osobním (kající, vítězně věřící, v radostech, v nemoci a t.d.)

Abych však dával zprávu o 25 nejoblíbenějších, nelze naprosto. Vždyť našim nestačí ani Moravský kancionál, i v kostele se vybírává k tomu ještě něco ze Starobratrského a v domácnostech se zpívá hojně z kancionálů starých.

Jaký podíl měl farář Stehlik na zřízení následující školy vyšívání, to nevíme, ale pravděpodobně velký. Je doloženo, že podobné aktivity velmi schvaloval a podporoval.

VYŠÍVAČSKÉ ŠKOLY A DÍLNY

Moravské Ústředny pro lidový průmysl umělecký v Brně.

1./ Účel:

Tyto školy a vyšivačské dílny mají tvořiti v obci středisko, kde by dívky ze školy vyšlé byly jednak ve vyšívání a ručních pracích ženských vzdělávány a tím uschopněny ve svých domácnostech tímto zaměstnáním docíliti vedlejšího výdělku, jednak aby i ženám starším dostalo se popudu k práci a speněžením této rovněž možnosti výdělku, hlavně v době zimní.

2./ Zakladatel:

Školu a dílnu zakládá Moravská Ústředna pro lidový průmysl umělecký v Brně v dohodě a ve srozumění s představenstvem obce a za jejich podpory pro všechny dívky a ženy z obce a nejbližšího okolí, jež se za účastnice přihlásí na začátku při zahájení a pokud místo stačí, i později, dodatečně. Vedle podpory obce vyžádá si Ústředna k tomu podpor i z prostředků státních a zemských.

3./ Postup:

Ve škole pěstuje se vždy v první řadě hlavně vyšívání těch technik a materiálů, které jsou v kraji domovem, vedle toho budou však pěstovány i jiné druhy domácích výrobků ženských, práce a technik v obci obvyklých. /Tkaní, předení, barvení a pod./

Ženy i žákyně vyšívají, případně učí se vyšívati, jednak pro sebe a domácí svcu potřebu, jednak za účelem speněžení těchto výrobků. Vždy však zásadou školy zůstane krása, umělecká úroveň a jakost výrobků, nikoliv množství. Proto přejímá Ústředna péči o speněžení výrobků pouze prvotřídních a pěkných. Při vyšívání prací pro vlastní potřebu budiž u žen působeno současně ku zvýšení, neb aspoň k zachování původních krás kroje, k čistotě a výzdobě příbytků. O sušlechtění práce pečuje Ústředna povzbuzováním, odměnami, dodáváním pravého a slohového materiálu. Pečuje o odbyt prací, jež pracují ženy, ne za denní mzdu, nýbrž za jednotlivé kusy, kupující nejlepší práce, u ostatních pak sprostředkujíc a starajíc se o odbyt. Při pořizování celých součástí krojů, neb jiných podobných předmětův budiž hleděno k tomu, aby jednak používáno bylo výslovně domácího materiálu a tím přispíváno i k zvelebování domácí výroby jako plátna, sukna, barvení, jednak aby ženy vedeny byly k samostatnému sestavení krojů a jich součástí /zapošívání, šití, vrapování, stříhy a pod./, tudíž aby dovednost jejich byla - jak původně - co největší a tím dána i možnost většího a snažšího výdělku.

4./ Dodávání materiálu: Ústředna obstarává i dodává materiál, který nelze doma vyrobit, za cenu režijní: materiál pravý a co nejlepší a odpovídající domácí tradici. /plátno pro určité druhy, ruční krajky, hedvábí i jich barvy a pod./. Materiál si kupují ženy a žákyně ve škole, ale nejsou povinny jej hned platiti, a teprve při odevzdávání práce se odečítá. Začátečnicím dá se k dispozici každoročně určité kvantum materiálu zdarma.

5./ Dozor: Dozor nad školou vede I člen obecního výboru a I člen Moravské Ústředny. Úřad jest čestný.

Administrativní dohled a správa svěřena bude místní důvěryhodné osobě znalé účtování a korespondence, jejíž úkolem bude pečovat o vydávání materiálu, o korespondenci, vyřizování objednávek, osvětlení a otop a podobné. Za to obdrží pevný honorář dle ujednání.

6./Vyučování.

Vyučování svěřeno bude jedné neb více ženám/dle potřeby /, jež platí za nejlepší vyšivačky v obci i okolí a jež znají starodávné původní techniky a vybrány budou k vyučování v dohodě s místními činiteli. Tato žena přijímá práci, modely, pokyny od Ústředny. Rozděluje práci ženám dle jejich schopností. Stará se o účast ve škole, pěstuje společenský a přátelský život mezi účastnicemi, zpívá, rozhoduje pře mezi jednotlivci, povzbuzuje, radí a ukazuje pracovnícím různé techniky a vzory, sama pak činně práce se též účastní. Rozděluje materiál, práci domů, dávajíc pokyny ohledně provedení. Dbá o zdraví, mravnost ve škole i v dílnách, dobré osvětlení při práci, o píli a pečlivé provedení.

7./Doba vyučovací:

Škola a dílny otevřeny jsou v měsíci listopadu, prosinci, lednu, únoru a březnu a doba pracovní upraví se dle místních poměrů. Návštěva jest volna, to jest zapsané účastnice navštěvují školu a dílny v uvedené dobu dle své možnosti. Účastnice pracují si také doma, berou si práci domů dle rady a pokynů učitelky.

8./Místnosti

budež světlá /pro denní světlo /, suché, prostranné, dobře vytopitelná, oddělené od bytu a obývacích místností; bydlet v nich nikdo nesmí. Poloha pokud možno ve středu obce a nikoliv vzdálená. Obsahující potřebný inventář jako nábytek, vitriny, obrazy a podobné. Čištění místností, úklid a podobné obstarávají účastnice dle pořadí v tom případě, když o to není jinak postaráno. Osvětlení budiž co nejlepší a musí vyhovovati všem zdravotním požadavkům.

9./Obec

obstarává a zapůjčí místnosti, dále otop a světlo, po případě i jiné předměty inventární dle ochoty a úmluvy. Za to vyhražuje se jí spoluúčastenství při vedení školy.

10./Povinnosti Ústředny:

- 1./Postarati se o ustanovení vyučovací síly a její honorování.
- 2./Převzítí správu administrativní, případně postarati se o tuto ustanovením zvláštním síly v místě.
- 3./Sprostředkování prodeje a starost o odbyt výrobků.
- 4./Dodávání materiálu.
- 5./Umělecké vedení, obstarání vzorů a uměleckých návrhů.

Referent:

Professor Josef Vydra,
T.č. jednatel

V Brně, dne 15. září 1913.

A něco z úřední korespondence vedené ještě německy:

Dopis 7.10.1913 (psaný německy) Vysoké c.k. evangelické církevní radě ve Vídni: jako odpověď na vysoký výnos ze 25.9.1913 týkající se průzkumu o církevním umění

- 1.) Ve zdejší farní okrsku nebyly provedeny žádné přednášky o církevním umění
- 2.) Ve zdejší farní okrsku nejsou rozšiřovány žádné časopisy o církevním umění
- 3.) Láska k místnímu/domácímu umění bylo zohledněna při opravě modlitebny, došla uznání také mezi odborníky.
- 4.) Na atice modlitebny: kalich na bibli.
Na špici zvonice: kohout.
Ve Welké na zvonici společné pro obě konfese, na špici střechy je maďarský kříž

Na pomnicích kromě kalicha ještě znak převzatý ze starších dob: význam už není znám, (snad z ?)

- 5.) Doporučuje se starý tvar pomníků (kamenná deska); velká většina hrobů je bez pomníku. Jako nápis na pomníku je obvykle text o pohřbeném.
Javornický hřbitov používají pouze evangelíci, a obecní hřbitovy ve Welké a Suchově mají zvláštní oddělenou část s vlastním vchodem.
- 6.) Pomník pro zemřelého faráře byl zřízen v nejlepší staré místní podobě, ale nedochoval se. Objevují se už také všeobecně se vyskytující tradiční podoby.

Odpovědi na otázky ohledně sebevražd podle vysokého výnosu ze 25.9.1913 č. 4727:

- A.) a) v roce 1894 jedna sebevražda, první, která je v paměti obce.
b) od té doby v r. 1904 dvě, 1905 jedna, 1906 dvě, 1907 jedna, kromě toho v uvedených letech několik sebevražedných pokusů
c) od té doby v r. 1910 jeden, v r. 1913 jeden

B.) K bodu a) důvod mi není znám

K bodu b) ve všech 6 případech alkoholická melancholie a sugesce, rovněž u ostatních sebevražedných pokusů

K bodu c) pravděpodobně tělesné bolesti (muž velmi zbožný a věřící).

V posledních devíti letech 8 sebevražd na 264 úmrtí, tedy více než 3%.

Farář krátce mluví, modlí se a jedná individuálně a potom se k záležitosti vrací v neděli v kázání.

V případech uvedených v bodě c) vedoucí obyvatelé z lidu nepřipustili a trvali na tom, aby se hroby nacházely stranou od ostatních.

F. Stehlik v dopise také zmiňuje místní pověru: ze kterého směru vane vítr když se „zvoni sebevrahovi“, odtud přijde krupobití.

Na dotaz c.k. evangelické vrchní rady a. a h.v., ohledně možnosti použití kostelní věže pro vojenská cvičení odpovídá 11. května 1914, že „zdejší obec vlastní kostel bez věže a při její chudobě žádná věž v dohledné době nevznikne. Tudíž zdejší modlitebna, protože nemá žádnou věž, která by připadala v úvahu pro vojenská cvičení, odpadá požadavek na zaslání jejího popisu a fotografie.“

Významnou událostí byla návštěva ministra ing. Trnky v Javorníku v létě 1913.

ČESKÝ ZEMSKÝ SVAZ
PRO POVZNESENÍ NÁVŠTĚVY CIZINCŮ NA MORAVĚ A VE SLEZSKU
TELEFONU číslo 173. **BRNO**, VELKÉ NÁMĚSTÍ 30.

▽▽▽

Čís. jed. Dn. BRNO, dne 26. června 1913

Návštěva J. E. ministra
Trnky v Javorníku.

Vysocedůstojný Pán,

pan J. Stehlík,
ev. ref. farář,

v Javorníku

U Velké

Vaše Blahorodí
vysocedůstojný pane!

Z oběžníků našim důvěrníkům a Vaší důstojnosti zaslanych, jakož i ze správ veřejných listů je Vám známo, že J. E. ministr veřejných prací, inž. Dr. Trnka, navštíví tyto dny Moravu.

První návštěva platí nám, Cizineckému svazu a Slovácku. Dle programu námi sestaveného podívá se J. E. ministr Trnka napřed do Uher. Ostrohu na regulace Okluky a Moravy, pak na nové chaloupky slovácké, v Předměstí Uher. Ostrohu, zastaví se na vrchu sv. Antoníčka, kde shromažďujeme množství slováckých krojů, pro *ktorej* J. E. a jeho choť jeví veliký zájem. Na to pojedou pan ministr Blatník do Velké, kde bude soukromý malý oběd.

Na návrh Cizineckého svazu však odjede ministr s celým svým průvodem k Vám do Javorníku. A to z toho důvodu, že kroj javornický pokládáme za nejzachovalejší a nejstarší a z druhého důvodu, že ~~se~~ typ lidu jest tak svérázný, že mu na Slovácku rovnaní. Souhlasíme s některými vědci v tom, že spatřovati sluší obyvatelstvu Javorníka zbytky česko-bratrských vystěhovalců.

Majíce především k tomuto zřetel, dovolujeme si Vaše Vysocedůstojnost poprositi ,abyste ráčil nám býti při přijetí J.E. a jeho choti i ostatního průvodu při jich příjezdu nebo příchodu do Javorníka dobrotivě nápomocným. Ministr Trnka není přítelem okázalostí. A tu bychom dovolili si prositi, aby při příchodu uvítal jej několika prostými slovy pouze starosta obce.

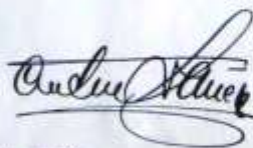
Ministr a jeho průvod zdrží se ve Velké do 1/4 na 3 odpoledne. Jelikož vím, že odpolední služby boží/nešpory/konají se pravidelně ve 3 hodiny odpoledne, dovolujeme si Vaši Vysocedůstojnost snažně poprositi o to, abyste pro tuto neděli, 29. června ráčil naříditi služby boží o 1/2 hodiny dříve. Nevíme, ale snad podaří se nám přiměti J.E. k tomu, aby vešel na kůr chrámu Páně a podíval se na sbor za jeho pobožnosti. Nemá to býti blasfemií, nýbrž záleží nám na tom, aby se přesvědčil i v tomto ohledu o krásné starobylosti lidu tohoto.

Po odpoledních službách božích mohl by jak mládež, tak i starší vdané hospodyňky a mužové chvíličku pozdržeti se před chrámem Páně ,aby hosté mohli si podrobně lidový kroj prohlédnouti.

Nějakých výloh si naprosto nedělejte, neboť, jak již řečeno, ministr Trnka není přítelem žádných zvláštních a nákladných okázalostí, prostě českobratrské uvítání mu úplně stačí.

V očekávání, že Vaše Vysocedůstojnost ráčí naší prosbě v ohledech těchto dobrotivě vyhověti, znamenáme s projevem své dokonalé úcty a oddanosti

za sekretariát:

Tajemník,

*otec ev. ref. sboru brněnského,
otec Janův v Libštátě*

3 moje děti jsou křtěny v Javorníku, 2 děvčátka z nich přivezu, třetím z nich je libštátský farář.

Zajímavý je text, který tajemník A. Daněk připsal rukou: člen ev.ref. sboru brněnského, otec faráře Daňka v Libštátě. 3 moje děti jsou křtěny v Javorníku, 2 děvčátka z nich přivezu, třetím z nich je libštátský farář.

Farář Stehlik využil situace a připravil pro pana ministra obšírnou zprávu o těživé situaci v Javorníku. Dochovala se nám jako koncept.

Jeho Excellenci
inž. Dr. Trnkovi
ministra veřejných prací
pamětní list k Jeho Vysoké návštěvě Javorníka
29. června 1913.

vystopované pohraniční pásmo
Dědina Javorník ležící na úpatí *bielych* Karpat, půl hodiny
od hranic Uherských, jest *vedle Strážnice* jednou z nejstarších
osad v tomto starožitném zákoutí. Přes všechny pohromy časů tato
pohraniční obec, nesčetněkrát v dobách válečných zpustošená
a vypálená, dochovala se do dnes jak krojem i mravem tak
obyvatelstvem, které jest takměř výhradně starousedlé a neporušené,
a představuje pozůstatky Jednoty Českobratrské, která druhdy na celém
Strážnickém panství hraběte Žerotína, přítele císařského domu
Habsburského, rozšířena byla. Po milostivém patentu tolerančním císaře
Josefa II. přihlásila se celá dědina k církvi evangelické h.v., k níž
všichni obyvatelé dosud náležejí.

Jeho Excellenci
inž. Dr. Trnkovi.
ministru veřejných prací
pamětní list k Jeho Vysoké návštěvě Javorníka 29. června 1913

Dědina Javorník ležící na úpatí pohraničního pásma bílých Karpat, půl hodiny od hranic Uherských, jest vedle Strážnice jednou z nejstarších osad v tomto starožitném zákoutí. Přes všechny pohromy časů tato pohraniční obec, nesčetněkrát v dobách válečných zpustošená a vypálená, dochovala se do dnes jak krojem i mravem tak obyvatelstvem, které jest takměř výhradně starousedlé a neporušené, a představuje pozůstatky Jednoty Českobratrské, která druhdy na celém Strážnickém panství hraběte Žerotína, přítele císařského domu Habsburského, rozšířena byla. Po milostivém patentu tolerančním císaře Josefa II. přihlásila se celá dědina k církvi evangelické h.v., k níž všichni obyvatelé dosud náležejí.

Už pro malý obecní katastr, nemohouc rozšiřovati a spíše klesajíc z důvodů doleji uvedených, udržuje se v počtu do 1000 obyvatelů. Tito jsou skoro napořád malorolníky, ale také téměř všichni dovednými dělníky v dřevařství a kamenném zednictví. Ale není práce, ve které by se nevyznali, vždyť i oděv jest domácí prací z vlny doma chovaných ovcí a z vlastního konopí; jen jemnější plátno a francouzský hedváb se kupuje na nádherné výšivky jimž, ani co do starožitnosti forem, ani co do jemnosti práce nikde rovno není.

Chudé role v prouzcích na stránkách však nedostačují k výživě, ač vedle toho se pěstuje a prodává dobytek. Obec pro svou polohu stíhána jest stále velkými katastrofami přírodními. Nejhorší z nich byly povodně, proti nimž aspoň regulace potoka byla provedena a ještě se provádí. S tím souvisící plán údolní přehrady za Javorníkem ovšem z druhé strany zase bude také ochuzovat dědinu, poněvadž na podnik ten bude vykoupěna značná část pozemků a jedna část občanů, v.t.zv. Dolině za Javorníkem bude se muset asi vystěhovati. Ale i jiné pohromy stihují obec jedna po druhé. Krupobití s průtržem mračen 13/5/1910 způsobilo zde škody úředně odhadnuté téměř na 150.000 K; v 1911 řádila tu epidemie dobytka, již podehlo přes 70 kusů; r. 1912 zničena valná část sena z jednosečných praluk horských. K ochuzení a zadlužení obyvatelstva však přispěla nejvíce epidemie břišního tyfu roku 1902,

v němž bylo 150 případů této nemoci těžké, která si vyžádala u každého nemocného aspoň čtvrt roku nežli ho propustí zase do práce.

Za takovýchto poměrů nemůže být divu, že zchudlé obyvatelstvo stěhuje se do Ameriky, kdež tou dobou jest z Javorníka už na 90 osob, tedy téměř 10 % obyvatelstva.

Třinácte případů skončilo toho roku smrtí přes neobyčejnou otužilost tělesnou statného zdejšího kmene. Avšak tyfus jest zde vlastně již endemií. Úmrtní nativity, vedené od roku 1782 vykazují od počátku téměř každoročně úmrtí na tyfus, často pak hromadná o 10 až 26 případech ročně.

Příčinou jest hustota obyvatelstva a zkažená voda studniční. Domky, pro nedostatek stavebního místa, mají vesměs ve všech, asi 220, číslech jen po jedné světnici, obyčejně většinu dvora pak zaujímá hnojště. Půda z aluviálních náplavů jest velmi propustná, a následkem toho prolíná voda povrchová znečištěná hnojůvkou velmi snadno. Pováží-li se k tomu i spočátku už zmíněné stáří osady, která pro nedostatek místa trvá přesně v týchž mezích stále, není možno, aby studny poskytovaly vodu aspoň poněkud hygienickým požadavkům vyhovující. Jestliže už za normálních poměrů vzbuzuje voda podezření, za deštivého počasí jest očitě žlutavá od vnikající hnojůvky a k pití se vůbec nehodí.

Bylo ovšem v posledních letech obci poukázáno, že zřízením jednotného vodovodu z blízkého pramene na vrchu Hradisku, asi 1/2 hodiny za Javorníkem, lze tímto zlým poměrům čeliti s jistotou a s úspěchem. Moravský zemský zemědělskotechnický úřad vypracoval už roku 1911 projekt takového vodovodu s rozpočtem na 50.000 K.

Ale i při obvyklé částečné podpoře, kterou stát a země takovým podnikům uděluje, nemohla se obec pro vodovod rozhodnouti.

Když obec platí 289 K pozemkové daně, jest viděti, že nemá zvláště výnosného jmění a peněžitý užitek musí dle naléhání velkostatku plynouti toliko do všeobecného rozpočtu, takže i opravy cest velmi nedostatečných, musí se hraditi zvláštní přirážkou občanů.

Tito poplatníci odvádějí nyní 65 % přirážky, jindy i víc, přičemž sluší povážiti, že obyvatelé Javorničtí jsouce vesměs evang. vyznání musí vydržovati i svůj farní sbor svým nákladem, což činívá všecko ve všem ročně dalších okolo 100 % přímých daní na církevní potřeby. Těchto odvádějí i s poplatníky cizích obcí politických, pokud jejich majetek zasahá do katastru Javornického, 4700 K. Avšak nejen cizí poplatníci, ale i část domácího obyvatelstva, sídlící za Javorníkem mimo dosah vodovodu bránila by se nákladu za vodovod. Na obec k tomu naléhá se se stavbou čtyřtřídní školy s bytem. Obec potřebuje melioraci pozemků. Obec z uvedených důvodů nestačí na opravu cest.

Ohrožena zmíněnými stálými hospodářskými katastrofami, stěhováním do Ameriky, a nestačíc na životní své potřeby ostatní, stojí nemohoucně před naléhavým problémem, jako jest vodovod.

Kdyby Jeho Excellence pan ministr veřejných prací při Své dnešní Vysoké návštěvě Javorníku vlastního názoru seznal....

(zbytek textu chybí, v archivu nebyl nalezen).

Ve Věstníku Svazu, který cestu ministra Trnky organizoval, vyšla následující zpráva. Podepsán je starosta Javorníku Pavel Kománek, ale podle vytříbeného slohu a obratných formulací je zřejmé, že ji připravoval opět farář Stehlík.

ZPRÁVY.

JAVORNÍK O NÁVŠTĚVĚ J. EXC. MINISTRA DRA. TRNKY. Zaznamenali jsme, že nejen J. Exc. ministr veřejných prací dr. inž. Trnka se svou chotí a s celým svým průvodem odnesli si nejživější, a jak všichni sami to opětně zdůraznili, trvalé dojmy ze své návštěvy Slovácka, nýbrž že tato jeho návštěva zanechala i na Slovácku dojmy nejhlubší a upomínky neiradostnější. Dalším důkazem toho jest nyní projev, zasláný Českému zemskému cizineckému svazu v Brně od představenstva obce Javorníku u Velké, ve kterém mimo jiné se praví:

»Děkujeme předně slavnému Svazu, že do bohatého programu cesty Jeho Excellence pana ministra zařadil naši dědinu. Zejména děkujeme p. tajemníkovi slavného Svazu, že sám s láskou celou návštěvu připravil, a to tak, že bez zvláštních našich příprav ve vši prostotě Jeho Excellence spatřila zdejší starousedlý lid v jeho svéráznosti, jak se tu se starobylym krojem a ukázněným mravem dochoval. Jeho Excellence viděla, že by ho bylo škoda, kdyby početně vystěhovalectvím a hospodářsky těžkým bojem s živelnými a jinými katastrofálními pohromami hynul. Tím získal si slavný Svaz nových zásluh vlasteneckých a kulturních.

Dopisem z 4. července ukázal p. tajemník slavného Svazu zase, že toto vše učinil s plným pochopením a se srdečnou účastí, když i nyní ještě se rozhodl nám také oznámiti, jak Jeho Excellence pan ministr šlechetnou svou vnitřností zapsal sobě Javorník v dobrou paměť. Pan tajemník raduje se s námi. Uznání za zdar návštěvy náleží právem jemu a slavnému Svazu. Ale jak by ovšem netěšila i nás pochvala, o níž se od slavného Svazu dozvídáme, že se jí dostalo naší dědině a našemu evang. sboru z míst tak vysokých, jaké zaujímá Jeho Excellence, a z kruhů tak vážených, z nichž byla jeho družina? Javorníku zůstane na dlouhé doby nezapomenutelnou celá vznešená návštěva; zvláště ovšem jak Jeho Excellence pan ministr se šlechetnou svojí chotí, Její Excellencí, a s ostatním svým vzácným průvodem dlel s všelikým lidem naším tak, že prostranství mezi kostelem a sborovým domem proměnil v slavnostní salon; ale podobně nezapomenutelnou zůstane všecka

jeho blahosklonnost v osobním styku od počátku do konce, jakož i jeho hřejivá účast v našich potřebách, snahách a způsobech, ano také v shromáždění v našem evang. kostele. Ukázal nám, čeho si máme vážit a povzbudil nás, čím můžeme čestně působit na druhé a mezi naším národem.

Slavnému Svazu zdařily se bez naší zásluhy jeho významné záměry a užitek z jeho činnosti se tu ukázal, a jistě ještě ukáže. A z toho budiž mu upřímný, srdečný dík!«

Pavel Kmánek v. r., starosta.

Obecní pečť.

SLOVÁCKO PŘEDMĚTEM OBDIVU ŠIRÉ CIZINY. Slovácko naše nikoliv neprávem nazývá se nejnádhernějším skvostem Moravy. Po lidu, kraji i kroji, obyčejích i zvycích a příbytcích. Vše toto, čím Slovácko vábí Moravě čím dál hojnějších návštěvníků z ciziny, zachovati a pokud možno, kde co ztraceno, obnoviti, musí býti nejdůležitějším úkolem všech činitelů, kteří mají skutečně opravdový a nezištný zájem na povznesení a dobru i blahu Slovácka a s tímto i celé Moravy. A to vše za přední úkol obral si Český zemský svaz pro povznesení návštěvy cizinců na Moravě a ve Slezsku, jenž vedle veřejných činitelů samosprávných a státních a s jich přispěním všemožně snaží se tento přední úkol svůj plniti. Jeho propaganda moravského Slovácka doma jako za hranicemi nebyla dosud nikdy a nikde zklamána. Návštěva našeho Slovácka vzácnými hostmi i společnými výpravami ze zahraničí každým rokem se množí. Tak prospívá tudíž tato propaganda i hlavnímu účelu Svazu, jenž jest zvýšení cizineckého ruchu, kterýžto pak v důsledcích svých není ničím, než jen zvýšením hospodářského blahobytu obyvatelstva, kraje i země.

Ve všech těchto ohledech na podnět Českého zemského cizineckého svazu a za blahovlnného přispění povolanych činitelů veřejných podniknuta právě propaganda pro naše Slovácko právě tak vhodná, jak i účinná. Pořízena totiž ve světovém obrázkovém časopise »Leipziger Illustrierte Zeitung« (čís. 3657 ze dne 31. července 1913) propagační část Slovácka o šesti stranách textu a vyobrazení. Z těchto obrázků úvodní tvoří mistra Jožky Úprky: Děvče z Javorníku, jehož Prombergrova barevná kopie u nakladatelstva světového tohoto žurnálu vzbudila stejně úžas, jako nadšení. Z dalších děl mistra Úprky obsahuje tato propagační slovácká část »Leipziger Illustrierte Zeitung« reprodukci Jízdy králů a Mladé lásky. Mistr A. Frolka má tam svou zdařilou slováckou dvojici: Šohaj s děvčiců z Předměstí Uh. Ostrohu. M. Gardavská: Ženicha a Nevěstu z Vlčnova. Kompozicí i technikou zrovna hýří reprodukce Skopalíkova pohledu na Lázně Luhačovice. Kromě těchto tební družičky, dále roztomile z Velké Blatnice dle fotografií v Olomouci, Tanec se zpěvy z výšivku z Kyjovska a na konec pět Textová část z pera německého spisovatele Junkera vyniká až podivuhodným duše a hladkostí formy i svižností sl

Joža Uprka – Javorničanka, 1898 →

Farář Stehlik zřejmě zkouší sehnat peníze na vodovod na více místech, protože na jaře 1914 mu píše Tomáš Koutný, zemský poslanec z Hodonína a radí mu: „Pokud se týká toho vodovodu, tedy necht' představenstvo obce pošle pokud možno co nejdříve – prostřednictvím okresního hejtmanství – věcně odůvodněnou žádost zemskému výboru. Současně necht' si pořídí asi dva opisy a jeden necht' mi laskavě pošlou. Že celou záležitost s tím vodovodem budu popohánět, jest samozřejmé, považuji to prostě za svou povinnost.“

Opis žádosti je v archivu zachován a je to nejstarší dokument v našem archivu psaný už na psacím stroji.

Předmět: Zřízení obecního vodo -
vodu v Javorníku / okres
Strážnice /.
Žádost o subvenci.

Vysoce slavný
zemský výbore markrabství Moravského
v B r n ě l

V nejhlubší úctě podepsané obecní představenstvo žádá za milostivé udělení vydatné zemské subvence na zřízení obecního vodovodu ve zdejší obci velenutného a úcty plnou tuto svoji žádost podporuje následujícími pravdivými důvody:

1. Tyfus břišní trvá v Javorníku od pradávných dob endemicky. Dle úmrtních matrik zdejšího farního úřadu trvá břišní tyfus v Javorníku od pradávných dob a vyžádal si za ta léta velkých obětí. Toť také hlavní příšinou, že obec zdejší vykazuje čím dále tím patrnější úbytek obyvatelstva.
2. Hromadné onemocnění tyfem r.1902 a 1903, 14 případů ^{úmrtí} onemocnění. Nikdy však nerozmohl se tyf břišní u nás takovou měrou jako v r.1902 a 1903, kdy téměř 20% veškerého obyvatelstva tyfem hromadně onemocnělo a 14 osob nazvíce mladých národných hospodářů naň zemřelo. Když pak i v r.1909 opětně tyfus zachvátil ostatní obyvatelstvo, které r. 1902 a 1903 zůstalo epidemie ušetřeno a opětně 2 mladíci 13 letí tyfem zemřeli, pomýšlí se ve zdejší obci na zřízení vodovodu, neboť bylo najisto dokázáno, že epidemie tyfová vznikla v Javorníku ze špatné
3. Tyfová epidemie roku 1909. 2 případy úmrtí. Příčina tyfu: nezdravá pitná voda.

- Na odstranění epidemie tyfové v Javorníku nutno zříditi obecní vodovod.
4. Dobrozdání c.k. okres - ního lékaře v Hodoníně.
- pitné vody, jež vniknutím hnojůvky do všech zdejších studní byla bacilly tyfovými infikována.
- Pan M.U.Dr. Mandl, c.k. okresní lékař v Hodoníně, jenž zdravotní poměry v Javorníku ze svého několikaletého působení a zkušenosti zná - v plném znění žádost tuto za oprávně -
uznal
nou a podal následující písemné vyjádření: " V suchých letech, najmě v měsících červenci a srpnu, povstala v Javorníku často nouze o pitnou vodu vůbec. Mělké studny vyschnou v takových dobách úplně a občané musí lo až 20 minut pro vodu docházeti, o čemž jsem se několikrát osobně přesvědčil. Ti, jež pro čistou vodu jíti nemohou, vyčerpají pak každou louži a nehledíce k nečistotě vody ji pijí; tím často povstaly v Javorníku žaludeční a střevní katarrhy, jak u dospělých tak i u dětí. Děti následkem takových chorob i zemřely."
5. Dobrozdání c.k. okres - ního nadzvěrolékaře v Hodoníně.
- Pan Josef Seifert, c.k. okresní nadzvěrolékař v Hodoníně, který velmi často do Javorníku v úředních záležitostech dojíždí, písemně se vyjádřil: " Zařízení obecního vodovodu v Javorníku jest pro chovatele dobytka obzvláštní důležitostí a významu. Velikou škodou jest, že za suchých let nedostává se domácím zvířatům vody, která za vyprahlých, parných dnů při nutných pracích hospodářských velmi těžko se zaopatřuje. Tím stává se,

že dobytek nedostatečně a špatnou vodou se napájí. Následkem toho trpí obzvláště mladá zvířata nemocemi zaživacích ústrojí, které nezřídka končí smrtí."

6. Projekt na vodovod ze zemědělsko - technickým úřadem v Brně vypracovaný rozpočetl jeho výlohy na 50.000 korun.

Proto, ze všech zde uvedených důvodů, požádalo r.1910 obecní představenstvo zdejší mor. zemský výbor, aby pro zdejší obec projekt na vodovod zemědělským technickým úřadem v Brně byl proveden. To se také stalo a hned r.1911 projekt na vodovod obecnímu úřadu řádně vypracovaný byl předložen a zřízení jeho okrouhle na 50.000 korun bylo rozpočteno.

7. Prameny pro obecní vodovod v Javorníku dle odborného prozkoumání vykazují hojnost zdravé pitné vody.

Voda z pramenů pro obecní vodovod v Javorníku na kopci Hradisko zvaném ve výšce 200 m nad Javorníkem se nacházející, byla r.1911 v Brně, nyní pak r.1914 v Praze zkoumána a dle nálezu prozkoumacího ústavu v Praze za dobrou pitnou vodu uznána.

8. Obec Javorník může na zřízení vodovodu přispěti pracemi ručními a potahy v celkovém obnosu 10.000 korun.

Jedná se nyní, jakým způsobem zaopatrěti náklad 50.000 kor. na zřízení vodovodu tak nutného. - Obec sama při největším napětí sil zdejšího obyvatelstva zaručila na zřízení vodovodu práce ruční i s potahy v obnosu K 10.000. Více jí za žádných okolností učiniti nemožno. Z rozpočteného obnosu 50.000 korun nedostávající se náklad 40.000 korun osměluje se v nejhlubší úctě podepsané představenstvo vyprositi na subvenci zemské i státní, což následujícími okolnostmi podpírá:

Bouře s přívalem a krupobitím v roku 1896.	od té doby stíná neštěstí Javorník v krátkých obdobích po sobě. Tak hned r. 1896 27. května přikvačila bouře s krupobitím, které zničilo osení a přívalem vody zoraná pole úrodné prsti zbavil.
Rok 1901 suchý a neúrodný.	Rok 1901 byl opět tak suchý, že nebylo nejen obilí pro lid, ale ani píče pro dobytek; tenkrát se zbaviti se musili hospodáři zdejší dobytka, od kteréž doby jeho poklesnutí se datuje.
Epidemie tyfová roku 1902 a 1903 ochudila zdejší lid.	Roku 1902 a 1903 v době nejpilnějších prací žňových leželo hromadně zdejší obyvatelstvo tyfem, proto nejen že nemohlo práce polní bez najímání nádeníků samo vykonati, ale i výlohy lékařské i léky vyžadovaly velkých obětí hmotných. Totéž se opakovalo roku 1909.
Opakování hromadného onemoc. tyfem r. 1909.	Roku 1910 děsné krupobití zničilo nejen co na poli rostlo, ale i to co ještě se vzpamatovalo, neb později bylo naseto a narostlo, shnilo na poli a porostlo.
Děsné ledobití r. 1910.	Rok 1911 byl velmi suchý, r. 1912 opět mokrá a studená. Roku 1913 zas hrozná povodeň úplně v tom rozsahu jako r. 1895 se opakovala, proto není možno, aby rolnictvo zdejší nebylo zadluženo tou měrou, že se již dluhy zdejšího obyvatelstva páčí na 300.000 korun a není naděje na uvedených katastrof, že by je kdy mohlo zaplatiti.
Povodeň roku 1913.	Bída a zadluženost lidu zdejšího rapidně stoupá a není naděje na záchra-
Zadluženost obyvatelstva.	
Chudoba obce.	

Nepatrné jmění obec - nu. Obec sama má jen nepatrné jmění
ní sestává hlavně z obecní, jež hlavně pozůstává z méně -
horských pastvin a neúrodných lad, kte-
úrodných lad. ré jsouce položené na stráních jsou
přes 600 m vysokých
již sotva pro pastvu ovec příhodné.
Ačkoliv obecní představenstvo snaží
se, aby i z těchto chudičkových pozem-
ků pro obecní pokladnu co nejvíce vy-
získalo, přece jen přírážky obecní kaž-
doročně stoupají. - Vždyť zákaznosné
povodně a přívaly ničí obecní cesty
každoročně a ačkoliv i obyvatelé zdar-
ma obecní pořádkou hledí výlohy na ty-
to opravy zmenšiti, přece výlohy ty
přesahují síly zdejší chudé obce.
Žádá - li zdejší obec za povolení ku
vybírání 68% obecní přírážky pro rok
1914, není v tom zahrnuta přírážka
církevní. - Zdejší obyvatelstvo všech-
no je vyznání evangelicko - reformo -
vaného, proto musí samo svým nákladem
vydržovati si svého faráře jakož i udr-
žovati církevní budovy své v dobrém
stavu. Ačkoliv i zde lidé bezplatně
mnohé práce konají, přece možno počí-
tati, že církevní potřeby zatěžují o -
byvatelstvo 100% k přímým daním, zvlá-
ště letos, kdy roku loňského nutná o -
prava kostela i fary provésti se mu -
sila.
Nutná stavba školní Ke všemu tomu nastává zdejší obci v
budovy za 50.000 korun. v brzké době povinnost postarati se o
stavbu nutné školní budovy. Trojtřídní
škola je budova stará, nehygienicky
postavená, tolika o dvou třídách.

Chudoba občanů:	Obec Javorník je jednou z osad nejchudších na Moravě, neboť jsou rozložena již na samém úpatí Bílých Karpat, má téměř všechny pozemky rozprostřeny na příkrých stráních horských, odkudž vítr i voda každoročně úrodnou ornici odnášejí; proto půdy zdejší jsou kamenné, neúrodné a nevydají při krušné práci ani v letech sklizně příznivých tolik obilí, aby z něho zdejší obyvatelstvo mohlo se uživit. Proto lidé zdejší nucen je již hned po vánocích kupovati obilí na trzích sousedních měst. Musí tudíž obyvatelé zdejší, když
Horské a neúrodné pozemky.	je zdejší neúrodné polnosti uživit nemohou, hledati si výdělků v krajích úrodnějších, jednak při dvorech, jednak i úsedlostech kolem Hodonína, Břeclavy nebo v Dol. Rakousích, kamž odcházejí houfně každoročně na žně nebo do práce v řepě cukrové. - Zde je tudíž odkázan na práci nádenickou nejen bezzemek, ale i malorolník. V poslední době mnoho mladých lidí - zdatných pracovníků - odjíždí do Severní Ameriky.
Malorolníci zdejší musí pracovati jako nádeníci v krajinách úrodnějších.	Ku zničení hmotnému zdejšího rolnictva přispěly v poslední době katastrofální živelní pohromy, které, protože se tak často opětuji, nedovolí, aby se lidé zdejší při známé své pracovitosti z nehod nezaviněných mohl zpatovat. Zvláště ohromná povodeň v r. 1895 zde zuřící zničila hospodářsky rolnictvo zdejší na dlouhé časy a to proto, že
Nedostatek obživy vyhání mladý, zdravý lid k stěhování se do Ameriky.	
Živelní pohromy obec zdejší často navštívily:	
Katastrofální povodeň roku 1895.	

Zřízení obecního vodo-
vodu v Javorníku jeví
se při zubožení zdejší-
ho obyvatelstva jako
stavba nouzová.

Třída třetí umístěna je v budově cír-
kevní, z níž obec ročně 150 korun roč-
ního nájmu platiti musí. Protože no-
vá školní budova opět 50.000 korunové-
ho nákladu vyžadovati bude, tu chudá
obec zdejší zase neví, jakým způsobem
tyto ohromné výlohy má hraditi.

Žádá - li tudíž v nejhlubší úctě po-
depsané obecní představenstvo o milo-
stivé udělení vydatné zemské i stát-
ní subvence na stavbu vodovodu, jeví
se žádost tato po vylíčení všech těch-
to neštěstí zdejší chudou obec po-
stihnuvší za oprávněnou, neboť při
této bídě a zadluženosti zdejšího oby-
vatelstva jeví se stavba vodovodu ve
ve zdejší obci jako nutná stavba nou-
zová.

V J a v o r n í k u , dne 27. dubna 1914.

Jaké byly další osudy této žádosti, to nevíme, ale brzy nastaly úplně jiné starosti – vypukla 1. světová válka a tak státní peníze začaly proudit jinam.

Myšlenka vodovodu ale přetrvávala dále. Někdy v sedmdesátých letech znovu ožila s myšlenkou postavit přehradu pro zásobování vodou. Uvažovalo se o dvou místech – o Petrušské dolině a Filipově údolí. Na obou místech proběhl geologický průzkum, ukázal však, že zemní podloží je pro stavbu přehradní hráze příliš nestabilní a tedy nevhodné.

Jediný funkční vodovod byl v Javorníku vybudován na začátku Filipova údolí za druhé světové války v délce několika stovek metrů. Sloužil pro zásobování domů, kde byla ubytována německá pohraniční a finanční stráž – tzv. „německé baráky“.

19. července se konal velký tábor lidu na Výzkumu. O jeho průběhu víme z dopisu faráře .Stehlíka
superintendentovi do Klobouk.

18.8.1914

Dne 19. července měli jsme příležitou slavnost, při které dopoledne kázal Prudký (=farář z Olomouce) a odpoledne na slovácko slovenském táboře promluvili pan farář Bodnár z Bukovce v Uhrách (zvolený slovenský životopisec Husův!), slavnostní řečník Nagy (=z Vanovic, budoucí senior), po něm pak Prudký. Mimo to byly vítací a příležitostné pozdravy, panu superintendentovi za visitace snad známý lidový náš básník (pozoruhodný zjev!) Adam Petrucha přednesl své verše. Začali jsme zpěvem církve, mezi proslovy a řečmi zpíval čtverhlasně Modrý kříž ze Staré Turé, hymnu slovenskou (Kto za pravdu horí) zpívaly všechny zástupy, ke konci zpívala naše dospělá mládež jednohlasně husitskou píseň. Účastníků bylo asi 1000. Přišlo z katolíků trochu intelligence (z lidu katolického velmi málo kdo, ač mezi nimi i z Turé 5 hodin vzdálené), učitelé hlavně jen z okolí Veselí, z našeho okresu jen někteří z blízka. Protože cesta byla namáhavá, hora 630 m vysoká, ještě nad Javorník o 250 m výšky stoupající, prodával zdejší obchodník občerstvení, ovšem výhradně abstinentní (vody, Ceres a ovoce a pečivo); i to působilo dobře.

Se schůzí byli spokojeni účastníci, uherští Slováci byli za ni vděční, vzdálení hosté byli jí nadšeni, jednak pro nezvyklou podívanou (Hála z Prahy, prof. Valenta z Kroměříže), jednak pod dojmem

shromážděného houfně evangelického národa (Valenta, učitelé a intelligence od Veselí) a pro obsah řečí (mladý Koutecký ze Strážnice a jiní podobní náboženského života vzdálení hosté).

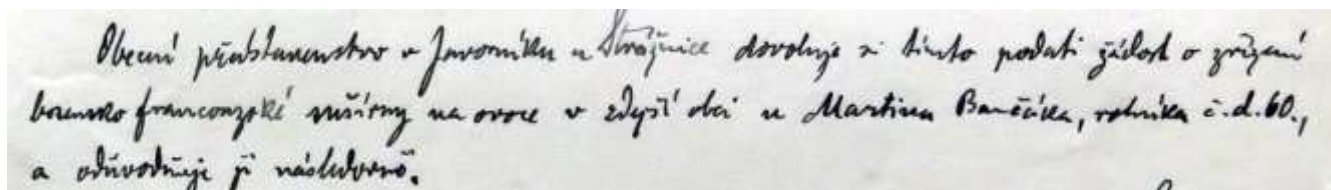
Ke konci dopisu už ale zaznívají obavy z budoucnosti – o týden později začala I. světová válka:

Nábožnosti, družnosti a obětavosti jest zde nyní v tak vážné době ovšem víc Nynější příspěvky na Červený kříž na př. mne však nemýlí; obávám se, že sbor ocitne se v krachu. Úrody jsou chatrné. Služebné osoby už se začínají vracet, dostavše v světě výpověď. My jsme se dali na jaře do stavby zdi na ochranu budov od potoka, provedli jsme ji, mysleli jsme, že to přemůžeme tak, jako jsme vloni přemohli opravu kostela, ale nyní jsme na holičkách.

Nejlepší mladí spolupracovníci odešli nám do boje. Je tam i „kostelník“ (zpěvák a místokurátor), povolání očekává pokladník.

**MÍSTNÍ ODBOR
NÁRODNÍ JEDNOTY V JAVORNÍKU**
POŘÁDÁ
**V NEDĚLI DNE 19. ČERVENCE 1914
O 3. HODINĚ ODPOLEDNÍ
NA PALIČKÁCH
POD VRCHOLEM VÝZKUMU
VEŘEJ. SCHŮZI V PŘÍRODĚ.**
Předmět:
HUS
Slavnostním řečníkem jest:
KAMIL Z NAGY, ev. ref. farář z Vanovic.
■ ■ ■
Účastníci z Javorníka vyjdou z horního konce dě-
diny („Na drahách“) o 2. hodině, odkudž jest na
místo schůze malá hodinka.
Tiskem F. Hobilíka v Pardubicích 3866.
Nákladem Místního odboru Národní jednoty v Javorníku.

Farář Stehlik se rovněž aktivně zasazoval o osvětu v zemědělství. V archivu máme rukopisy dvou žádostí:

Obecní představenstvo v Javorníku u Strážnice dovoluje si tímto podati žádost o zřízení bosensko francouzské sušírny na ovoce v zdejší obci u Martina Bančáka, rolníka č.d. 60., a odůvodňuje ji následovně.

Obecní představenstvo v Javorníku u Strážnice dovoluje si tímto podati žádost o zřízení bosensko francouzské sušírny na ovoce v zdejší obci u Martina Bančáka, rolníka č.d. 60., a odůvodňuje ji následovně.

V zdejší obci a v okolí jest mnoho ovocného stromoví a zejména švestek. Sušené „trnky“ s chlebem suchým bývají i oblíbeným celým obědem v domácnosti i na cestách. Primitivní domácí způsob sušení zavinuje však takovou kvalitu, že např. na odprodej ovoce jest naprosto nezpůsobitelné. Následkem toho pěstování švestek jest se škodou spojeno, ano právě při větší úrodě omezuje, protože rolníci nevědí si s ovocem rady, leč že jich bídne pod cenou odprodávají na kvas, což je tím povážlivější, protože kraj pustošen jest morem alkoholovým.

Učenliví zdejší hospodáři měli loňského roku při zájezdě na Valašsko shlédnouti hospodářskou školu v Rožnově. Nadšeným způsobem výkladů horlivého pana ředitele Vencla byli nezapomenutelně povzbuzeni pro nové racionální cesty v hospodaření, zvláště však byli zaujati pro sušírnu, která jim byla ukázána a vysvětlena.

Bosansko-francouzská suširna v Javorníku měla by veliký význam hospodářský v obci a v okolí. Jen svými pouhými slovy způsobili zájem doma i v okolí. Není pochyby, že suširna stala by se táhnoucím příkladem a přispěla by k dalšímu sázení a ošetřování stromoví, k obživení národní náklonnosti a užívání sušeného ovoce, k pozitivnímu obmezování opilství (proti němuž s výsledky se tu již pracuje), k vývozu trnek a k nápodobení franc.-bos. sušírny samé od jednotlivců a to i v širším okolí.

=====

Obecní představenstvo v Javorníku u Strážnice podává tímto žádost o knihovnu při sdružení mladých hospodářů v zdejší obci. Žádost svou odůvodňuje následovně.

Zákoutí zdejšího tak zvaného „Hornácka“ slováckého jest hospodářsky zaostalé. Mladí hospodáři v naší obci jsou však chtiví poučení o pokroku. Rádi se shromažďují v neděli k vzdělávací besídce. Jejím prvním činem bylo před 10 lety opatření triéru. Od té doby zřízen byl v obci potravní spolek a projektováno odvodnění a zřízena spolková síň, hlavně pro nedělní besídku. Loňského roku uspořádán byl zájezd na Valašsko, při čemž navštívena byla i hospodářská škola v Rožnově, odkud zanesen byl sem nejen popud, ale netoliko to, nýbrž byla zesílena žádost i po dalším vzdělání. Založení knihovny v zdejší obci mělo by jistě dobré praktické výsledky. Na ten čas však síly vlastní na takový podnik nestačí, a to tím méně, protože na spolkové síni vězí dluh ještě přes 2000 K. Něco knih již sami pořídili, ale z publikací zemědělské rady nemají ještě ničeho. Na skříňovou knihovnu povolili účastníci besídky 48 K. Mají svého knihovníka, takže knihovna byla by řádně spravována.

Slavný zemský odbor zemědělské rady račiž prokázati proto zdejší obci tu užitečnou službu věnováním hospodářské knihovny.

O osudu knihovny pro mladé hospodáře nevíme nic, ale je dochován seznam 40 knih a časopisu Praktický hospodář, které f. Stehlík doporučuje zakoupit za peníze z obecní dotace:

Návrh na koupi knih z obecního souboru:

I. Ze staršího souboru:		II. K dodatečnému schválení:	
1.) Neruda, Zpěvy páteční	2.-	35.) Světlá, Tři povídky	12.50
2.) " Písně kosmické	3.50	36.) Masaryk na Moravě	16.50
3.) " Ballady a romány	3.50	37.) Hromádka, Zápisky strážníka	4.-
4.) Čech, Ve stínu lípy	5.50	38.) Kolman, Berani	13.-
5.) Světlá, Tři povídky	11.50	39.) Štefan, Obecní samospráva	2.50
6.) V. Mrštík, Výbor belletrie	12.50	40.) Domácí lékař 1427	34.-
7.) Strojcová, Výbor čl. epiky lidové	10.-		
8.) Strojček, " " lyriky " "	9.-		
9.) Turgeněv, Lovcovy zápisky	2.80		
10.) Šimáček, Lívanečky sl. Rozy	4.20		
11.) Neruda, Prosté motivy	4.-		
12.) Čech, Václav z Michalovic	8.50		
13.) " Jitřní písně	6.-		
14.) Svátek, Pražské pověsti I.	8.50		
15.) " " " II.	2.50		
16.) Baar, Pro kramlíka	2.50		
17.) Čech, Písně stroka	6.-		

Časopis: Praktický hospodář.

Stehlíkovo droboučké písmo se nečte snadno. Tady přepis části seznamu.

- 1) Neruda, Zpěvy páteční
- 2) Neruda, Písně kosmické
- 3) Neruda, Ballady a romány
- 4) Čech, Ve stínu lípy
- 5) Světlá, Tři povídky
- 6) V. Mrštík, Výbor belletrie
- 7) Strojcová, Výbor čl. epiky lidové
- 8) Strojček, Výbor čl. lyriky lidové
- 9) Turgeněv, Lovcovy zápisky
- 10) Šimáček, Lívanečky sl. Rozy
- 11) Neruda, Prosté motivy
- 12) Čech, Václav z Michalovic
- 13) Čech, Jitřní písně
- 14) Svátek, Pražské pověsti

Žádosti o dotaci na sušárnu bylo vyhověno, obec na ni dostala dotaci 400 korun.

ZEMĚDĚLSKÁ RADA PRO ČESKÝ MARKRABSTVÍ MORAVSKÉ.
ODBOR.

Čís. 1130

V Brně, dne 9. dubna 1914

V odpovědi udejte vždy toto číslo.

Český odbor zemědělské rady pro markrabství moravské usnesl se ve svém výborovém sezení dne 3. dubna 1914 poskytnouti Vám na stavbu vnitřního zařízení do sušárny na ovoce, o něž jste žádali jednou pro vždy subvenci v obnosu úhrnném400 K.- .

Subvence tato bude Vám vyplacena po předložení dokladů nasvědčujících, že sušárna na ovoce jest úplně vystavená a po srážce obnosu připadajícího na železné součástky do sušárny potřebné, na řádně vystavenou a kolokovanou kvitanci znějící na obnos, který Vám bude později ve výši udán.

Podmínky, jak známo, předpisují kromě jiného, že žadatel jest povinen postavití pro sušárnu řádný zděný domek v rozměrech v přiloženém plánu uvedených.

Ve Vašem vlastním zájmu se postarejte o včasné postavení domku pro sušárnu nejpozději do 1. července t.r., poněvadž jen v tom případě bude možno sušárny v tolika místech na Moravě do 15. září opatřiti vnitřním zařízením. Nebude-li domek zavčas postaven, zruší český odbor zemědělské rady moravské Vám povolenou subvenci a přidělí ji žadateli jinému.

Kdy se stavbou domku pro sušárnu započnete i tehdy, budete-li se stavbou úplně hotovi, sdělte českému odboru zemědělské rady obratem, načež vyšle k Vám odborníka, pod jehož dozorem se stavba vnitřního zařízení provede.

Předseda českého odboru zemědělské rady
pro markrabství moravské:

ROZKOŠNÝ.

PT
oblastní rada

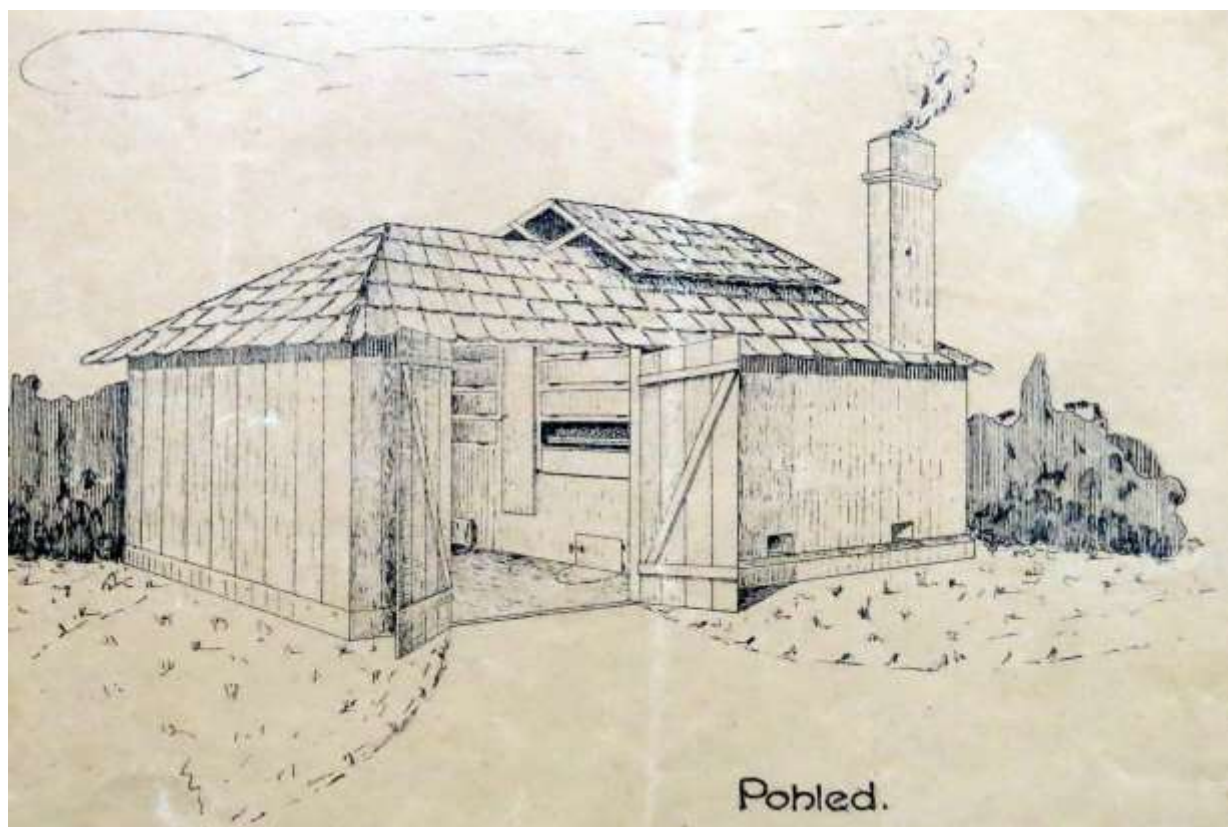
z Tavorůvek

Věleborný pane šarváči!

Odpovídají na čtený Váš přípis sdělují, že na touhnutí, jakou maltu při stavbě domku pro sušárnu reducí upotřebí, neboť vlastní sušárnu rovněž domku postaví reducí pod dozorem pana náhradníka Chvapila z Rožnova. Lepší by ovšem bylo, kdyby byl domek z cihel a vápenné malty postaven, aby byla budova nejen uhladná, ale i trvanlivá. Domek bude zatím proum se čtyřmi stěny a střechou s otvorem pro dvéře a okno. Uvnitř budovy nesmí reducí kávet proum, to vše se udělá později. Liděk ve kře.

Celkový pohled - část letáku dodavatelské firmy:

VÁLEČNÁ LÉTA

28. července 1914 vyhlásilo Rakousko-Uhersko válku Srbsku jako odvetu za atentát na arcivévodu Ferdinanda d'Este a tím začala 1. světová válka.

V dopise ze 3. srpna 1914 informuje f. Stehlík o situaci v Javorníku:

Vysoce důstojný pane superintendente!

Vraceje v příloze vážený oběžník, č. 691, dovoluji si při této příležitosti poslati zprávu o zdejší situaci.

Mobilisace byla zde avisována telegraficky v pátek o 9. hodině večerní, akta došla automobilem, který troubil o půlnoci do boje. Mnozí odešli ještě vykonat nějakou práci, poséci něco neb pod. V sobotu na 1 hodinu po poledni byly konány v modlitebně služby Boží s posledními napomenutími a s posledními společnými modlitbami a vysluhováním svaté Večeře Páně, které účastnili se zejména všichni z Javorníka a z Velké do zbraně povolání, ale také (sami od sebe) ti, kteří by mohli ještě býti povoláni (v druhé výzvě). Hodovníků bylo 70-80; k výkonu branné povinnosti bylo povoláno toho dne 51 mužů, před tím 2, v aktivní vojenské službě byli už čtyři, celkem jest odsud nyní ve vojenské službě 56 našich údů; osiřelých rodin jest více, protože ve Velké jsou mnohé rodiny z pola naše a z pola luterské – kolik z nich luterských otců odešlo odtamtud nezjistil jsem ještě přesně. Sobotní služby Boží s vysluhováním trvaly od ½ 3 odpoledne. V osm večer povolání odjeli.

Včera v neděli konaly se služby Boží dopoledne od 9 – 11, a odpoledne od 1 ½ - 3 služby Boží za plné účasti celého sboru, v hluboký zármutek pohrouženého. Teprve odpoledne, ale téměř výhradně po nešpoře odešli v tomto výjimečném postavení mnozí na louky a pole pracovati v slzách. Účinnost nepolevila, ráno činil zvoneček 6 K 24 h a měsíční ofěra 9 K 27 h; na Husův fond odevzdáno ráno 23 dvacetníků; na Červený kříž odpoledne první příspěvek 1 K 60 přinesla chudá žena, která v lonské srpnové povodni na delší čas ztratila leknutím řeč úplně, jednu z největších škod utrpěla, muže má několik let už v Americe a na starosti má 5 dětí.

Protože všelijaká navštívení Javorníka se opakují, a protože podle Javorníka jde jedna z hlavních průchodních silnic hraničních z Uher do Moravy, jest obyvatelstvo připraveno na všecko, ano jest toho utkvělého mínění, že na našem prastarém místě strategickém musí se kdo ví co vše zase státi.

Sbor zahrnuje do svého sevření všecky možné, a tak i církve, modlí se též za Vás v době těchto světových dějů: Bůh s Vámi, vysoce důstojný pane, abyste stál nad církví v Jeho požehnání a v Jeho pokoji a každého na jeho místo k práci a modlitbám zde volal.

S Boží pomocí na svém místě stojí Váš..

Dne 8.10.1914 v dopise superintendentovi

Než v sboru jest finanční situace těžká. Jestliže se nám lonského roku podařilo - ovšem před povodní upravit s pomocí pořádkových prací a dobrovolných příspěvků kostel a faru tak, jak jste o visitaci viděl, a k tomu bez nového dluhu, jsme letos, zvláště pro stavbu ochranné zdi u potoka po lonské katastrofě, v úzkých.

... Ve válečném stavu staženo bylo vyučování školní tak, že obec nepotřebuje najmouti si na výpomoc síň sborového domu, tím odpadá z rozpočtu 150 K.

Také s prořídlym stavem církevních korporací máme těžkosti. I kurátor nám ulehl a není za něho náhrady. Všudy jen samá nesnáz. Také obecní suširna na švestky, o níž jsem tolik se napřičiňoval, a od níž jsem očekával něco, vyhořela v noci na včerejšek z šlendriánu prvního sušícího občana, který je k tomu presbyterem, který v sboru přece něco dělal.

Veřejná církevní práce jest v plném proudu; středeční večerní shromáždění, při nichž nám slouží kázání Jeruzalémského Izaiáše, naplňují stále kostel, a minulou neděli začali jsme také zase pravidelná večerní shromáždění našeho sdružení v sborovém domě.

V hluboké úctě nejoddanější

Jaromír Stehlík

V dopise ze 3.10. 1914 c.k. ředitelství pošt a telegrafů pro Moravu odpovídá farnímu úřadu v Javorníku, že z úsporných důvodů musí :

„pochůzky přespolních listonošů zvláště v těch případech omezovati, kde za do zbraní povolané listonoše třeba

dosazovati síly náhradní. K tomu se však podotýká, že po návratu povolaného listonoše resp. za nastalých normálních poměrů bude dřívější doručování 6 krátě týdně zase zavedeno.“

Za války byl zaveden i přidělový systém na potraviny. V archivu se zachovala i tato poukázka na denní dávku chleba. →

17. října 1914 píše do Valteřic v Čechách kolegovi Štěpánu Pavlincovi, rodáku z Javorníka

Že máme v Hodoníně cholera, víte z novin; vojáci přicházející na dovolenou mohou ledacos přinést. Ve Velké ve třech domích jest už tyfus. Dr. Pavlinec má dovolenou se svou zlomenou rukou, a tak někdo tu přece jest. Učeň to ovšem není, nýbrž zdejší krajan. Přes všechno doporučení s kazatelny dostaviti se k očkovaní toliko p. Mašík s rodinou, p. Valouch, (= oba učitelé) fara, starosta, babka, jeden policajt a jedna 60letá panna.

Usiloval jsem o čištění studní, ale zůstalo jen při tom, že starosta to dal vyubnovat pod pohrůzkou, kdo nevyčudí, že sa to urobí na jeho útraty. Rozumí se, že se nestane docela nic. V příkopech, i podle studní, stojí bariny, že je odporno jíti podle. Kurátor měl zápal plic, a tak úraduji t.č. jen s Adamem. Ale kurátora zastává Bančák jinak horlivě; za den byly vykopány všechny brambory. Spálenou suširnu obecní však přece dosud nepopravuje. Je to škoda, že shořela; trnky tu jsou letos daleko sladší nežli fíky. Tak dobrého ovoce není nikde.

... Pro tu zed' od potoka jsme v těžkém postavení. Šturmuji, kde mohu. Co se teď někde neutrhne, později se nedá. .. Teď se už začne tu pociťovat, co znamenalo v minulých letech svázení klad z lesů na pily... Nebude tu groše, jako před 14 lety, kdy chodili kupovat tabák platíce loukotí, a sůl platíce vajíčky. Při odvodě domobrany vzali od nás 5 mladíků, mezi nimi i Františka Mašíkova. Jaroslav chtěl na architekturu, ale také ho nechají doma. Obilí jest ve Velké už úředně zabaveno u kupce; kdo chce od něho dostat pytel, musí mít od starosty úřední povolení, a mimo obec se nesmí prodat.

Ve škole v třetí třídě bývá z 74 žáků 17 až 19. Pro církev nastává doba zkoušky, jaká nebyla od třicetileté války. Bude míti tu sílu, že se probouje? Pokud jsem kde přišel v styk s inteligencí, vidím, že i ta je kleslá na mysl. V našich časopisech nekáže se síla, víra...

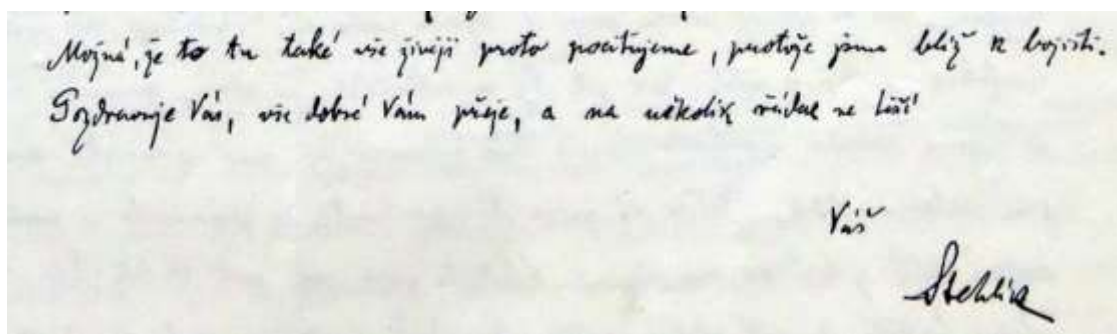
Dětský vtíp zkarikoval mi to, co jsem z ovzduší našich časopisů vzal. Dnes jsem v I. třídě povídal dětem, že ti tatové a ujcové, bár čtyřicetiletí, musá na vojně posúchat, jako aby byly i ony poslušny. Ale Jan Ševců (Rumíšků, Evy Chovancové, naproti školy) mi odvětil (chodí druhý rok do škola): „ja, kebyme byli na vojně, také bychom posúchali, musili bysme.“ A v úterý dokonce jsem učinil v II. oddělení žáků Veleckých Entlehmung (=převzetí, přijímání) z Hlasů ze Siona o těch přestavších muzikách; jenže i tu zase jeden Rumíšek odsekl: „ked včil nemá už kdo tancovat“.

.. Jedna Velická luteránka, která teď k nám chodí do shromáždění středečních, dala se, jak to naši lidé tu dělají, se mnou ve Velké na ulici do řeči, třikráte již jsem jí podal ruku na rozloučenou a na Sbohem, až po čtvrté s štkáním přitiskla veřejně mou ruku k životu s děkováním, nebo vyznáváním, že tolik je ráda za ty večery; ovšem řekla to ta mladá žena zdejším nábožným způsobem, že jsem byl sám dojat a nezaslouženě zahanben. Pro takovéto jednotlivé zjevy, které jsou rozhodnutím se pro Mat 16:24, neklesám zde na mysl, a byť je v národě, pokud vidím, taková pokleslost, že by kde kdo už platil mír i ztrátou všeho – v národě tedy ztrátou národního života - , my tu v církvi myslím přece obstojíme, a přes všechny ty naše nedostatky zvítězíme, dá Bůh!

Možná, že to tu také vše živěji proto pociťujeme, protože jsme blíž k bojišti.

Pozdravuje Vás, vše dobré Vám přeje, a na několik řádek se těší

Váš Stehlík

Možná, že to tu také vše živěji proto pociťujeme, protože jsme blíž k bojišti.
Pozdravuje Vás, vše dobré Vám přeje, a na několik řádek se těší

Váš
Stehlík

Číslo 11. Ročník XX.

Úřední Věstník

c. k. okresního hejtmantství v Hodoníně.

V listopadu 1914.

III. výkaz darů

**došlých podpůrnému spolku Hodonín zemského a dámského spolku
Červeného kříže.**

Z předešl. čísla přenos	19380 K 36 h	Sbirka z Mutěnic — potraviny.
C. k. komisař Száva Břet.	20 K — h	Omladina z Cejkovic — potraviny, různé, prádlo.
Stolní společnost Jagoš, Svoboda, Majtner	6 K — h	Vrána Pavel, Těšice — potraviny, mléko, víno atd.

Lidové poučení o choleře a všeobecná pravidla, jak za cholery se chovatí

1. Cholera jest nakažlivá nemoc, která pravidlem málo dní potom, když cholerový zárodek vnikl do těla, projevuje se prudkým dávením a průjmem. Stolicе bývají čím dále tím častější a obsah jejich pozbuje záhy zbarvení, jsou podobeny řídké moučné polévce nebo vodě scezené s vařené rýže. Jak přibývá tekutých stolic, ubývá znenáhla odměšování moči. Nemocný jest vysilen a dostavuje se bolestivé stahování svalů, zejména křeče v lýtkách. Oči a tváře zapadají, kůže těla jest při doteku studená a svrašťuje se, konce prstů a rty modrají, hlas jest drsný a nezvučný, konečně nemocný pozbuje úplně zájmu pro vše, co se kol něho děje, a v málo hodinách nastává v takovém případě smrt.

Kromě tohoto rychle probíhajícího způsobu cholery jest také mnoho lehčích i docela lehkých případů cholery, jež se projevují jako pouhá nevolnost s průjmem, pro šíření nemoci jsou však ještě nebezpečnější než případy těžké. Neboť ti, kteří jenom nepatrně onemocněli, jdou neztídka dále za svým obvyklým zaměstnáním a mohou tak svými výměty nemoc daleko rozšířiti.

Také osoby na oko zdravé mohou svými výkaly zárodky cholerové vyměšovati; rovněž výmětky osob, které cholera přestály, obsahují nakažlivinu často ještě po dlouhou dobu.

2. Nakažlivina cholerová jest obsažena ve výmětech

Všem P. T. pánům majitelům a nájemcům honiteb v Rakousku.

Darujte zvěřinu lazarétům! Zaopatřte našim raněným a chorým bojovníkům vhodnou přilepšenou ku stravě, a nedostatek trpícím jejich rodinám pokud možno co nejlevnějšího vydatného pokrmu!

Tato i podobná vyzvání ozývají se ve mnohonásobně ozvěně ze řad lovců naší domoviny, prodchnuta duchem pravé lásky k vlasti a nejslechetnější obětavosti, jež ode dávna panují v našem lovcetvu.

Vůle, ta nejlepší, lovcetva rakouského, přispěti desil svých v těžké době otčině i jejím zdatným obráncům, jest nepochybná, což bylo také již mnohým velkodušným skutkem dokázáno; však má-li zamýšlená pomocná akce setkatí se s úplným úspěchem, musí býti otevřena volná dráha dobročinnosti myslivců i naznačen směr, kterým jest se jí bráti.

Děk blahovolné ochotě vysokých c. k. ministerstev železnic a obchodu i v dorozumění s ústředním výborem rakouských spolků pro ochranu lovu podařilo se podepsaným zajistiti nejdůležitější předpoklady pro zdar tohoto vlasteneckého podniku. Lovectvo rakouské nechť pak nyní, kdy všechny překážky jsou odstraněny, dary své plným proudem tam obrátí, kde tisíce těch, kteří pro nás krváceli a trpěli, jsou připraveni přijímati je s nehlubší vděčností: do lazarétů!

Slechetní dárcové nechť se řídí při svém díle lásky k bližnímu následujícími pravidly:

1. Z ohledu na stížené dopravní poměry buďtež milodary zasilány v prvé řadě lazarétům na blízku loviště a rozdávány rodinám vojínů v jeho nejbližším okolí. Jakmile jest místní potřeba kryta, pak mohou býti dary zasilány i vzdálenějším nemocnicím. Při každé zásilce nechť jest udán den odstěhu.

2. Zvěřina zaslána býti může každému zdravotnímu

Vedení války je drahá záležitost, a když císaři chybí peníze, vypisují se „válečné půjčky“.

C.k. okresní hejtnarství v Hodoníně.

Č. 489/praes

V Hodoníně, dne 16. května 1917.

VI. válečná půjčka.

Všem důstojným farním ú ř a d ů m .

Znova rozléhá se po naší vlasti hlas, abychom přišli se svými penězi, se svým výdělkem a úsporami a zapůjčili je vlasti k boji o její bytí. Verkovské obyvatelstvo které statisíce svých nadějných synů vyslalo do pole slávy aby chránili majetek svých milých jež zůstavili doma, přece nejevilo takové ochoty pro upisování válečné půjčky jak by to jeho vlasteneckém smýšlení odpovídalo.

Nedostatek poučení a povzbuzení byl hlavním důvodem, proč obyvatelstvo zemědělské chovalo se k upisování válečné půjčky chladně.

Proto se důstojný farní úřad žádá, aby s posvátného místa lid nabádal k tomu, aby svým majetkem, svými penězi podporoval své syny, manžely, bratry i otce v tomto svatém zápolení o existenci naší milované vlasti.

C.k. okresní hejtnar:

Tón dopisu je navenek uctivý, ale pokyn je jasný: zajistit půjčení peněz na další vedení války:

C.k. okresní hejtmanství v Hodoníně.

Č: 489/ Praes

V Hodoníně, dne 16. května 1917.

Jeho Blahorodí

Panu Jaromírovi S t e h l í k o v i,

ev. f a r á ř i

v

J a v o r n í k u.

Znaje a oceňuje Vaše loyální smýšlení, Vaši obětavost a Váš vliv na spoluobčany, žádám Vaše Blahorodí aby zorganizovalo v Javorníku agitační práce pro VI. válečnou půjčku.

Očekávám, že vynaložíte vše, aby ve Vaší obci všichni kdo upisovati mohou, upisování skutečně se účastnili.

O postupu upisovací akce, o možných překážkách, které se Vám snad postaví do cesty, o smýšlení obyvatelstva vyprošuji si pravidelnou týdenní zprávu.

C.k. okresní hejtman:

Smutný přehled – padlí a zemřeli v 1. světové válce - nelegionáři

Příloha ke dotazníku A

5.) Padlí a zemřeli ve válce nelegionáři:

Rokem 1914 ~~1914~~
I. z Javorníka:

Rokem 1914: 24 letý Tomáš Ruzmíšek č. 22 - francouz. 1/2 (Rokem 1918)
 1915: 23 letý Jiří Horák č. 214 - na moře v ústí 1/2
 32 " Jan Horák " 24 " " 2/5 4
 30 " Jan Jurana " 211 " " 2/3 1
 20 " Martin Paulinec 102 " " 1/2 6
 36 " Pavel Pětrůška 104 " " 1/5 2
 23 " Jan Klouček 169 " " 2/5 3
 1916 18 letý Jan Matysík č. 125 - na ostrovi 1/2 1
 57 " Martin Kubečka 224 - nemocí v ústí 1/2 5
 21 " Pavel Lajza č. d. 65 " " 2/10 6
 42 " Jan Paulinec č. d. 71 (na ostrovi) - nemocí v Baku 2/10 4
 30 " Jiří Paulinec č. 213 na ostrovi 1/2 2
 40 " Jan Štremec 189 na nemoc. 7/12 6
 1917 23 " Martin Horák 214 na ostrovi 2/5 3
 29 " Tomáš Komárek 206 (na ostrovi) nemocí v ústí 2/10 6
 36 " Jiří Kachuba 203 " " 2 2
 40 " Pavel Komárek 35 na ostrovi 1/4 4
 18 " Tomáš Štěpěl 153 " " 1/4 5
 19 " Pavel Lajza 76 " " " 3/8 3
 19 " Jan Bačák 60 " " 1/6 3
 30 " Pavel Horák č. d. 133 " " 1/5 1
 1918 42 " Tomáš Štěpěl 46 na moře 2/1 1 (Rokem 1918)
 19 " Jiří Bačák č. 26 - nemocí v Dalmácii 2/10 3 (35 letý Tomáš Štěpěl 46. 1918 - v ústí - nemocí v Kinských)
 29 " Bohumil Valouch, učitel - nemocí v ústí 7/10 2
 ? neznaný Jan Hlavák 22. narozený 1895 - na moře 1/2 (Rokem?) Josef Dvořák č. 18 neznaný gajdík; nar. - 1896

III. ze Lichova:

6.) Zemřelí legionáři z Javorníka

25 letý Martin Horák č. 185 francouzský legionář, zemřel v záloze v nemocnici v B... 4/11 1920 -
 z Javorníka 26, z ústí 19 osobností (mimo jiné 2 muži 18 a 19 lety věku) a 13 žen (mimo jiné 29 a 51 lety věku); po zma-
 tku bylo 13 mužů a 26 žen.
 z Velké 4 osobností z čimáři; ostatní dříve v ústí; z Lichova 1 osobnost.

Všem českým lidem dobré vůle a laskavého srdce v Strážnici a ve všech obcích okresu strážnického.

Krutá nouze a bída, někde i hlad, které ve válce postihly přečetné členy našeho českého národa, vyburcovaly konečně ve 4. roce válečném mnohá ušlechtilá česká srdce k dobročinnosti. S obnoveným životem národním probudilo se i české vědomí národní pospolitosti a všechny stavy a všechny strany sdružily se v Praze ve velikou všennárodní organizaci, která si dala jméno „České srdce.“

Účelem jest bratrsky si navzájem pomáhat a zachraňovat lid ze spárů biedy a hladu. Podle pražského vzoru zařízen byl i národní výbor pomocný pro Moravu v Brně a nyní jest založena odbočka „Českého srdce“ pro okres strážnický s ústředím v Strážnici a s odbory ve všech obcích okresu strážnického.

Právě v těchto těžkých dobách pamatujme, že jsme příslušníky jednoho a téhož národa. A proto si navzájem bratrsky pomáhejme! Vyrovnávejme pokud možno, velké protivy, které jsou mezi majetnými a nuznými! Odstraňujme bídu nejdříve každý ve svém nejbližším okolí. A nemůžete-li pomoci sami, obraťte se s žádostí o pomoc na „České srdce.“ Máte-li co na prodej, prodávejte za slušnou cenu! A neprodávejte cizím zdražovatelům, pokud není odstraněn nedostatek v obci a v okresu! Můžete-li ještě něčeho postrádati, pak darujte to potřebným! Pamatujte však také na chudinu ve velkých městech, která nejvíce trpí, a zvláště nezapomínejte na ubohou vyhladovělou, napolo nahou mládež, která nám tam odumírá. Jest třeba rychlé pomoci!

A proto bude „České srdce“ pořádat každý měsíc sbírky ve všech obcích strážnického okresu, pro které budou určeni sběratelé. Budte štědrí! A nedávejte jen peněz, nýbrž i potraviny, můžete-li. O ty jde především! Víme sice dobře, jak i venkov je vyčerpan a že mu zbylo jen velmi málo potravin k vlastní potřebě. Ve velkých městech však není vůbec nic. Darujte z mála málo, ale darujte přece! Vždyť z kapek vzniká pramen, z pramenů řeka! Vítány jsou sebe menší dárky chleba, bramborů, mouky, tuků, uzeného masa, ovoce, povidel, medu, sýra a pod. A dávejte nikoliv jednou pro vždy, ale pravidelně, a to tak dlouho, dokud nepomine strašná doba! Můžete-li, darujte i trochu prádla, šatstva, obuvi nebo dřeva! Všecko to, co se sebere, dopraví se do okresní sběrný v Strážnici a odtud se rozpošle na místa, kde je nouze nejvyšší. Za poctivost a spravedlnost ručí jména všech podepsaných.

Šlechtné rodiny venkovské prokáží velké milosrdenství ustaraným matkám ve velkých městech, když příjmou na nějakou dobu jejich dítě do své domácnosti jako „národního hosta“.

A tak svou obětavostí dokažme, že se všichni citíme za jedno se svým milovaným národem a že vědomě nedáme nikomu zahynout. Z této vzájemné lásky pak čerpejme naději, že skrze probuzený národ dospějeme na konec k všelidským, křesťanským ideálům bratrství a pomůžeme vybudovat věčný a vytoužený mír. Tato víra nás všechny spojí v jednotu „Českého srdce!“

V Strážnici, dne 1. března 1918.

„České srdce“
odbor pro okres strážnický.

Za město Strážnici podepsáni členové zatímního širšího výboru:

Jindřich Hovůrka, starosta. P. Mikuláš Fischer, děkan. Ctibor Chytil, předn. okr. soudu. Ferd. Dula, řed. gymnasia. Jos. Žampach, zem. posl. Leopold Nopp, řed. měst. škol. Fr. Vorálek, řid. uč. P. Otto Tichý, rektor parisi. koleje. Dr. Jar. Koutecký, advokát. Dr. Th. Zochlár, advokát. Dr. Al. Nakládal, lékař. Dr. Rudolf Klämpf, lékař. Martin Miroš, rolník a předs. silnic. výboru. Martin Svoboda, krejčí, za Společensvío živnosti řemeslných. Jos. Doležal, stavitel. Jindř. Hrdý, kožeš. a měst. radní. Jan Sochor, rolník a měst. radní. Frant. Hořák, poklad. Měst. spot. Jan Sustr, účet. Měst. spot. P. Jan Hajda, katecheta. P. Jos. Matějka, kooperátor. Jan Ospalík, rolník. Fr. Vavřík, správce tiskárny.

V Javorníku byly přijaty 3 děti z Vídně:

- 1) František Tichý, živitel Martin Bančák, obchodník a rolník v Javorníku č. 60
- 2) František Vačkář, živitel Pavel Kománek, starosta, rolník v Javorníku č. 115
- 3) Jarmila Menšíková, živitel: Jiří Matějčík, kolář v Javorníku č. 151

K tomu patří dopis na následující straně.

„ČESKÉ SRDCE VÍDEŇSKÉ“

Národní výbor pro vál. péči
VE VÍDNI, I. OKRES, ADLERGASSE Č. 12.

Číslo jednací _____

Ve Vídni, dne 13. července 1918

Pan _____

Velevážení!

V doručiteli tohoto listu vchází do Vašeho domu jako národní host *Kensiková Jarmila*
nar. 17. XI. 1906, evangelička, záhybné F. ti. šk., Komandij, bydlí X.
Kepler 18 II/1516 Vlastimil Jan

Odevzdáváme Vám tohoto malého národního hosta s plnou důvěrou a prosíme, abyste jej láskyplně přijali pod svou střechu, věrní staré slovanské pohostinnosti a pokládající jej ve všem a všudy za člena rodiny, řádně jej živili a vychovávali, do školy pilně posílali, k dobrému vedli a dbali, aby dítě prospívalo na těle i na duchu.

Zvláště bedlivý zřetel věnujte laskavě tomu, aby dítě zdokonalilo se ve svém rodném jazyku, upevnilo se v národním uvědomění. Vždyť pobytem mezi dobrými českými lidmi zachráněno býti má nejen lidstvu, nýbrž především svému národu.

Pomněte, že přetíženi zaměstnáním a starostmi těžkými nemohli snad rodiče věnovati jeho národní výchově patřičnou péči, a proto odpusťte, bude-li snad z počátku Vás urážeti jeho nedokonalá česká řeč. Za to tím horlivěji poučením a pokáráním dbejte o jeho nápravu. Místní páni učitelé budou Vám jistě s radostí v tom nápomocní radou a skutkem.

Jsme proto, aby děti pracovali i v domácnosti vypomáhali; od Vašeho útlocitu však očekáváme, že práce ta nebude přesahovati tělesné síly dítěte.

Onemocní-li dítě, povolejte ihned lékaře. Výlohy s tím spojené milerádi hradíme. Dítě jest ostatně pojištěno pro případ úrazu a smrti.

Kdyby snad dítě z vážných důvodů Vám nevyhovovalo, vyměníme jej milerádi za jiné. Národní host nesmí býti nikdy obtíží, ale radostí a pýchou. Prosíme však, abyste nezapomněli, že žádné dítě není bez chyby a že dobré výchovné slovo, které mu poskytnete, odstraní po případě všechny důvody k stížnosti.

Svěřujeme Vám toto dítě a proto žádáme naléhavě, abyste jej vždy odevzdali jen do našich rukou. Zodpovídáme za něj rodičům a celé české veřejnosti.

Prosíme, abyste podpisem připojeného prohlášení laskavě nám potvrdili, že souhlasíte s podmínkami výše uvedenými a zároveň nám udali, jak dlouho miníte dítě podržeti na bezplatnou výživu a výchovu. Zároveň prosíme, abyste nám napsali ihned, jak dítě došlo a podávali nám občas zprávy o jeho chování.

Doufáme, že krásný čin Váš bude krajany Vašimi hojně následován, takže nebude během času ani jediné české venkovské rodiny, která by se nemohla honositi, že zachránila české vlasti drahocenný dětský život, nositele celé naší budoucnosti!

Dějiny národa českého zapamatují si jistě nejen jména těch, kteří v této přetěžké době zkoušky velice uvěřili, ale především jména těch, kteří lid svůj činorodě milovali.

S krajanským pozdravem

„České srdce vídeňské“

Dětský odbor.

PO VÁLCE

Hned v prvních dnech svobodného Československa píše tento dopis:

9.11.1918

Milý bratře!

Jako ve snách nám to připadá, jako Izraeli z Babylona, podle Žalmu 126. A jen z pouhé milosti Boží, bez naší zásluhy. Ovšemže se schůzí souhlasím. Psalt' jsem i sám, povstav především z chřipky, koll. Nagyovi (= *senior*), že potřebí jest konference, jest potřebí podnětů a rychlého jich uplatňování. Navrhuji 19. listopad. Hlásím se Ti k schůzi s referátem o pojmenování církve. Nemám to za vedlejší při velmi důležitých poradách a projevech, které na schůzi čekají. Celá proměna stala se v náš prospěch národní jen pro dobré jméno. Navrhuji pro spojenou a obnovenou církev název Česká reformační církev. Česká reformace má obecně nejlepší zvuk uvnitř i zevnitř, v naší církvi, v národě, ve světě. A je to faktum už hotové, že se k sjednocení hlásí historické, reformační církve. Nad to jméno Česká reformační církev vyjadřuje také i professi (= *vyznání*), a jest zrovna i heslem. Ostatní výhody jména toho vysvitly by z kritiky dosavadních návrhů. Návrh na Čes. evang. církev jest především mechanický, z c.k. erárního německého názvosloví vyvozený mechanický syllogism,.....

Pohlednice Javorníka má vzadu poštovní razítko s datem roku 1927:

Hraběcí dar

Stehlíkova odpověď:

Váženému ředitelství

Páně Magnisových velkostatků v Strážnici!

S díky potvrzuji, že dnes jsem obdržel dle Vašeho předpisu z 15.t.t. dar 60 K, slovy šedesáti korun, věnovaných zdejším chudým šlechetně panem říš. hrabětem na paměť 25. výročí svého sňatku.

Jsme vázání díky, zejména vzpomínajíce také dobrodiní, jehož se dostalo rekonvalescentním vojákům i z naší obce v domovině zámku Strážnického. Proto budu vzpomínat jubilea na přímluvných modlitbách při službách Božích tuto neděli. Po shromáždění pak bude mi s potěšením provést se zdejším staršovstvem rozdělení laskavého daru mezi nejpotřebnější chudé.

S veškerou úctou JS

V roce 1924 byl vydán Památník Českobratrské církve evangelické, sborník s informacemi o církvi a jednotlivých sborech. Autor textu o Javorníku zde není výslovně jmenován, ale podle zvyklostí to byl farář daného sboru, tedy Jaromír Stehlik.

Javorník tehdy náležel do seniorátu brněnského.

JAVORNÍK.

Javorník, nejsvráznější sbor českobratrské církve, v němž se zachovala nejneporušenější tradice českobratrská od dob reformačních, jest spiat svými dějinami se Strážnickem. Petr II. z Kravař a ze Strážnice byl svého času vůdcem husitské strany na Moravě, kněz Bedřich získal obyvatelstvo Strážnice a okolí pro věc Husovu; r. 1421 se utvořil po příkladě táborů v Čechách »Nový tábor« »bratrstva Strážnického«. V něm měl své předky Javorník. Během času přešlo zboží velecké do rukou rodu žerotínského. Po Bílé Hoře »koupil« je svob. pán Magni, který postřílel na Bílé Hoře křídlo Moravanů vedené Šlikem a Thurnem. V té době byl Javorník s okolím českobratrský. Nejvíce se v jeho okolí usazovali bratři v letech 1493—1495, vracejíce se z Multanska a Sedmihradska. Sbory byly vedle Strážnice, kde do školy chodil i Komenský a jeho spolužák Mikuláš Drabík, v Petrově, Radějově, Lideřovicích, Tasově, Lipově, ve Velké, Javorníku, Nové Lhotě. Ve Velké byl bratrský dům, k němuž patřily sbory ve Velké a Javorníku, hojně obdarovaný. Všecky pozemky sboru veleckého o celkové výměře 12 ha 94 a má nyní římsko-kat. fara ve Velké. Bratrský dům a sbor ve Velké stával blízko kostela. Velká bývala jinak silně kališnická. V Javorníku stával sbor blízko nynějšího hřbitova u silnice a bratrský hřbitov na druhém konci dědiny pod kopánkami. Ves byla často pustošena, ale přes to se zachovaly četné kancionály v domácnostech, zvláště z r. 1617—1618.

Javorník vytrpěl v protireformaci nesmírně. Zevně obrácen byl na katolictví, ale shromáždění tajná se konala v Majtánově mlýně za nynější modlitebnu. Dojem tolerančního patentu byl takový, že současník líče vliv radosti na vzájemný život dodává přání, »aby to jen až na věky zůstalo«. Ještě r. 1781 svezen byl do vánoc kámen na zbudování kostela. První kazatel *Štěpán Breznay* byl však uveden teprve 2. září 1782 a za něho byl chrám spolu s farním domem r. 1783 dohotoven. Při stavbě bylo pamatováno na to, aby okna mohla býti vybourána, až omezení toleranční přestane. V užívání uveden byl znova cínový kalich, v době pronásledování někde v Sedmihradech neb Uhrách uschovaný. Evangelíci a. v. se přihlásili do Hrubé Vrbky a založili tam sbor. Po Breznayovi, jenž odešel 1786, působili

v Javorníku: tichý a snášlivý *Samuel Diviš Šallay* (1786—1812), *Jakub Lukl* (1812—1817), rodák z Nosislavi, muž přičinlivý, za něhož fara opravena a tvářnost sboru změněna, *Karel Kún* (1817—1857), rodák kloboucký, za něhož postavena evang. škola, obnovena po požáru Javorníka modlitebna, postavena znovu fara, dnes nejskromnější na celém Sioně; Kún odešel do Ameriky za svým synem Františkem a vypomáhal mu tam ve farářství.) V letech 1858—1900 působil ve sboru *Karel Molnár*, první farář, jenž ve sboru zemřel. Za něho postavena r. 1869 třídní škola; po prohlášení jejím za veřejnou obecní připadly jí i pozemky církevní, jež k církevní škole patřily; roku 1881 zřízeny varhany, po hrůzné povodni založen dotační fond 1895. R. 1894 povolán byl osobní vikář *Jan Dobiáš*, jenž založil sdružení mládeže a r. 1900 zvolen II. farářem; působil však jen do května 1900 a po něm vikář *Jindřich Švanda* (1900—1901). Nástupcem tohoto se stal jako farář sboru *Jaromír Stehlik*, pražský rodák, jenž přešel po absolvování fakulty filosofické vlivem Masarykovým na teologii a v němž se dostalo sboru věrného, vynikajícího faráře, jenž dovedl s lidem srůst a jej k vyššímu životu povznášeti, setrvávaje i za těžkých poměrů na svém místě. Za něho byl sbor stížen tyfem (1902), povodni, katastrofami hospodářskými, ale rostl vnitřně. Far. Stehlik se stal jedním z předních bojovníků abstinentských v republice.

Vnitřek modlitebny v Javorníku.

Válka byla přijata sborem jako veliký hřích. Po celé její trvání lid chodil ve smutku (t. j. v bílé barvě výšivek kroje) až do dne svobody, kdy se opět objevil ve zlatožlutých slavnostních výšivkách. Část jmění sborového zachráněna koupí pozemků. R. 1914 konal se první a poslední husitský tábor církevní na tábořišti zvaném Paličky a navázány styky se Slováky.

*) Tvrzení v Havelkově *Protestantském školství* str. 163, že Kún odejel do Ameriky dopustiv se těžkého poklesku, neodpovídá pravdě a jest těžkou křivdou na památce muže bezúhonného, kterou dlužno odmítnouti.

Modlitebna byla posledně opravena r. 1909 a 1913 a jest uměleckým dílem lidovým, zvláště výšivky na stolu Páně. R. 1909 postaven za kur. Rumiška sborový dům. Salár činí i s příspěvky naturalii 8000 Kč. Sbor má 1 ha 80 a polí, 3 ha 11 a luk, fondy mimo to 18.000 Kč. Duší má 1187.

Vedle farářských povinností a osvětových snah v Javorníku se věnoval farář Stehlík také **pěči o děti**. V archivu je dochována korespondence s úřadem Okresní péče ve Strážnici, který vedla učitelka Božena Hrejsová, velmi obětavá a aktivní žena, členka ČCE. Byla výraznou postavou v dějinách Strážnice a je podle ní pojmenována i ulice, ve které byl dětský domov a kde pracovala. Společnými silami se snažili umísťovat děti do učení, chudým hledali možnosti levného nebo bezplatného zdravotního vyšetření a péče atd.

Okresní péče o mládež ve Strážnici.

Čís. j.: 3147 Ve Strážnici, dne 30. červenc 1928.

K číslu _____ ze dne _____ 192

Věc: Učeň na krejčovství.

Titl.
Pan Jaromír Stehlík,
čsbr. farář
v Javorníku.

Důstojný pane:
Jiří Minářík bude již vyučen. Byl to hodný chlapec, mistr ho měl rád, proto sám přišel, že by vzal zase jiného chudobného hochá. Obhlédněte, prosím javornické chlapce a máte-li nějakého, přilete ho do Strážnice do dětského domova; zavedeme ho představit k panu Svobodovi. Nastoupit by mohl hned napřed na 14 dní na zkoušku. Podmínky takové jako u Mináříka; na tři roky - mistr dá byt stravu, prádlo a bude-li hodný, zaplatí pojištění.
Uctivě se Vám poručí

za:

Okresní péče o mládež ve Strážnici.

Čís. j.: 263 VE STRÁŽNICI, dne 18./1. 1928. 192

K číslu _____ ze dne _____ 192

Věc: Učeň na klempířství.

Titl.
Důstojnému farnímu úřadu českobratrskému
v Javorníku.

Důstojný pane!
Máme dobrou rodinu ve Strážnici, která by přijala učně na klempířství. Víte-li o někom?
2. Možnerovi ve Str. u nichž bydlel váš Blahoslav, hledají chlapce vyšlého ze školy, který by se strýčkem pracoval/na službu ze plat/.
3. V jíloveci u Fulneku přijala by pěstounská rodina 12 letého hochá zdarma a posílala by ho do školy.

místopředseda:
Bož. Hrejsová

Důstojný pane:
Obchodník Ondruš v Lipově hledá učně na kupectví. Nehodil by se Lipár, o němž jsme hovořili, nebo snad některý jiný chlapec od Vás. Prosím o brzkou zprávu.

Přikládám dopis zahradníka Křepely ze Semechnic. Protože to je čsbr rodina, táži se Vás, důstojný pane, nevíte-li o čsbr chlapci, který by se chtěl zajradnictví učit. Místo je dobré.

Ale i nadále pomáhal alespoň propagací různých aktivit:

OKRESNÍ PÉČE O MLÁDEŽ VE STRÁŽNICI.

Čís. j.: 1704

K číslu _____ ze dne _____ 193_____

Věc: _____

Ve Strážnici, dne 17. března 1933

Titl.
Důstojný pán
p. Jar. Stehlík,
čbr. ev. farář
v Javorníku.

Důstojný pane!

Každou druhou neděli odpoledne o 3. hod. koná se bezplatná poradna matek a dětí v místnosti obecní kanceláře ve Velké n/Velkém. Jak Vám známo, je to preventivní zdravotní opatření, jímž se má čelit dětské úmrtnosti a dětským chorobám tím, že lékař a soc. pracovníce poskytují v poradnách matkám poučení a lékař upozorní závčas na případnou chorobu. Porodní asistentky povinny jsou z nařízení okresního úřadu doporučovati matkám návštěvu poraden, aby se těchto co nejlépe využilo. U nás na Slovácku a ve Velké zvlášt, nevyužívá se tohoto zařízení dosud takovou měrou, jak toho úřady vyžadují. Úmrtnost dětí do jednoho, je na Strážnicku 13%, průměr moravský je 10% - Je tedy úmrtnost kojenecká na Strážnicku značná. Má-li být účelu poraden dosaženo, je potřeba vzbuditi zájem matek. Dovolujeme si přiložiti pro informaci matek letáček Prošba nejmladších a zdvořile a snažně poprositi o pomoc a doporučení návštěvy naší poradny ve Velké. Svým vlivem, mohli byste, důstojný pane, této zdravotnické akci velmi prospěti.

2. dubna

Nejbližší poradna bude v neděli ~~19. 3.~~ o 3 hod. odpoledne v kanceláři obecní/ na poště/.

Doporučte laskavě maminkám velickým a hlavně matkám javornickým, aby v neděli přišly určité s dětátky do Velké. Je to malý kousek /v některých okresích chodí matky až 2 hod. cesty/ a my se už na ně upřímně těšíme.

Na Hodonsku, kde se duchovenstvo ujalo poraden a pravidelně je doporučuje, jsou výsledky mnohem příznivější.

Očekáváme, že naši dobrou snahu svým doporučením podepřete, děkujeme Vám předem vroucně a znamenáme se s projevy ucty

za:

A. Paulimová
soc. pracovníce.

Dr. Gauriček
předseda.

OKRESNÍ PÉČE
O MLÁDEŽ
VE STRÁŽNICI

Zasláno na hejtmánství pod čís 110/30/6 1920

Pozemkový úřadě Československého státu v Praze !

V oddané účtě podepsané zastupitelstvo obce Javorníku v politickém okrese Hodonínském žádá na základě přidělového zákona ze dne 30. ledna 1920, sb.zák. a nařiz. státu českosloven. ročník 1920, částka XVI, čís 87. jménem obce a jménem jednotlivých občanů svých, aby pozemky č.par. 1361/1 a 1358/1 katastru Velké v soudním okrese Strážnickém, čís. vl. zemských desek 387, náležející k zabavenému velkostatku říšského hraběte Magnise, sousedícího podle přiloženého snímku katastr. mapy nejtěsněji s obcí Javornickou, byly po rozumu § 153 citovaného zákona určeny k účelům stavebním, a aby po rozumu §§ů 15, 82 a 4, 11 citovaného zákona byl zásadně povolen přiděl této stavební půdy obci Javornické a jmenované pozemky byly s vyloučením části užívané velkostatkem pro cihlářský průmysl povoleny jako přiděl obci Javornické pro její stavební potřeby, zejména pro její obyvatele, potřebující přesídlení nebo vůbec místo pro vlastní obydlí rodinná, hospodářské budovy, drobné podniky zemědělské a maloživnostenské provozovny; a to vše dle bližšího určení shrnutého v odst. 8.

Žádost takovou opíráme o následující důvody:

Obec Javornická jest položena kolem stoku Hrubého a Jamného potoka, který uprostřed dědiny se spojuje v potok Velečku. Ačkoli jsou oba jmenované potoky dravými bystřinami, tekoucími z lesnatých hor, a po deštích a bouřích, zvláště pak po častých průtržích mračen pustoší své okolí, byli obyvatele polohou obce a naprostým nedostatkem jiné příhodnější plochy nuceni stavěti při nich. Nejhorším povodňovým územím jest část obce zvaná „Kamenec“, kde se rozvodněné potoky srážejí. Po ohromné povodni zuřivší tu r.1895 hleděla země napomoci vodními regulačními stavbami, které však nic neprospekly a dravou vodou byly zničeny. Nová, ještě důkladnější a nákladnější zemská úprava potoka vzala stejný konec v děsné, v stejném rozsahu zase opakovaně se povodni roku 1913, dne 31. srpna. Kamenné zdivo dvou stavení se sřítilo, velká část obydlí na „Kamenci“ a jinde v obci zatopena vysoko, místy až po vrch domovních dveří, náradí, šatstvo, mouka a jiné živobyčí, obilí v stodolách, celé seníky vodou pobrány nebo bahnem zaplaveny, z 22 domů lidé na střechy se utekli nebo jinak jen svůj život zachránili. Začalo se proto tehdy již vážně jednati o přesídlení občanů z inundoovaných (= *zaplavovaných*) částí obce. Těžkou překážkou bylo již tehdy, že v obecním katastru Javornickém není ani pro jednotlivá obydlí stavební plochy. Celou akci přesídlovací zastavilo pak propuknutí války, ač od té doby voda ohrožovala území opětně.

I mezi psaním této žádosti v neděli dne 20. června, když po předchozím nočním větším dešti dopoledne nepřestávalo pršet, chystali se z ohrožených míst stěhovat svůj domácí majetek.

Obyvatelé jsou tou měrou vystrašeni, že někteří po celý rok chovají své cenné věci, jako šatstvo a prádlo jinde v dědině, aby v čas případný mohli je odnésti.

Se stanoviska zdravotního potvrzuje potřebu žádoucího přesídlení přiložené vysvědčení vrchního okresního lékaře v Hodoníně z 5. května 1920.

Poněvadž pak po povodni roku 1913 intervenoval osobně a všemožně u země a státu v vlastní iniciativy okresní hejtmán, pan Richard Svoboda, potvrdí politická správa v Hodoníně zajisté i s ostatních hledisek svrchovanou vážnost situace.

Takovýchto stále ohrožovaných a těžce poškozovaných čísel domovních v územích obce stíhaných jest uvedeno v přiloženém seznamu žadatelů 21 a dotyční žadatelé o příhodnou stavební plochu jsou spolupodepsáni na této žádosti v první skupině pod nápisem „žadatelé z území inundacemi (= *záplavami*) ohrožovaných“. Není pochyby, že tyto skutečné žadatele, úsilně se chystající jinde stavěti, budou následovat ještě jiní z míst vodou ohrožovaných.

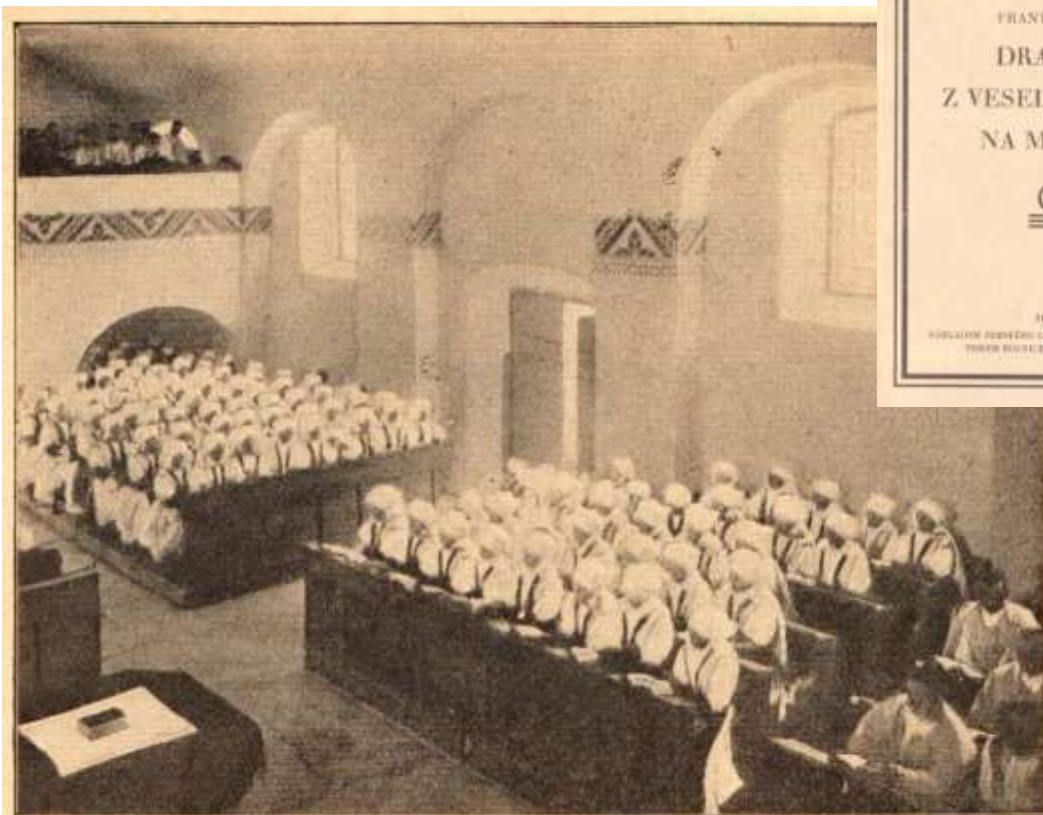
V roce 1924 firma Káš z Brna provedla důkladnou opravu varhan, jejich rozšíření a celkovou údržbu.

Oprava stála 4000 korun, z toho polovinu stály nové píšťaly z kvalitního cínu.

1.) Nové prospektové píšťaly: Principal 8' od B-f } = 14 píšťal Oktáva 4' od C-f }	1900.-
2.) Nová pedálová klávesnice na 18 tónů od C-f, klávesy z borového dřeva na ocelových perách připravené, silnon plsti vyložení a tělo se pohybující.	240.-
3.) Nové porcelánové plotničky kulaté s	

8. prosince 1927 byl slavnostně zahájen provoz železniční trati z Veselí nad Moravou na Slovensko a tím se významně zlepšily možnosti cestování. V následujícím roce příležitosti František Kretz vydal malou brožurku „Drahou z Veselí n. Mor. na Myjavu“, ve které jsou také tyto dvě fotografie:

V javornickém kostele.

V Javorníku po službách božích.

Pozvání k slavnostem na památku 150. výročí tolerančního patentu,

pořádaným českobratrskými sbory evangelickými
Javornickým, Hrubovrbeckým a Uherskohradištským

≡≡≡ dne 12. července 1931. ≡≡≡

O půl 11. hodině:

slavnostní shromáždění

v tolerančních chrámech

v Javorníku a v Hrubé Vrbce,

za účasti hostů.

Po poledni:

Otevření výstavek tolerančních památek v Javorníku a Hrubé Vrbce.

V 15 hodin při příznivém počasí:

tábor evangelického lidu

ve Velké nad Veličkou

za majírem „pod kaštany“

s heslem: „Od Husa přes toleranci k dnešku“.

Slavnostní řečník **Dr. F. Bednář**, profesor Husovy evang.
fakulty bohoslovecké a jiní pozvaní.

V případě nepříznivého počasí: v též čas odpoledne veřejná schůze
s podobnými projevy ve Velké v sokolovně.

Příjezd vlaků od Veselí n. M. do Velké v 9⁰⁰ a 12⁰⁰, do Javorníka v 9⁰⁰; od Nového Mesta n. Váhom
do Javorníka v 9⁰⁰ a 13⁰⁰, do Velké v 10⁰⁰ a 13⁰⁰.

Odjezd vlaků z Velké k Veselí v 17⁰⁰ a 21⁰⁰; k N. Mestu n. V. v 20⁰⁰.

Z Velického nádraží jest do Vrbky 1/2 hodiny; ze zastávky Javornické k chrámu 20 minut.

Přihlášky o nocleh, zamluvení obědu, nebo místa v autobusu z nádraží velického do Vrbky
a pod. poslati jest zavčas bratru presbyteru **Josefu Šáchovi** ve Velké nad Veličkou č. 202.

K bratrské a vlastenecké účasti na slavnostech zvou ze srdce
staršovstva českobratrských sborů evang.

v Javorníku

v Hrubé Vrbce

v Uh. Hradišti.

9. května 1932

Seniorátnímu úřadu Čbr. církve event. ve Vanovicích

Poněvadž rodiče zde dávali každému svému konfirmovanému dítěti odedávna kancionál (za mne i bibli), a kancionál v ref. morav. církve dříve obvyklý jest už dávno rozebrán, jest tu dlouho touha po něm, a ta touha trvá neztěněně. Protože náš senior má porozumění pro dochovávání zdejší tradiční oblíbenosti starobratrského zpěvu, a protože v jeho vanovském sboru tento Elsnerův kancionál, vydávaný za našich dob v Kloboučích a potom v Semteši, už není v užívání po zavedení nového společného zpěvníku, dovoluji si nejprve tímto u něho zaklepati s dotazem, zda-li by naše presbyterstvo smělo vanovský sbor poprositi, aby svůj starší, Elsnerův, kancionál údově nepotřebující ho přenechali údům zdejším, a za jakých podmínek, Mohli by tak učiniti vanovští např. tím způsobem, že by si jej vyměňovali na náš náklad za nový zpěvník (oficiální) pro další členy svých rodin, nebo bychom jej zaplatili, tj. že by jej prodali za určitou cenu; nebo že by správa Myslibořských sociálních ústavů mohla přijímat takové (Elsnerovy) kancionály, a ve prospěch svých ústavů prodávati nám. V tomto posledním případě bylo by lze obrátiti se i na jiné sbory užívající Elsnerův kancionál (Klobouky, N. Město, Telecí a t.d.). Prosím zatím Seniorátní úřad za jeho posudek. Správa Myslibořských ústavů mohla by navrhnouti cenu také.

Jaromír Stehlík

Odbýt by byl nyní hned značný, ale i v dálejšku trvalý. Jde o zachování zpěvu cenného. Po Novákovi a Janáčkově máme nyní zase Hábu, který jej taktéž vysoko cení, o Urbanovi nemluvě. Máme zodpovědnost za dochování tradice a prosím za ohled na to.

↑ Před kostelem s varhaníkem
Adamem Petruchou z Doliny

Manželé Stehlíkovi a jejich syn
Blahoslav, profesor teoretické a fyzikální chemie na Přírodovědecké
fakultě v Brně

(narozen 17.11.1904 v Javorníku,
zemřel 1978)

Prof. Vladimír Úlehla, významný botanik, natočil v r. 1932 celovečerní film **Mizející svět**, ve kterém zachycuje podoby Horňácka, které se postupně vytrácely. Široké publikum film zaujal méně, než Úlehla doufal. Na filmu se hodně zadlužil, ale pro Horňácko má dokument velkou historickou hodnotu. Můžete si jej prohlédnout na internetu, když na YouTube zadáte jeho název Mizející svět. V čase 26:36 min začíná třiminutová pasáž, zachycující nedělní bohoslužby a je zde také jediný záznam hlasu faráře Stehlika. Tady je pár snímků z filmu:

Další záběry z filmu.

*Všimněte si, kde tenkrát byla lavice
faráře:*

*Fotografie z natáčení filmu.
U schodů na kazatelnu je
vidět reflektor.*

*Osvětlení zajišťovala firma
z Vídně.*

Poslední léta v Javorníku (foto Ferdinand Bučina)

S manželkou Martou, synem Blahoslavem a snachou Jarmilou.

Poslední bohoslužby vykonal f. Stehlík na Květnou neděli v dubnu 1941 a přestěhoval do koupeného domku v nedalekém Veselí nad Moravou. Domek dosud stojí na okraji města při výjezdu na Kozojídky.

Nadále zůstával v písemném kontaktu s Javorníkem.

Dlouho si ale odpočinku neužil. V listopadu 1942 zemřel v nemocnici v Uherském Hradišti.

22. listopadu 1942 byl pohřben v Javorníku za velké účasti místních občanů i kolegů farářů.

Bohu všemohoucímu zalíbilo se povolati z této časnosti na věčnost našeho milého manžela a otce, pana

Jaromíra Stehlíka,
Javornického českobr. evang. faráře v. v.

Zemřel po těžkém utrpení v zemské nemocnici v Uherském Hradišti dne 19. listopadu 1942 ve věku 74 let.

Jeho pohřeb bude se konati v Javorníku nad Veličkou v neděli 22. listopadu o 10. hod. dopoledne z chrámu Páně.

Ve Veselí n. Moravou dne 19. listopadu 1942.

Starší českobr. evang. sboru v Javorníku n. Veličkou. Dr. Blahoslav Stehlík, syn. Marta Stehlíková, manželka.

Jarmila Stehlíková roz. Valíková, snacha.

*Rakev vepředu nesou
kurátor Tomáš Majtán
(vlevo)
a starosta a presbyter
Jan Sťahel (vpravo).*

Manželka Marta zemřela r. 1958. Jenom díky textu na parte víme, že snacha f. Stehlíka byla profesorkou a že měl dvě vnučky Jaroslavu a Věru.

Víc o nich nevíme.

Kázání

Bylo by jistě zajímavé přečíst si nějaké kázání faráře Stehlíka. Ve farním archivu však bohužel žádné nemáme. Během jeho života vycházely sbírky kázání, do nichž přispívali různí faráři naší církve. V archivu je i dopis od vydavatele, ve kterém farář Stehlík žádá, aby svým kázáním také přispěl. Zda se tak stalo, nevíme. Ve sbírkách, které se mi dostaly do rukou, jsem žádné nenašel. Pokud by snad někdo ze čtenářů o takovém kázání věděl, velmi bychom ho uvítali.

Kurátoři, kostelníci, varhaníci ve Stehlíkově době (převzato z brožury ing. J. Nováka)

Kurátorem sboru byl v roce 1886 Jan Rumíšek asi do 20.3.1904. Dále Jan Petrucha z č. 56 (20.3.1904 až 3.1.1909), Jan Majtán č. 219 (3.1.1909 až 17.1.1909) rezignoval a kurátorem byl opět Jan Petrucha z č. 56 (17.1.1909 – 8.8.1909), který opět brzy na funkci rezignoval. Dalšími kurátory byli Tomáš Rumíšek z č.9 (8.8.1909 – 2.4.1922), Martin Chrenčík z č. 107 (2.4.1922 – 5.5.1928), Tomáš Majtán st. z č. 45 (5.5.1928 – 7.4.1946).

Presbyteri, kteří měli ve sboru funkci „**kostelníka**“, často bývali i místokurátory. Oni určovali písně, které se budou zpívat, některé písně, které nebyly ve zpěvníku i předříkávali, a oznamovali a oznamují, co se bude zpívat. Záznamy máme až od roku 1904: Pavel Petrucha st. z č. 103 (20.3.1904 – 20.2.1910 tentýž den zemřel po bouřlivé schůzi staršovstva, Štěpán Rumíšek (6.3.1910 – 12.12.1912), Jiří Pavlinec z č. 105 (12.12.1912 – 4.7.1943).

Prvním **varhaníkem** byl Martin Pavlinec z čísla 102 (nar.1862, zemřel 1929), dalším byl Adam Petrucha. Od roku 1937 zasedl za varhany Tomáš Majtán (nar. 1914). Po řadu roků se střídali za tímto nástrojem s bratrem Janem Petruchou, synem předešlého varhaníka.

